

Celi Håkanlind

”It is my favourite safe meeting place”

**En kvalitativ studie av folkbiblioteket
som plats och rum**

**Masteroppgave 2023
Master i Bibliotek- og Informasjonsvitenskap**

Sammandrag

Syftet med masteruppsatsen är att undersöka betydelsen av folkbiblioteket som plats och rum utifrån användarens perspektiv. Underliggande forskningsfrågor handlar dels om hur biblioteksrummet används och av vem, dels hur dessa användare upplever biblioteket och dess betydelse för dem själva och sitt lokalsamhälle. För att besvara frågeställning och forskningsfrågor har observation av biblioteksanvändning utförts och semistrukturerade intervjuer med användare genomförts på två biblioteksfilialer i Oslo. Resultatet från observation och intervjuer visar hur biblioteket som plats och rum ses användas på många olika sätt, av olika anledningar och ha många olika betydelser för sina användare. Å ena sidan verkar en stor del av bibliotekets roll och betydelse handla om att vara en intellektuell och vänlig atmosfär för läsning; lugn och ro; studier; arbete; privatliv och en plats att *samexistera* (Fagerlid, 2016) med passande inredning för dessa ändamål. Å andra sidan ses den sociala betydelsen stor, där det öppna rummet ses betydelsefullt för att se alla delar av befolkningen och för att potentiellt motverka ensamhet. Placering i köpcenter, tillgänglighet och det icke-kommersiella ses även ha stor betydelse för denna användning av biblioteket. I en digitaliserad tid visas här tendenser på betydelsen av ett offentligt rum i lokalsamhället och behovet av en *tredje plats* (Oldenburg, 1989).

Abstract

The purpose of this master's thesis is to examine the significance of the public library as place and space from the perspective of its patrons. Research questions explores who uses the library space and how, as well as how library patrons experience the library and the significance it can have for themselves and their local community. An observational study was conducted in two library branches of Oslo combined with qualitative interviews with patrons. Findings from observations and interviews reveal how the library as space and place is used in many ways for different purposes and has varied meanings for its patrons. On the one hand, the library seems to embody an intellectual and friendly atmosphere for reading; peace and quiet; studies; work; privacy and *co-existence* (Fagerlid, 2016) with the interior design of the space reflecting this. On the other hand, the library seems to have social significance as a public, open space allowing visibility and connection for all community members, with potential of reducing loneliness. Location, availability, and non-commerciality also appears to have significance. This indicates the importance of a public space without barriers for local communities in this digitalized age, and the need for a *third place* (Oldenburg, 1989).

Förord

Med denna masteruppsats avslutas fem års utbildning i Bibliotek- och Informationsvetenskap vid Oslomet. Det har varit spännande år och arbetet med uppsatsen har varit både utmanande och lärorikt. Speciellt givande har det varit att få prata med användare på plats i biblioteken och få höra vad deras lokala bibliotek betyder för dem.

Tack till min handledare Sunniva Evjen för att ha medverkat på möten, bidragit med konstruktiva kloka förslag, bra samtal och framför allt för att alltid vara tillgänglig och svara på alla frågor jag haft under det senaste året. Under masterseminarier har jag även fått många hjälpsamma kommentarer från medstudenter och andra handledare, tack för det. Jag har lärt mig mycket.

Jag vill också tacka för fint samarbete med Deichman samt chefer och anställda på Deichman Stovner och Deichman Røa. Känner även en tacksamhet till alla biblioteksanvändare som låtit sig intervjuas av mig på plats.

Tack till min fina familj som stått vid min sida- ibland bokstavligt talat- och som trots allt gjort arbetet mer meningsfullt. Tack till min sambo som alltid ställer upp.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	5
1.1 Problemformulering.....	7
1.2 Syfte och forskningsfrågor.....	7
1.3 Avgränsningar.....	8
1.4 Disposition.....	8
2 Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning.....	8
2.1 Plats och rum.....	9
2.2 Det offentliga rummet.....	11
2.2.1 Biblioteket som plats.....	13
2.2.2 Bibliotekets samhällsbyggande roll.....	15
2.2.3 Socialt kapital.....	17
2.3 Biblioteket som sociala rum och mötesplatser.....	19
2.3.1 Högintensiva och lågintensiva mötesplatser.....	21
2.3.2 Den tredje platsen.....	22
2.3.3 Samexistens, emotioner och ensamhet.....	23
3 Metod.....	26
3.1 Forskningsdesign.....	27
3.2 Deltagande observation.....	28
3.3 Semistrukturerade intervjuer.....	30
3.4 Social kontext.....	31
3.5 Val av studieobjekt och genomförande.....	32
3.6 Rekrytering och urval.....	33
3.7 Utmaningar på vägen.....	35
3.8 Etiska överväganden.....	37
3.9 Bearbetning av material och analysmetod.....	38
4 Resultat.....	39
4.1 Användning av biblioteket.....	40
4.1.1 Sociala aktiviteter.....	44
4.1.2 En plats att läsa.....	48
4.1.3 Inläring och kreativitet.....	50
4.1.4 Arbete och studier.....	51
4.1.5 Biblioteket som uppehållsplats.....	52
4.1.6 Ensam bland andra.....	54

4.2 Bibliotekets betydelse	55
4.2.1 Känslor och atmosfär i biblioteket.....	57
4.2.2 Personlig betydelse	59
4.2.3 Drömbiblioteket	62
4.3 Biblioteket i lokalsamhället	63
4.3.1 Placering av biblioteket	65
4.3.2 Varför välja biblioteket?	67
5 Teoretisk analys och diskussion.....	71
5.1 <i>Samhällsgemenskap</i>	72
5.2 <i>Kultur, Neutralitet och Jämlikhet</i>	79
5.3 <i>Intelligens, Kreativitet och Nyskapande</i>	83
5.4 En välmående atmosfär i närmiljön.....	87
6 Slutsats	89
Litteratur- och källförteckning.....	93
Bilaga 1	99
Information observationsundersökning	99
Bilaga 2	100
Informationsblad till informanter.....	100
Bilaga 3	102
Intervjuguide	102
Bilaga 4	104
Observationstillfällen	104

1 Inledning

”Biblioteket er så mye mer enn utlån av bøker” (Deichman, 2021) står att läsa i Oslos folkbibliotek Deichmans strategiplan 2021–2025. Utlåns- och besöksstatistik från Deichman visar samma sak, då det finns väsentliga skillnader i utlån och besök mellan olika biblioteksfilialer i Oslo. Vissa av biblioteken visar höga besökstal men lägre utlåntal jämförelsevis och andra visar högre utlån per besök. Skillnaderna visar att de biblioteken med lägre utlåntal per besök kanske används mer för andra syften än att låna medier.

Denna uppsats frågeställningar uppkom efter ett initiativ från Deichman om att undersöka detta närmare. Här vill de undersöka mer om den användning av biblioteket som inte handlar om utlån av medier och vilket värde biblioteket kan ha för de användare som använder biblioteket främst på andra sätt. Denna typ av användning lämnar inga digitala spår och ses därför viktig att dokumentera. Framför allt i bibliotekets kontinuerliga arbete med att förbättra och utveckla sina tjänster.

Studier om biblioteksanvändning i norska storstäder har visat att utlåningsfrekvensen håller sig någorlunda stabil men användningen av biblioteket som mötesplats, social arena och uppehållsplatser har ökat (Sentio Research, 2017, s. 10). Tiden man uppehåller sig på biblioteket har också visat sig öka (Sentio Research, 2017, s. 10). Nordiska folkbibliotek kan idag förutom samlingar av böcker och andra material ses som en sorts mångsidiga kulturhus som bland annat fungerar som offentliga rum och mötesplatser, rum för användardrivna aktiviteter, scener för arrangemang och platser för innovation och kreativitet (Aabø & Audunson, 2012; Aabø et al., 2010; Blomgren et al., 2020, s. 257; Jochumsen et al., 2012; Jochumsen et al., 2017; Kawamoto & Koizumi, 2023). Dagens biblioteksanvändning kan vara sammansatt och mångfacetterad, där slogans som ”from content to context”, ”collection to connection” eller ”collection to creation” har använts för att beskriva tendenser inom biblioteksutveckling de senaste två årtionden (Blomgren et al., 2020, s. 257; Jochumsen, 2017, s. 17). En utveckling, som gradvis förflyttats från material och samling till bibliotekets användare och samhället kring biblioteket (Jochumsen, 2017, s. 17; Soderholm & Nolin, 2015). I Norden har bland annat studier om biblioteket som mötesplats i samhället inspirerat till utveckling och nyansering av en slags nordisk folkbiblioteksmodell (Evjen, 2020, s. 27). Mycket av bibliotekets roll kan alltså ses anknyta till den sociala betydelse biblioteket verkar ha, där de även har påståtts vara idealiska platser för att bidra till att

bygga socialt kapital och förtroende i samhället (Aabø & Audunson, 2012; Putnam et al., 2003; Vårheim, 2014b). Det efterlyses dock fler studier för att se om biblioteket faktiskt bidrar till detta (Aabø & Audunson, 2012; Vårheim, 2007, 2009).

Studier har samtidigt visat att de som bor närmare olika bekvämligheter i samhället som till exempel bibliotek är mer nöjda, litar på andra mer och är mindre ensamma (Cox & Streeter, 2019). Kanske kan detta även påverka människors hälsa, då människor med meningsfulla tillfredställande relationer tenderar att vara lyckligare, leva längre och ha färre hälsoproblem (Brody, 2017; Wood, 2021, s. 144).

Bibliotekets roll som en institution som ska ligga till grund för demokrati och att bygga samhällsgemenskaper är ingen ny roll, men det påpekas att den har fått ökad uppmärksamhet de senaste åren (Audunson, Aabø, Blomgren, Hobohm, et al., 2019). Här diskuteras om det finns ett samband när det gäller bibliotekets ökade roll som fysisk plats och mötesplats och ökad digitalisering, och om det rentav är digitaliseringen som skapar detta behov (Audunson et al., 2020, s. 1).

Att biblioteken är avgörande för en välfungerande demokrati och ska fungera som demokratihus uttrycks från politiskt håll (Kulturdepartementet, 2015, 2019). I kulturmeldingen *Kulturens kraft 2018–2019* nämns folkbiblioteket som en av flera arenor för kultur där potentialen i de fysiska infrastrukturerna måste utnyttjas. Bland annat för att lägga till rätta för fysiska arenor och inkluderande mötesplatser som rymmer mångfald och demokratiskt deltagande. Digitala mötesplatser gör inte fysiska mötesplatser mindre viktiga, framför allt när det gäller att skapa sammanhållning och goda lokalsamhällen, står det här (Meld. St. 8 (2018–2019), s. 40).

Bibliotekslagstiftningen kan också ses ha formats av bibliotekets roll som demokratisk arena, där tillägget i folkbibliotekloven som trädde i kraft 2014 om att biblioteket bland annat ska vara en oberoende mötesplats och arena för offentligt samtal och debatt kan ses som ett exempel på detta (Audunson, Aabø, Blomgren, Hobohm, et al., 2019; Folkebibliotekloven, 1985). I Oslo kommuns biblioteksplan 2019- 2022 är två av målen att biblioteket ska vara en "[...] terskelfri møteplass som stimulerer innbyggerne til aktiv samfunnsdeltakelse" (Oslo kommune, 2019) och ska "[...] samarbeide lokalt og sentralt for å møte innbyggernes behov" (Oslo kommune, 2019). Dessutom ska biblioteken vara placerade där människor rör sig och där trafik-knutpunkterna i staden befinner sig (Davidsen, 2021). I den senaste biblioteksplanen 2023 – 2026 ses fortsatta satsningar på

biblioteken där det uttrycks hur de förra målen ska vidareföras men där det ska läggas ännu större vikt på bibliotekens potential som drivkrafter i lokalsamhället (Oslo kommune, 2023).

Precis som Deichman uttrycker i sin strategi, är folkbiblioteket idag alltså mer än en plats för utlån av medier och används på många olika sätt och med olika syften. Inom biblioteksforskning pekas även på att det finns ett behov av att höra vad biblioteksanvändare har att säga, för att visa de specifika sätt biblioteken tjänar sina samhällen och för att skapa argument för förbättrad biblioteksfinansiering och politiskt stöd (Jaeger et al., 2013, s. 376). Med allt detta som bakgrund ses motivationen till denna masteruppsats, nämligen att få fram betydelsen av bibliotekets användning som plats och rum ur användarnas perspektiv.

1.1 Problemformulering

I denna uppsats utforskas biblioteksanvändning utifrån användarens perspektiv. Studier visar att biblioteksanvändning är komplex och hur användare använder sig av biblioteket på olika sätt (Aabø & Audunson, 2012; Kawamoto & Koizumi, 2023). Studier visar även att lånefrekvensen håller sig stabil, men användare som uppsöker folkbiblioteket för andra ändamål ökar (Sentio Research, 2017). Här kan det vara relevant att få reda på mer om de som använder biblioteket för andra ändamål och deras insikter om egen användning. Därför ligger fokuset i denna uppsats på den typ av användning som föregår i biblioteksrummet och på det fysiska biblioteket.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Denna uppsats syftar till att åskådliggöra användning av biblioteket som plats och rum. Med utgångspunkt i syftet har jag formulerat följande övergripande frågeställning:

Vilken betydelse har folkbiblioteket som plats och rum för sina användare?

Utifrån detta vill jag också utforska följande underliggande forskningsfrågor:

- 1. Hur används biblioteket som plats och rum?*
- 2. Vem använder biblioteket som plats och rum?*

3. *Hur upplevs och uppfattas biblioteket av de som använder biblioteket som plats och rum?*
4. *Hur uppfattar dessa användare bibliotekets roll, för sig själva och för lokalsamhället de bor i?*

1.3 Avgränsningar

För det första har jag valt att undersöka Oslos folkbibliotek Deichman. Detta betyder att det handlar om stadsbibliotek och i detta fall två biblioteksfilialer. Detta betyder också att när det refereras till bibliotek, avses folkbibliotek och inte andra typer av bibliotek. För det andra, när det gäller bibliotekets betydelse fokuseras här på användarnas perspektiv och de som redan använder biblioteket på detta sätt, för att få veta mer om detta ur deras synvinkel. Det hade också varit möjligt att undersöka frågor kring bibliotekets roll, värde och betydelse utifrån politikerns, biblioteksledarens, bibliotekariens eller icke-användarens perspektiv. En betydelse av något kan ses svårt att mäta. Det är heller inte denna uppsats avsikt att mäta betydelse på en skala. Syftet här är att försöka få fram användarens röst och på så sätt peka på olika typer av betydelser biblioteket eventuellt kan ha för användare som använder biblioteket främst som plats och rum.

1.4 Disposition

Först presenteras ett antal teoretiska begrepp, utgångspunkter och perspektiv som kan ses relevanta i sammanhanget samt tidigare forskning. I metodkapitlet fokuseras på hur jag gått till väga för att försöka svara på min frågeställning och forskningsfrågor och analysmetod. Sedan presenteras själva resultatet som är uppdelat efter passande kategorier som uppstått under analys. Diskussionsdelen ställer upp detta mot relevanta teorier samt tidigare forskning. Avslutningsvis försöker jag komma med en slutsats.

2 Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning

I anknytning till frågeställning och underliggande forskningsfrågor presenteras här teori och tidigare forskning när det gäller folkbiblioteket som plats och rum. Urvalet har i huvudsak baserat sig på studier som anknyter till användningen av biblioteket som plats och rum,

utfört av forskare inom skandinavisk och nordamerikansk biblioteksforskning och en del av teorierna forskningen har baserats på. Även om vissa av studierna och teorierna är några år äldre, har de inkluderats utifrån relevans. Att många av dem verkar citeras och användas av biblioteksforskare även under senare år kan tyda på denna relevans. Utifrån ett mer psykologiskt perspektiv inkluderas även enstaka studier om emotioner i bibliotek och värdet av sociala kontakter. Detta kan anknytas till överordnad frågeställning och forskningsfrågor, då jag i denna uppsats även försöker utforska ett utvidgat perspektiv på kvalitativa värden. Här undersöks alltså även betydelse av biblioteksanvändning som inte bara handlar om funktioner, handlingar och aktiviteter utan även känslotillstånd.

Först presenteras de teoretiska begreppen plats och rum och några förklaringar på hur dessa kan förstås inom samhällsvetenskapen och i denna uppsats. De två uppdelningarna bibliotek som offentliga platser och rum och bibliotek som sociala rum och mötesplatser som följer kan även ses överlappande. I anknytning till relevant teori presenteras forskning som har använt sig av dessa teorier. Genom att se på vad som tidigare gjorts, kan detta projekt både försöka förstås och kanske även motiveras.

2.1 Plats och rum

Begreppen plats (place) och rum (space) kan ses ha en lång vetenskapsteoretisk historia (Buschman & Leckie, 2007; Rönnlund & Tollefsen, 2016). Då båda begreppen ses vara omdiskuterade med en del motstridiga bud om hur de ska förstås, kan det vara relevant att ta upp några lämpliga begreppsförklaringar. Dessutom verkar vissa samhällsvetare skilja dem åt men andra förstå dem mer eller mindre som synonyma (Rönnlund & Tollefsen, 2016).

Tim Cresswell (2004) skriver i boken *Place : a short introduction* att utifrån en samhällsgeografisk synvinkel kan plats definieras som rum som människor gjort meningsfulla: "[...] spaces people are attached to in one way or another [...] - a meaningful location" (Cresswell, 2004, s. 14). Rum är ofta mer abstrakt än plats, där rum har areal och volym och platser har rum mellan dem (Cresswell, 2004, s. 16). Här visar han till Ji- Fu Tuans (1977) definitioner av plats och rum där idéer om plats och rum behöver varandra för att kunna definieras där man genom säkerheten, stabiliteten i plats blir medveten om rummets öppenhet, frihet, hot och tvärtom (Tuan, 1977, s. 6). Om rum är rörelsen, är platsen

pauserna på vägen: “[...] if we think as space as that which allows movement, then place is pause; each pause in movement makes it possible for location to be transformed into place” (Tuan, 1977, s. 6). Tuan (1976, 1977) pekar på att rummet förvandlas till en plats när människan utforskar och erfar rummet. Människan ger rummet betydelse, karaktär och rumslig logik genom sitt medvetande och sina erfarenheter (Rönnlund & Tollefsen, 2016, s. 21-22).

Den franske filosofen och sociologen Henri Lefebvre (1991) skriver om rumslighet i social bemärkelse och menar att verkliga samhällsförändringar bör analyseras i vardagslivet (Rönnlund & Tollefsen, 2016, s. 38-39). I *Production of space* beskrivs rumslighet ha materiella, mentala och sociala dimensioner där rummet produceras i tre dimensioner eller nivåer: rumsliga vardagliga praktiker, rummets representationer och hela människans rum (Rönnlund & Tollefsen, 2016, s. 40). Den första kan ses representera ett vardagligt, materiellt och rutinmässigt upplevt rum som inkluderar byggd miljö. Den andra kan ses som mer abstrakta uttänkta föreställningar om rummet av till exempel planerare eller arkitekter. Den tredje nivån eller dimensionen handlar om det levda rummet, alltså handlingar och erfarenheter, men också känslor. Detta levda rum kan således både vara ett konkret och subjektivt rum, där den byggda materiella miljön och socialt liv smälter ihop i en slags kroppslig förnimmelse. Genom känslor som närhet, gemenskap eller isolering skapas således en platskänsla. Dessa tre rumsliga dimensioner eller nivåer förenar olika perspektiv där rummet motsvarar hela samhället, det Lefebvre (1991) kallar socialt rum (Lefebvre, 1991; Rönnlund & Tollefsen, 2016, s. 41). Det sociala rummet kan även ses närma sig Cresswells (2004, s. 17)s definitioner om att plats är rum som gjorts meningsfulla av människor.

Buschman och Leckie (2007) redogör för hur synsätt om plats och rum från ett geografiskt perspektiv kan anknyta till föreställningen om biblioteket som en plats, i boken *The library as a Place: History, Community and Culture*. Här skriver de att bibliotekets plats, betydelse och roll i kulturterrängen alltid har diskuterats och kommer fortsätta diskuteras. Genom ett neo- marxistiskt perspektiv är det till exempel möjligt att förstå hur biblioteket är placerat inom en kapitalistisk samhällsstruktur och ett humanistiskt förhållningssätt gör det möjligt att utforska frågor som rör hur biblioteket fungerar som fysiska platser i människors vardag och hur de används av deras användare samt dess symboliska betydelse för användargemenskap (Buschman & Leckie, 2007, s. 12).

Begreppen plats och rum i denna uppsats hjälper mig att förstå användningen av biblioteksrummet och biblioteket som plats. För det första kan Lefebvres (1991) sociala rum ses aktuella här och hur Buschman och Leckie (2007) skriver om bibliotekets som plats i kulturterrängen och i samhället. För det andra kan begreppen också ses som en slags teoretisk helhet (Buschman & Leckie, 2007, s. 8) eller att den ena kan definieras med hjälp av den andra (Tuan, 1977, s. 6) som beskrivs ovan. De ses också, av vissa som synonyma (Rönnlund & Tollefsen, 2016, s. 24). I forskning och teori som tas upp i denna uppsats används både engelskans "space" (rum) och "place" (plats). Dessa har översatts enligt Rönnlund og Tollefsen (2016, s. 11-12) resonemang kring hur dessa brukar översättas inom samhällsvetenskaplig forskning, i synnerhet inom begreppsutredningar som behandlar rumsliga perspektiv. Lyn H. Lofland (1998) nedan skiljer på begreppen "space" och "realm" i sin litteratur och Richard Sennett (2017) använder sig också av "realm". Både "realm" och "space" har i denna uppsats översatts till svenskans "rum". Annars förekommer begreppen så som de ses förekomma i forskning och litteratur som tas upp.

2.2 Det offentliga rummet

Richard Sennett (2017) har beskrivit det offentliga rummet som en plats där främlingar möts (Sennett, 2017, s. 586). Här skriver han att vi människor existerar i två rum, privata rum å ena sidan och offentliga rum å andra sidan (Sennett, 2002). Skillnaden ligger i den mängd kunskap en person eller grupp har om den andra där man i privata rum känner varandra väl och är nära. Detta är inte fallet i offentliga rum vilket alltså Sennett (2017) förklarar som ofullständig kunskap. Dessutom menar Sennett (2002) att det privata rummet är mer ett rum där man delar intimitet och känslor än det offentliga. Det offentliga rummet som plats har traditionellt anknutit till ett fysiskt rum i städer, där det har identifierats som torg, större gator, teatrar, caféer, föreläsningssalar eller andra platser där främlingar sannolikt skulle kunna mötas. Att samla främlingar främjar nämligen aktiviteter som inte händer eller kan hända i det privata intima rummet. I det offentliga rummet kan människor utvidga sin horisont med ny information om andra som kanske inte delar samma intressen, skriver Sennett (2017, s. 586).

Lyn Lofland (1998) delar in "*the public realm*" eller det offentliga rummet ytterligare när hon skriver om hur städer består av tre olika sociala rum. Dessa består av: *det offentliga*

rummet ("public realm"), *det lokala rummet* ("parochial realm") och *det privata rummet* ("private realm"). Det offentliga rummet definierar Lofland (1998) som: "[...] those areas of urban settlements in which individuals in copresence tend to be personally unknown or only categorically known to each other" (Lofland, 1998, s. 9). Det *lokala rummet* består av bekanta och grannar involverade i nätverk inom olika gemenskaper, som till exempel nätverk som består av grannar eller arbetskollegor. I det *privata rummet* består relationsformen av människor som känner varandra väl inom samma hushåll och vänner och nätverk av anhöriga. Det var inte förrän stadens existens att *det offentliga rummet* uppstod menar (Lofland, 1998, s. 10) där städer är den enda bosättning som innehåller alla tre rum. Dessa rum syftar alltså till sociala rum och inte fysiska eller geografiska (Lofland, 1998, s. 11). Huruvida ett fysiskt rum tillhör de olika kategorierna kan vara flytande och bero på olika typer av proportioner och densitet av de relationstyper som är närvarande, alltså beroende på vem som är där (Lofland, 1998, s. 11-12). *Ett privat rum* kan till exempel förvandlas till ett *offentligt rum*, om det fylls med främlingar (Lofland, 1998, s. 11-12). Huruvida ett fysiskt område innehåller ett av dessa rum eller vilken typ, måste alltid undersökas empiriskt, menar Lofland (1998, s. 14).

Här skriver Lofland (1998) även om känslomässiga förbindelser till platser. Om platser ska förstås som meningsfulla rum, rika i associationer och känslor kan även delar av det offentliga rummet vara lika meningsfullt som hemmet och grannskapet, skriver Lofland (1998, s. 64-65). Lofland (1998) tar upp tre olika person- till- plats förbindelser, alltså på vilka sätt offentliga rum kan betyda något för människor: 1 "*Memorialized locales*", 2: "*Familiarized locales: paths/rounds/ranges*" och 3: "*Hangouts and home territories*" (Lofland, 1998, s. 65). Med "*Memorialized locales*" avses små delar av det offentliga rummet som kan liknas vid minnesvärda platser och platser som symboliserar något, till exempel statyer eller platser där begivenheter föregått. "*Familiarized locales*" är platser människor rör sig i huvudsak dagligen och som de etablerar en igenkännande anknytning till och fäster sig vid. Den sista förbindelsen "*Hangouts and home territories*" har forskats mest på av dessa och detta handlar om människor och deras "Hang-outs" alltså territorier i offentliga rummet där man känner sig som hemma (Lofland, 1998, s. 65-70).

En avhandling av Elin Golten (2022) använder sig av Sennetts och Loflands teorier om det offentliga rummet när hon undersöker folkbiblioteket som oberoende mötesplats och arena för offentligt samtal och debatt i en digital tid. Goltens (2022) casestudie undersöker

Fjell och Voss folkbibliotek där hon intervjuat centrala aktörer i lokalsamhället: biblioteksanvändare, bibliotekets samarbetspartners, lokala politiker och biblioteksanställda kring och i de båda biblioteken. Här påvisas hur olikheter som anknyter till demografi, historia och traditioner, utvecklingsdynamik och närhet till en stad kan påverka hur biblioteket kan och bör fungera som offentliga platser. Placering av biblioteket kan också vara en förutsättning för hur biblioteket kan fungera som offentlig plats, påvisar Golten (2022).

Skillnader mellan *offentligt*, *privat* och *lokalt rum* kan vara relevant för att hjälpa mig undersöka hur användarna uppfattar, upplever och använder biblioteket där det bland annat ses intressant att se vilka relationer som är mest närvarande, både mellan människor och mellan plats och människa. Detta *offentliga rum* eller en offentlig plats beskrivs av flera teoretiker, där även Jürgen Habermas definition av den offentliga sfären är framträdande inom biblioteksforskning. Han definierar den offentliga sfären som en sfär där privatpersoner samlas till en offentlighet (Buschman, 2020, s. 769; Habermas, 1991, s. 25). Habermas (1991) offentliga sfär syftar till öppna diskussioner i offentligheten, som inte överskrider individernas sociala status, där alla ämnen ska vara tillåtna för kritisk diskussion (Larsen, 2021, s. 253).

Det *offentliga rummet* eller den offentliga platsen i denna uppsats handlar dock alltså mer om det *offentliga rum* i samhället enligt Sennett (2002, 2017) och Loflands (1998) förståelse, än den offentliga sfären enligt Habermas (1991).

2.2.1 Biblioteket som plats

Kawamoto och Koizumi (2023) konceptuella modell och litteraturöversikt "Library as place: conceptual model for public libraries and their transition" syftar till att förtydliga bilden av bibliotekets roller och funktioner som plats. Ramverket ses relevant för att få en översikt över biblioteksanvändning i det fysiska biblioteket. Kawamoto och Koizumi (2023) hävdar att dagens informationssamhälle skapar ett växande behov att demonstrera bibliotekets värde som fysisk plats. Modellen identifierar 11 kategorier och 30 underkategorier som stöder tre symboliska infrastrukturer: *Visdom ("Wisdom")*, *Arv ("Heritage")* och *Samhällsgemenskap ("Community")*.

Under *Visdom* ligger kategorierna: *Nyskapande*, *Intelligens* och *Kreativitet*. *Nyskapande* handlar om bibliotekets roll att erbjuda nya teknologier och att vara en unik

fysisk upplevelse, både när det gäller den fysiska byggnaden och de sociala faktorerna inom den. *Intelligens* handlar om läsning, intellektuella aktiviteter, utbildningsmöjligheter som till exempel teknologihjälp till äldre och läxhjälp för unga, samt en intellektuell atmosfär för koncentration. *Kreativitet* handlar både om att vara miljö för arbete, till exempel att erbjuda internet på plats, att erbjuda kreativa aktiviteter och förbättra kreativitet genom att utveckla nyfikenhet.

Under den symboliska infrastrukturen *Arv* ligger *Kultur och historia*, *Neutralitet* och *Jämlikhet*. *Kultur och historia* handlar både om att vara bokhyllor och informationscentraler men också en plats för kulturella aktiviteter och en plats för bevaring av dåtid, nutid och framtid. *Neutralitet* handlar här om biblioteket som en neutral plats för olika åsikter och yttrandefrihet gentemot både olika människor och material. Det handlar även om hur biblioteket stöttar mångfald och är en mötesplats för pluralismen i samhället. *Jämlikhet* har subkategorier som handlar om att biblioteket ska vara en "plats för alla" oavsett förmåga, kön, religion, social status, ekonomi, informations- och social exkludering. Här inkluderas även att det är gratis för alla och en plats utan diskriminering.

I den sista symboliska infrastrukturen, här översatt till *Samhällsgemenskap* är underkategorierna *Vänlighet*, *Socialisation*, *Privatliv*, *Offentlighet* och *Egenmakt* (Empowerment). *Vänlighet* handlar om att bidra till en vänlig atmosfär som till exempel genom vänliga bibliotekarier och välkomnande inredning. Det handlar också om platser som ska vara lätta att vila på, bekväma och avslappnande. *Socialisation* handlar om det sociala: en plats för sociala aktiviteter, en offentlig sfär (Habermas, 1991) en plats att generera socialt kapital (Putnam, 2000) och en mötesplats, alltså en plats som bidrar till samhällsgemenskap, sociala rum och den *tredje platsen* (Oldenburg, 1989). *Privatliv* handlar om hur biblioteket kan vara en miljö att få vara ifred och även mentala skydd för att fly svåra situationer och att vara en plats att "[...] feel others" (Kawamoto & Koizumi, 2023, s. 383) där man känner andras närvaro utan direkt interaktion vilket kan lindra social isolering och öka känslan av tillhörighet. *Offentlighet* handlar om att ge tillgång till en plats utan olika förväntningar som till exempel ekonomiska och att vara en delad plats för offentligheten. En trygg plats som man kan ha förtroende för som erbjuder pålitligt material. Till sist handlar *Egenmakt* om till exempel att stötta olika aktiviteter, utveckling och problemlösning för användare som till exempel läxhjälp för ungdomar. Det handlar även om lättillgänglighet till

information, material och informationssökning. Här ingår även att förbättra livsfärdigheter som att söka jobb och bostad.

Enligt Kawamoto och Koizumi (2023) påpekas hur modellen kan underlätta när det gäller att undersöka biblioteksroller, funktioner, användare eller sociala situationer. I denna uppsats används modellen just för dessa ändamål, då den används som ett ramverk för analys av resultat.

2.2.2 Bibliotekets samhällsbyggande roll

Soderholm & Nolin (2015) skriver att en tredje våg av samhällsengagemang har växt fram inom biblioteksforskning under 2000-talet, vars fokus ligger på "community hubs", öppna sociala utrymmen och mångfald. I anknytning till uppsatsens fokus kan denna roll vara värt att utforska närmare.

May og Black (2010) undersökte sex kanadensiska folkbibliotek som samhällsrum i sin studie "Life of the space: Evidence from Nova Scotia Public Libraries". Här visar resultatet att varje bibliotek kan vara välfungerande som offentliga rum och används på en mängd olika sätt, där biblioteken spelar viktiga roller i respondenternas liv. Biblioteksrummet beskrivs här generellt positivt och användningen delas in i tre teman som beskriver folkbibliotekens roller i samhället: erbjuda böcker och information, tillhandahålla tillgång till teknik och tillhandahålla sociala rum. I områden med sämre villkor kan rollen som sociala rum vara särskilt viktig, påpekar de. Relevant i detta sammanhang är även hur det under individuell granskning visar sig att vart och ett av de sex biblioteken är unika platser som påverkas av just det lokalsamhällets särskilda kvaliteter samt hur det fysiska biblioteksrummet är utformat. På så sätt kommer det fram att folkbibliotek är komplexa institutioner som utifrån vart de ligger kan spela en mängd värdefulla roller i samhället (May & Black, 2010).

Scott (2011a) påpekar i sin litteraturstudie "The Role of Public Libraries in Community Building" att på grund av att vissa fortfarande kan se på biblioteket som bokförråd är det viktigt att förstå och artikulera bibliotekets samhällsbyggande roll. I detta ligger förmågan att lyssna och möta samhällets behov (Scott, 2011a). Hennes artikel utforskar aktuella aspekter av hur bibliotek kan bidra till att bygga samhällsgemenskaper i lokalsamhället. Detta kan handla om att vara en informationskälla, främja lärande, att uppmuntra social inkludering och jämlikhet, att främja samhällsengagemang och att främja ekonomisk vitalitet inom samhället (Scott, 2011a).

Scott (2011b) efterföljande artikel tar upp mer konkreta strategier för att bygga samhällsgemenskaper där en av dessa handlar om att placera biblioteket i anslutning till köpcenter (Scott, 2011b). Att placera ett folkbibliotek i en galleria eller ett köpcenter kan gynna både biblioteket och köpcentret (Scott, 2011b, s. 322) där centralt belägna och lättillgängliga bibliotek medverkar till bäst synliggöring av bibliotekets tjänster. Om biblioteket befinner sig där människor är kan det även synliggöra sig för potentiellt nya användare. Då drar både köpcentret och biblioteket nytta av ökad trafik (Scott, 2011b, s. 326). Denna placering kan alltså gynna biblioteket genom ökad synliggöring, lättillgänglighet, nå ut till nya användare och även kostnadseffektivitet med tanke på eventuella samarbeten med köpcentret. Det påpekas även att människor kan spara tid eftersom människor kan göra annat i samband med biblioteksbesöket och det är lättillgängligt eftersom köpcenter ofta ligger i kollektivtrafikknutpunkter. Det är dock inte alla bibliotek som tjänar på denna placering, menar Scott (2011b, s. 328). Här behöver målet vara att nå nya användargrupper, då de bibliotek som redan tjänar sina lokalsamhällen effektivt kanske inte gynnas av denna placering. Dessutom påpekar Scott (2011b, s. 328) att bibliotek i köpcenter inte ska drivas som traditionella bibliotek. Detta handlar mer om att skapa ett positivt utrymme för nya användare genom att erbjuda tjänster som tidningar på främmande språk, kurser och arrangement, datoråtkomst och liknande. Sammanfattat menar Scott (2011b) att syftet att ha bibliotek i köpcenter handlar om att utöka sin användar-bas, öka sin synlighet och tillhandahålla tjänster som är relevanta för många olika typer av användare i lokalsamhället (Scott, 2011b, s. 328).

Antologin *Libraries, Archives and Museums as Democratic Spaces in a Digital Age* av Audunson et al. (2020) utforskar hur LAM- institutioner fungerar som offentliga rum i dagens digitala samhälle. Här handlar en central fråga om digitaliseringen i sig faktiskt skapar ett växande behov för fysiska platser och mötesplatser (Audunson et al., 2020). I takt med ökad digitalisering, ses nämligen en ökad användning av dessa fysiska platser. Forskningen i antologin slår inte fast huruvida digitaliseringen skapar detta ökade behov för fysiska mötesplatser eller inte, men det antyds ett samband (Letnes, 2020).

Leckie och Hopkins (2002, s. 348) pekar dock på hur privatisering snarare än digitalisering eller informationsteknologi kan ses som ett hot mot den mångfacetterade biblioteksrollen som offentlig plats. Alstad og Curry (2003, s. 2) påpekar också att

ekonomiska förväntningar och privatisering av det offentliga rummet kan vara problematiskt när de skriver:

”Corporate plazas and shopping malls are ostensibly public spaces, yet they belong to the private realm. Owners have the right to exclude certain members of the public. People are welcome as long as they are working, shopping or eating there, but use of this type of space is not a right, but a privilege” (Alstad & Curry, 2003, s. 2).

Samtidigt har bibliotekens roll som institutioner som ligger till grund för demokrati i samhället diskuterats. Jaeger et al. (2013) efterlyser fler empiriska bevis eller data för att kunna argumentera för bibliotekens faktiska demokratiska bidrag och menar att bibliotekets betydelse för demokratin mer baserats på retoriska påståenden (Audunson, Aabø, Blomgren, Evjen, et al., 2019; Jaeger et al., 2013, s. 369). Soderholm och Nolin (2015) skriver att folkbiblioteken mycket väl kan passa som demokratirepresentanter men att utmaningen ligger i att specificera hur det inte bara kan förverkligas som en vision på systemnivå men i det enskilda biblioteket med sin egen specifika kontext (Soderholm & Nolin, 2015, s. 255). En annan aspekt som tas upp handlar om en viss problematik som uppstår när något som ska vara oberoende från staten finansieras av stadsbudgetar och har kommunalt anställda (Audunson, Aabø, Blomgren, Evjen, et al., 2019, s. 778; Widdersheim, 2017).

2.2.3 Socialt kapital

Teorin om socialt kapital har använts när det gäller att undersöka hur biblioteket kan bidra på samhällsnivå. Teorin har definierats på många olika sätt, med en gemensam betoning på de aspekter av social struktur (förtroende, normer och sociala nätverk) som främjar kollektiv handling (Green & Haines, 2016, s. 167). Här påpekas att gemenskaper med högt social kapital kännetecknas av medborgarskap, grannskap, förtroende och gemensamma värderingar, samhällsengagemang, volontärarbete, sociala nätverk och medborgarskapsdeltagande och kan leda till bland annat lägre brottslighet, bättre hälsa, bättre utbildningsresultat och högre ekonomisk prestation (Goulding, 2004, s. 3).

Robert D. Putnam kan ses som en central förespråkare för teorin och definierar den bland annat som: “[...] connections among individuals—social networks and the norms of reciprocity and trustworthiness that arise from them” (Johnson, 2010, s. 149; Putnam, 2000,

s. 26), kort sagt: värdet av sociala relationer (Vårheim, 2014b, s. 258). Generaliserat förtroende, "generalized reciprocity" ses vara en central komponent av socialt kapital (Vårheim, 2014b) där Putnam (2000, s. 140) menar att nätverk nästan per definition består av detta. Generaliserat förtroende kan beskrivas som en upplevelse av att människor, även de man inte känner som kan vara olik oss, ändå vill oss väl och går att lita på (Vårheim, Audunson, et al., 2008, s. 9-10).

En viktig distinktion när det gäller olika former av socialt kapital, är den mellan sammanbindande (bonding) och överbryggande (bridging) (Putnam et al., 2003, s. 2-3). Sammanbindande socialt kapital kan beskrivas som nätverk som tenderar att vara inåtriktade, då de sammankopplar människor som liknar varandra och tenderar att förstärka identiteter och homogena grupper. Överbryggande socialt kapital omfattar olika typer av människor och tenderar att vara utåtriktade (Putnam, 2000, s. 30; Putnam et al., 2003, s. 2-3). Både sammanbindande och överbryggande socialt kapital har sina användningsområden och behövs, menar Putnam (2003). Ett samhälle med bara sammanbindande socialt kapital kan lätt bli segregerat och ett mångfaldigt samhälle kräver en stor mängd av den överbryggande typen. Eftersom människor som liknar varandra tenderar att hålla ihop, är det samtidigt den som är svårast att bygga, pekar Putnam et al. (2003, s. 2-3) på. I boken *Better together : Restoring the American Community* exemplifieras hur det lokala folkbiblioteket kan bidra till bygga eller återbygga gemenskap i samhället och sociala relationer – och på så sätt bidra till socialt kapital (Putnam et al., 2003, s. 34-35). Här beskrivs biblioteket som en trygg plats för mångfald, en plats att bli igenkänd och lära känna andra, en plats att träffa grannar och se lokalsamhällets invånare, där frasen "[...] I'll meet you at the library" användes i lokalsamhället (Putnam et al., 2003, s. 37). Genom att placera biblioteket mitt emellan två stadsdelar som annars inte hade någon kontakt med varandra, bringade biblioteket samman dessa invånare (Putnam et al., 2003, s. 37-42).

Flera studier har försökt undersöka huruvida folkbibliotek kan bidra till att bygga socialt kapital eller inte, bland annat genom att försöka undersöka graden av generaliserat förtroende. Studier av Vårheim (2014a, 2014b) visar hur biblioteken kan bidra till att skapa förtroende inom bibliotekets kontext; för biblioteket, bibliotekarier, kamrater och andra biblioteksanvändare. Dels genom läxhjälp och möjlighet för språkhjälp i Norge för invandrare, dels språkkurser, datakurser och samhällskunskapskurser för papperslösa invandrare i USA. Frågan kvarstår dock om biblioteken lyckats skapa generaliserat

förtroende på lång sikt, det vill säga förtroende för främlingar och socialt förtroende i samhället (Vårheim, 2014a, 2014b). Och kan folkbiblioteken generera socialt kapital bara genom att vara mötesplatser? Människor träffas informellt i biblioteket, men frågan är om denna interaktion är tillräckligt för att skapa socialt förtroende, skriver Vårheim, Steinmo, et al. (2008, s. 888).

Andra studier antyder vissa samband mellan socialt kapital och användningen av biblioteket som mötesplatser (Aabø & Audunson, 2012; Aabø et al., 2010; Audunson et al., 2011; Vårheim, 2009). Audunson et al. (2011) undersökte folkbibliotekets roll som mötesplats för att främja integration i invandrarkvinnors liv. Här visade sig biblioteket erbjuda broar till det nya landet på många olika sätt, men även broar till ursprungskultur. Biblioteket verkade ha kapacitet att bygga förtroende och överbyggande socialt kapital där de tillfrågade uttryckte ett högt förtroende för biblioteket som en offentlig institution och bibliotekarien som offentligt anställd (Audunson et al., 2011).

Johnson (2012) påpekar även hur bara det att biblioteket erbjuder en plats för lokalsamhället att "mingla" betyder att bidra till socialt kapital: "Providing a place where members of the community can mix and mingle, get to know one another, and reinforce previous relationships is one of the fundamental ways in which libraries contribute to community social capital" (Johnson, 2012, s. 58). Detta kan ses som en övergång in i nästa tema, nämligen biblioteket som sociala rum och mötesplatser.

2.3 Biblioteket som sociala rum och mötesplatser

Här presenteras teori och forskning som handlar om biblioteket som socialt rum och mötesplats vilket innebär både avsiktliga sociala möten och oavsiktliga eller att bara befinna sig tillsammans. Forskningsprojektet "PLACE – Public Libraries – Arenas for Citizenship: An Investigation of the Public Library as a Meeting Place in a Digital and Multicultural Context" med Ragnar Audunson i spetsen pågick från 2007–2012. Ragnar Audunson med kollegors forskning och teorier om biblioteket som mötesplats har inspirerat forskare även utanför Norges gränser och dessutom haft politiskt genomslag på hemmaplan (Evjen, 2020, s. 13; Frisvold, 2020, s. 9). PLACE- projektet ville utforska folkbibliotekets potential som offentliga platser och mötesplatser för att främja socialt kapital i ett mångkulturellt stadssamhälle (Cristin, 2014). Forskningen från projektet beskrevs i Stortingsmeldingen om bibliotek 2008–

2009: "Forskning viser at folkebiblioteket er ein viktig demokratibygging og identitetsskapande faktor i samfunnet, særleg for fleirkulturelle grupper. Biblioteket er ein smeltingel for mange ulike grupper, gjøremål og aktivitetar og fungerer som ein møteplass på tvers av samfunnsgrupper og samfunnslag" (Frisvold, 2020, s. 9; St.meld. nr. 23 (2008-2009), s. 125). Detta hade troligtvis stor betydelse i norsk lagstiftning när det gäller tillägget i ändamålsparagrafen 2014 att folkbiblioteket nu även skulle vara en oberoende mötesplats och arena för offentligt samtal och debatt (Audunson, Aabø, Blomgren, Hobohm, et al., 2019; Folkebibliotekloven, 1985; Frisvold, 2020, s. 9).

Studierna från PLACE- projektet visar att folkbiblioteken fungerar som mötesplatser på många olika sätt och för olika typer av möten (Aabø & Audunson, 2012; Aabø et al., 2010). Här visar sig biblioteket vara en trygg miljö där människor på diskret vis utsätts för den digitala och mångkulturella samhällets komplexitet. Biblioteken kan också vara en plats för att stöta ihop med grannar och vänner tillfälligt och en stor del användare rapporterar att de inlett konversationer med främlingar. Här visas också samband mellan låg inkomst, låg utbildning och att använda biblioteket som mötesplats på olika sätt. Detta kan tyda på att biblioteket som mötesplats kan spela en betydande roll i att utjämna möjligheter för att bli aktiva medborgare, oberoende av sociala och ekonomiska skillnader (Aabø et al., 2010).

Studien "Use of library space and the library as a place" i projektet vars metodik har inspirerat denna uppsats, visar hur biblioteksanvändare är olika och inkluderar människor i olika åldrar, etnicitet, social, utbildningsmässig, kulturell, religiös och politisk bakgrund (Aabø & Audunson, 2012). Här slås fast att det finns få andra gemenskapsarenor där så många olika lokala invånare deltar. Detta utgör en bra utgångspunkt för vidare utveckling av konceptet folkbibliotek som mötesplatser i lokalsamhället, för att främja social inkludering och gemenskap, hävdar Aabø og Audunson (2012).

När det gäller skäl att legitimera upprätthållandet av en bibliotekstjänst bland folket, visar en studie att rollen som mötesplats inte ligger lika högt upp. Audunson, Aabø, Blomgren, Hobohm, et al. (2019) undersökte folkbibliotekets roll för att ligga till grund för en demokratisk offentlig sfär som skäl att legitimera biblioteket, jämfört med andra mer traditionella skäl. Detta undersöktes bland ett representativt urval av den vuxna befolkningen i sex Europiska länder varav tre var de skandinaviska länderna samt Tyskland, Ungern och Schweiz. Här rankades legitimeringar som var relaterade till bibliotekens roll som mötesplats och arena för samhällsdebatt som de 3 minst viktiga av 12 möjliga skäl att

upprätthålla en offentlig bibliotekstjänst. Längst upp i alla sex länderna låg traditionella legitimeringar som att främja kulturarv, vara en arena för lärande, ge lika tillgång till litteratur, kultur och information, främja samtida litteratur av kvalitet. När det gäller skäl att legitimera en bibliotekstjänst återspeglades heller inte det fokus som de skandinaviska länderna och speciellt Norge genom sin ändring av bibliotekslagen haft. Däremot låg de skandinaviska ländernas faktiska användning som mötesplats när det gäller de flesta typer av möten högre än två av de andra länderna, Tyskland och Schweiz. Detta kan ses i samband med det fokus Skandinavien haft på detta. Här visar det sig också att en positiv syn på bibliotekets roll som mötesplats och arena för debatt är relaterad till institutionellt förtroende och frekvens på användningen av biblioteket. Bibliotekens faktiska användning som mötesplats kan anknytas till både lokal samhällsaktivitet och även här frekvens på användningen av biblioteket (Audunson, Aabø, Blomgren, Hobohm, et al., 2019).

Resultat från PLACE-projektet och senare studier visar alltså inte bara att biblioteket är en komplex mötesplats, men också att det är en plats där människor utsätts för människor som är annorlunda än en själv med andra värderingar. Detta kan ses anknyta till och stötta Ragnar Audunsons egen teori som han utvecklade några år tidigare, nämligen den om högintensiva och lågintensiva mötesplatser (Audunson, 2005).

2.3.1 Högintensiva och lågintensiva mötesplatser

Detta konceptuella ramverk utvecklades av Ragnar Audunson (2005) med syfte att forska på och diskutera bibliotekets roll som mötesplats i ett multikulturellt och digitalt samhälle. Ursprunget för teorin var två utvecklingar som sågs påverka samhället i allmänhet och biblioteket i synnerhet och som bidrog till att aktualisera biblioteket som mötesplats. Å ena sidan framväxten av globaliserade västerländska samhällen bestående av en mängd kulturella uttryck och värderingar. Å andra sidan den digitala revolutionen och tillväxten av informations- eller kunskapssamhället (Audunson, 2005). Här pekas på hur multikulturella demokratier är beroende av det Audunson (2005) kallar *lågintensiva* mötesplatser: platser där man exponeras för andra värden och intressen än de man själv har. Motsatsen beskriver (Audunson, 2005) vara *högintensiva* mötesplatser, som syftar till de arenor människor skapar mening och investerar det mesta av sitt engagemang i livet. Detta kan handla om arbetet, familjen, en religiös församling eller supporterklubb. De *högintensiva* arenorna skapar mening i våra liv och är även viktiga ur ett demokratiskt perspektiv då de ger

samhället engagerade medlemmar. Samtidigt kan de representera kulturella och sociala avgränsningar, vilket kan leda till fragmentering och att man blir osynliga för varandra (Audunson, 2005, s. 436). Då vi människor tenderar att bo och umgås kring de som liknar oss själva både socialt och kulturellt, uppstår behovet av *lågintensiva* mötesplatser där vi blir synliga för varandra över sociala, etniska, ålders- och värdebaserade gränser, pekar Audunson (2005, s. 436-437) på. När vi utsätts för andras värden, intressen och preferenser än våra egna, kan detta skapa tolerans, genom att vi försonar oss med dess existens och accepterar dem som legitima. Biblioteket kan lägga till grund för detta genom att tillhandahålla fysiska mötesplatser, framhäver han (Audunson, 2005, s. 438).

2.3.2 Den tredje platsen

När biblioteket i stigande utsträckning fungerar som sociala rum, ses detta som en direkt reaktion på bristen på offentliga, oförpliktande mötesplatser i det senmoderna samhället, har Skot-Hansen (2001, s. 57) uttryckt. Sociologen Ray Oldenburg (1989) påpekade behovet av något han kallar *tredje platser* i sin bok *The Great Good Place [...]*. Här behöver samhället platser att mötas som inte är hemmet (*första platsen*) eller arbetet (*andra platsen*) där man kan lära känna varandra på ett vardagligt, kravlöst och avslappnat sätt. Oldenburg (1989) beskriver det som att vällyckade offentliga platser likt den *tredje platsen*, inte är reserverade för någon och är platser där: " [...] the full spectrum of local humanity is represented" (Oldenburg, 1989, s. 14). Den *tredje platsen* är en offentlig plats på neutral mark där människor kan samlas och interagera. Det ska vara en plats som suddar ut status och roller som man annars har i livet och en plats där alla kan känna sig likvärdiga. Den främsta aktiviteten på den *tredje platsen* är konversation och samtal, det är en plats för skratt och gott humör. Det är en avslappnad stämning och ett " [...] home away from home" (Oldenburg, 1989, s. 38), en trivsamt miljö med en hemtrevlig känsla. Den *tredje platsen* har ofta stamgäster och är öppen ofta och lättillgänglig (Oldenburg, 1989, s. 20-42). Några exempel på *tredje platser* som Oldenburg (1989) tar upp är huvudgator, pubar, caféer, frisörer och postkontor. Den *tredje platsen* kan fungera som en kontaktpunkt med stor variation av lokala invånare och är platsen dit flest kan gå för att få reda på vad som pågår i lokalsamhället: "[...] where the action is" (Oldenburg, 1989, s. 112). Men det är också en plats som tillåter att bara vara: "[...] allowed people to do nothing" (Oldenburg, 1989, s. 112).

Oldenburg (1989) kritiserar offentliga rum som till exempel köpcenter för att vara omänskliga och kallar de för *icke-platser (non-places)*, platser där individualiteten försvinner. På riktiga platser, är den mänskliga varelsen en person, en unik individ med en personlighet. På *non-places* är personlighet irrelevant och man är bara exempelvis konsument, kund eller patient (Oldenburg, 1989, s. 205; Skot-Hansen, 2001, s. 57). Här skriver Oldenburg (1989) om hur nya storföretag lägger beslag på nya områden, från utveckling av bostadsområden till köpcenter och snabbmatsställen. Här lockas människor av nya plastiga *icke-platser* och innan man vet ordet av har en ny *tredje plats* försvunnit, skriver (Oldenburg, 1989, s. 205).

Precis som Wood (2021, s. 155-156) påpekar i sin artikel "Libraries Full Circle: The Cross Section of Community, the Public Sphere, and Third Place" skriver inte Oldenburg (1989) om biblioteket som en tredje plats. Wood (2021) påpekar att detta kanske kan bero på att bibliotek som plats för personliga samtal inte var Oldenburgs (1989) personliga erfarenhet vid denna tid.

Så kan biblioteket fungera som en *tredje plats*? Studier från PLACE-projektet visar att när biblioteket används som mötesplats kan det fungera som en *tredje plats*, men inte enbart. Aabø og Audunson (2012) studie visar hur en hög andel av de observerade verkar använda biblioteket som en plats relaterat till jobb och utbildning, alltså mer likt en *andra plats*. När familjer kommer till biblioteket för att umgås och göra saker tillsammans blir detta en förlängning av hemmet och en *första plats*. Kännetecknen för en *tredje plats* som till exempel en neutral plats där stamgäster träffas och pratar antas förmodligen vara vanligare när biblioteket arrangerar föreläsningar, författarkvällar, kurser och liknande. Detta utforskades inte närmare i deras studie. Eftersom samtal och skratt inte var huvudaktiviteten, ses inte biblioteket uppfylla alla kriterier för en *tredje plats*, pekar studien av Aabø og Audunson (2012) på.

2.3.3 Samexistens, emotioner och ensamhet

När man talar om offentliga mötesplatser och sociala rum så kan det inom dessa rum och platser å ena sidan handla om interaktion eller samtal. Men å andra sidan kan det också handla om att bara existera bredvid främlingar. Cicilie Fagerlid (2016, 2020) har utifrån ett socialantropologiskt perspektiv undersökt *samexistens* på biblioteket samt det hon kallar *demokratisk samexistens*. Hon frågar sig vad *samexistens* gör med oss som upplever den och om denna *samexistens* kan ligga till grund för oförutsägbara identifikationer på tvärs av

generationer, klasser och etniska bakgrunder? (Fagerlid, 2016, s. 110). Bara det att vara en del av en folkmängd på en trottoar kan ge en erfarenhet av att vara en del av något och ha något gemensamt med kollektivet, menar hon (Fagerlid, 2016, s. 118). När man sitter tillsammans med andra, blir man inte direkt bekanta, men inte fullständigt främmande för varandra heller. En erfarenhet av simultanitet och samtidighet utmanar skiljet mellan främmande och bekant och skapar olika grader av möten och en slags gemenskap (Fagerlid, 2016). På det fysiska biblioteket *samexisterar* olika användarkategorier. *Demokratisk samexistens* innebär att bli medveten om och ha ett minimum av interaktion med de människor som utgör samhället och inte bara med släktingar, vänner och medlemmar i din personliga ekokammare online. Fagerlid (2020) analyserar vardagliga situationer på folkbiblioteket som producerar olika former av demokratisk samexistens: en stickhörna, en tidningshörna och en lekmatte för barn som exempel. Hon hävdar att dessa situationer, samtidigt som de förbinder människor på något sätt påverkar individer som kännande, sociala och medborgerliga varelser. Ett främjande av goda människor eller demokratiska medborgare, som hon uttrycker det (Fagerlid, 2020). Här fokuseras alltså mer på samexistens än interaktion och mötesplats och hur människor skapar ett eget rum, paradoxalt nog, bland främlingar (Fagerlid, 2016, 2020).

Fagerlid (2016) använder sig även av Andersons (2011) teorier om kosmopolitiska valv (canopies) som går djupt in i vardagslivets dynamik. Under detta kosmopolitiska valvet kan man se olika människor engagera sig i det samma vardagliga aktiviteterna som man själv, i en lugn, avslappnad atmosfär (Fagerlid, 2016, s. 109). Fagerlid (2016) beskriver hur Anderson (2011) tar upp en mathall som exempel på detta, med mat från alla världens hörn, där människor sitter och äter tätt bredvid varandra axel mot axel längs långa och trånga lunchdiskar. Här finns alla olika socioekonomiska grupper representerade– inklusive hemlösa. Detta kan ses som exempel på en neutral plats där ingen social eller etnisk grupp känner mer äganderätt än någon annan (Anderson, 2011, s. 66 refererad i Fagerlid, 2016, s. 110):

[These] neutral social settings, which no one group expressly owns but all are encouraged to share, situated under this kind of protective umbrella, represent a special type of urban space, a peculiar zone that every visitor seems to recognize, appreciate, and enjoy. (Anderson, 2004, s. 22)

Genom vardaglig samexistens kan "people watching" leda till en upplevelse och förståelse av det gemensamma mänskliga och på så vis ersätta föreställningar om olikhet och egendomlighet. På så sätt kan abstrakta främlingar humaniseras (Anderson, 2004, s. 28; Fagerlid, 2016, s. 108). Fagerlid (2020) menar även att människor söker lika mycket igenkänning, erkännande och gemenskap som kunskap och information. Biblioteks – samexistens består lika mycket av känslor, affekt och förkroppsligade reaktioner och icke-verbal kommunikation som förnuft, rationella reflektioner och överväganden (Fagerlid, 2020, s. 302).

Med tanke på hur bibliotek kan förknippas med känslor undersökte Grønlund og Ringnes (2017) huruvida universitetsbiblioteket som en social arena potentiellt kan påverka användarnas emotioner (Grønlund & Ringnes, 2017, s. 194). Här visar det sig att de egenskaper som nämndes mest av studenterna eller användare av biblioteket var att lokalerna var rena och städade, tysta och lugna. Här nämndes även de anställda i biblioteket som trevliga, mysiga och vänliga. Här pekar de även på andra sätt där biblioteket kan användas för att reglera emotioner, nämligen med hjälp av de anställdas agerande på olika sätt och inredning och utformning av lokalen, för att nämna några exempel.

Grønlund og Ringnes (2017) påvisar hur biblioteket kan bidra till att upprätthålla eller öka positiva känslor och dämpa negativa eller blandade känslor som studenter kan känna när det gäller främst studier. Det kan även fungera som en otvungen mötesplats för studenter som är ensamma (Grønlund & Ringnes, 2017, s. 194). Processen att reglera emotioner handlar om de åtgärder och processer individer sätter i gång för att påverka sina emotioner, när de har dem och hur de upplevs och uttrycks (Gross, 1998; Grønlund & Ringnes, 2017; Koole, 2009). Här visar sig det sociala ha en viss betydelse när det gäller att dämpa negativa och främja positiva emotioner, som att tala med någon eller tillbringa tid med andra människor (Thayer et al., 1994). Här påstås även att genom delning av känslor socialt med andra i biblioteket, som i ett socialt möte, ges personen möjligheten att reglera egna emotioner (Grønlund & Ringnes, 2017, s. 198).

Psykologiska studier visar att de som är mer sociala, mår bättre (Brody, 2017). Men detta gäller inte bara nära relationer, även att socialisera sig och ta kontakt med främlingar verkar vara positivt för hälsan (Epley & Schroeder, 2014). En studie av Epley og Schroeder (2014) visar att främlingar rutinemässigt tenderar att ignorera varandra på offentliga platser

och att människor tror att de mår bäst av detta. Men det visar sig att man får en mer positiv upplevelse av att ta kontakt – även med främlingar (Epley & Schroeder, 2014).

Samexistens, reglering av emotioner samt det positiva utbytet av social kontakt - även med främlingar på offentliga platser, kan kanske anknyta till biblioteket som sociala rum och mötesplatser på lite andra sätt än de mer typiska som även tagits upp ovan. Detta kan kanske bidra till ett utvidgat perspektiv när det gäller att utforska informanternas känslor och upplevelser under användandet av biblioteksrummet och ge andra möjligheter till tolkning av detta.

3 Metod

Min övergripande frågeställning handlar alltså om att undersöka betydelsen av biblioteket som plats och rum. Med utgångspunkt i detta och underliggande forskningsfrågor verkade kvalitativa metoder lämpliga. Kvalitativ metod handlar om att förstå eller beskriva hur människor uppfattar världen (Johannessen et al., 2016, s. 94). Postholm (2010, s. 17) menar att det handlar om att förstå deltagarnas perspektiv och rikta blicken mot människans vardagshandlingar i sin naturliga kontext (Postholm, 2010, s. 17). Metoden kan användas för att uttala sig mer specifikt om sociala mönster inom ett avgränsat område. Den kan även lämpa sig när man vill undersöka speciella kännetecken eller egenskaper vid ett fenomen och för att undersöka fenomen mer utfyllande (Johannessen et al., 2016, s. 28, 94). Allt detta kan ses påverka att det för mig blev aktuellt att välja kvalitativ metod. Dels på grund av att jag ville studera fenomenet användning av biblioteksrummet och människors vardagshandlingar i sin naturliga kontext i biblioteket; dels för att förstå användarnas perspektiv mer utfyllande när det gäller egen användning, betydelse av denna och biblioteket i allmänhet. Här har inte en kartläggning av hur många som använder biblioteksrummet eller hur många som utför de olika aktiviteterna vart ändamålet, som Johannessen et al. (2016, s. 28) beskriver som typiskt för en kvantitativ undersökning. Som den övergripande frågeställningen beskriver, är jag främst ute efter vad användningen går ut på och betyder för dessa människor.

3.1 Forskningsdesign

För att undersöka övergripande problemställning samt forskningsfrågor valdes alltså kvalitativ design. Postholm (2010, s. 35) hävdar att kvalitativ forskning är en situerad aktivitet, där forskaren är på forskningsfältet och gör denna verklighet synlig (Denzin & Lincoln, 2000; Postholm, 2010). Här försöker den som forskar bilda sig en enhetlig eller komplex bild av deltagarnas perspektiv när det gäller ett specifikt forskningsfokus (Postholm, 2010, s. 35). Denna komplexitet kan åstadkommas genom att fokusera på få miljöer och många variabler, enligt Ragin (1987 refererad i Postholm, 2010, s. 35). För att undersöka användningen av biblioteksrummet och biblioteket som plats valdes med denna bakgrund observation som metod. För att få reda på användarnas upplevelser, uppfattningar och tankar om egen användning och biblioteket i allmänhet utfördes även semi-strukturerade intervjuer.

Denna typ av forskningsdesign kan påminna om etnografisk design, som bland annat kan inbegripa studier av beteendemönster (Johannessen et al., 2016, s. 79-80). Etnografisk forskningsdesign innebär ofta att forskaren går ut i fält och samlar in data med hjälp av observationer, ofta över relativt långa tidsrum. Ofta handlar det även om deltagande observation (Johannessen et al., 2016, s. 80). Detta sågs ändamålsenligt i mitt fall för att få en inblick i hur biblioteksrummet används och vilka som använder det på detta sätt. Dock kunde inte observationen pågå under så långa tidsperioder som Bryman (2016, s. 557) skriver är vanligt under etnografiska undersökningar. Därför kan detta kanske mer påminna om en mikro-etnografi, som fokuserar mer på utvalda aspekter av vardagen, med tonvikt på särskilda miljöer snarare än att försöka skildra ett helt kulturellt system (Wolcott, 1990, s. 64). Frågan huruvida studien är etnografisk kan oavsett diskuteras, där Wolcott (1990) påpekar att det inte är tillräckligt att studien baseras på fältarbete för att kalla den etnografisk (Wolcott, 1990). Kanske ses det mer passande att påstå att jag använt mig av etnografiska tekniker, något Wolcott (1990, s. 62) påstår kan ses som en mer passande beskrivning i många fall. De kvalitativa intervjuerna kan nämligen också ses passa in på en fenomenologisk ansats. Utifrån förståelsen att det är den verkliga verkligheten vi människor uppfattar, handlar detta om att beskriva världen som den upplevs av informanterna och försöka förstå sociala fenomen utifrån informanternas perspektiv (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45). Eftersom min utgångspunkt var att undersöka de som främst använde biblioteket på

andra sätt än att låna eller lämna tillbaka medier, sågs observation ändamålsenligt, då mitt fokus kunde riktas hit.

3.2 Deltagande observation

Postholm (2010, s. 56) skriver att observation är den tidigaste och mest fundamentala form av forskning. Metoden har som nämnts rötter i etnografi och socialantropologi där forskaren genom fältarbete i den miljö som studeras kan observera vad folk gör, eftersom detta inte alltid överensstämmer med vad de säger att de gör (Aabø & Audunson, 2012, s. 141). Metodiken har anpassats och modifierats av varje vetenskaplig disciplin (Aabø & Audunson, 2012, s. 141) och många LIS (Library & Information Science) forskare har använt sig av etnografiska synsätt som personliga intervjuer och varierande former av observation (Given & Leckie, 2003, s. 365-366). Detta bland annat för att lära sig om biblioteksbesökarens handlingar och beteende, samt användning av det fysiska biblioteksrummet (Bryant et al., 2009 refererad i Aabø & Audunson, 2012, s. 141; Given & Leckie, 2003). Observation passar också bäst som metod när problemställningen anknyter till ett avgränsat och överkomligt geografiskt område (Johannessen et al., 2016, s. 128) vilket folkbiblioteket kan ses vara.

Olika typer av observationer kännetecknas bland annat av graden av engagemang som observatören har med de som observeras (May, 2011, s. 357-358). I forskningssammanhang ses det avgörande att forskaren är medveten om vilken roll hen tar längs kontinuumet från fullständig observatör till fullständig deltagare (Postholm, 2010, s. 64-67).

När det gäller min roll var den att observera som en åskådare utan att delta själv, vilket både har beskrivits som en icke-deltagande observation (Johannessen et al., 2016, s. 130; May, 2011) och en form av deltagande observation (Postholm, 2010, s. 64). Deltagande observation eftersom även om forskaren observerar från sidolinjen och inte är en direkt deltagare i handlingsprocesserna, är forskaren närvarande i rummet där handlingarna pågår (Postholm, 2010, s. 64). Detta var aktuellt i mitt fall, men när det kändes aktuellt skulle interaktion med deltagarna ske genom semistrukturerade intervjuer. Observation i kombination med intervjuer är tillräckligt för att definieras som deltagande observation enligt Lofland & Lofland (1995, s. 18-19).

Aabø og Audunson (2012) observationsstudie undersökte användning av biblioteksrummet och biblioteket som mötesplats. Denna studie har inspirerat mig under planering av

mitt metodiska tillvägagångssätt. De påpekade att en utmaning med att bara använda sig av observation i biblioteksrummet är att det inte alltid är möjligt att förstå sammanhang en aktivitet eller handling är kopplad till och det kan vara svårt att veta syftet med vissa handlingar eller aktiviteter (Aabø & Audunson, 2012, s. 141). Även Johannessen et al. (2016, s. 125) pekar på att observationens detaljerade beskrivningar av människors aktiviteter, beteende eller handlingar inte räcker. För att få kunskap om åsikter och erfarenheter måste forskaren förutom observation genomföra intervjuer (Johannessen et al., 2016, s. 125). Dessa anledningar sågs aktuella då jag valde att genomföra både observation och intervjuer på plats i biblioteksrummet. Kanske kunde metoderna på detta vis komplettera varandra.

Parallellt med observationen skrevs fältnotat, som bildade grundlag för analys och tolkning. Fältnotat ska enligt Johannessen et al. (2016, s. 140-141) beskriva var observationen äger rum, fysiska omgivning, vem som är där och vilka sociala interaktioner och aktiviteter som föregår. Fältnotaten ska också innehålla egna tolkningar av det som händer (Johannessen et al., 2016, s. 140-141). Detta försökte följas när jag genomförde observationerna. Här utfördes ostrukturerade observationer, vilket betyder att inte använda sig av ett strukturerat observationsschema för registrering av olika beteenden. Syftet var att följa Brymans (2016, s. 341) beskrivelse av en ostrukturerad observation, nämligen att så detaljerat som möjligt notera hur deltagarna i en miljö beter sig och att försöka ge en narrativt hållen beskrivning av det beteendet (Bryman, 2016, s. 341). Fältnotaten skrevs först för hand, men då detta visade sig ta lång tid, skrevs de efterhand på dator. Genom att skriva på dator upplevdes även hur jag beblandade mig mer med användarna, då många användare satt med en dator framför sig. På detta sätt blev jag möjligtvis en ännu mer deltagande observatör. Postholm (2010, s. 62) rekommenderar att skilja mellan dels det som händer och beskrivningar av omgivning, dels omedelbara analyser och tolkningar av det som observeras i fältnotatet. Detta försökte följas då jag skrev analys och tolkningar i parentes. Här noterades även datum och tidpunkt för observationer, som enligt (Postholm, 2010, s. 62) ses viktigt. Postholm (2010, s. 63) påpekar även att forskaren bör läsa igenom sina fältanteckningar efter varje observation. På det sättet blir han eller hon förberedd på att möta fältet med eventuella nya frågor eller behov för mer ingående observationer som kan ge en mer djupgående förståelse (Postholm, 2010, s. 63). Här blev både läsningen av de observerade intrycken och även själva nedskrivningen som Postholm (2010, s. 63) också hävdar viktigt för min förståelse av forskningsfältet.

Postholm (2010, s. 63) påpekar samtidigt att fältanteckningarna inte kan uppfattas som en objektiv beskrivning av handlingar som utspelas, utan ett resultat av val som forskaren tar under observationen. Observationen genomförs med alla sinnen, där alla intryck påverkar upplevelsen och observationen utifrån ens egen synvinkel. Forskarens egna subjektiva upplevelser och erfarenheter påverkar forskarsynen och observationsanteckningarna kan ses som subjektiva anteckningar. Forskaren tar med sin förutfattade mening som betyder all kunskap, erfarenheter och upplevelser in i situationen vilket är med på att bestämma och påverka vad hen observerar (Johannessen et al., 2016, s. 127; Postholm, 2010, s. 63). Wolcott (1990) beskriver omöjligheten i att möta ett forskningsfält helt öppensinnad när han citerar Agar (1980): "You can't even pick up rocks in a field without a theory" (Agar, 1980, s. 23 refererad i Wolcott, 1990, s. 60). Detta var värt att reflektera över under insamling av data och analys av resultat. Det kan även vara värt att tänka på under läsning av denna uppsats.

3.3 Semistrukturerade intervjuer

När det gäller att få användarnas åsikter och perspektiv, övervägdes först att använda mig av frågeenkät med öppna frågor och dela ut i biblioteket, i stället för kvalitativa intervjuer. Frågeenkät ger inte möjlighet till den frihet som finns i att fördjupa sig i vissa ämnen eller ställa uppföljningsfrågor av mer fördjupande karaktär. Därför valdes inte frågeenkät till slut. Konsten att ställa uppföljande frågor kan inte preciseras på förhand, eftersom det kräver en flexibel uppföljning av intervjupersonens svar (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 171), vilket kan innebära en svårighet i sig. I detta fall var det just denna flexibilitet som eftersöktes för att kunna få fram betydelse och förhoppningsvis mer utfyllande svar. Personliga intervjuer ägnar sig när man är ute efter omfattande och detaljerade beskrivningar av informanters förståelse, känslor, erfarenheter, uppfattningar, åsikter och reflektioner som anknyter till ett fenomen (Johannessen et al., 2016, s. 144). Därför valdes personliga intervjuer i stället för frågeenkät.

Forskningsfrågorna anknyter delvis till användarnas upplevelser, tankar och åsikter. För att få reda på detta genomfördes alltså semistrukturerade intervjuer på plats i biblioteket. Med semistrukturerad menas att det finns en överordnad intervjuguide som utgångspunkt men att man rör sig fritt mellan frågor och teman och ordningsföljd kan

variera (Johannessen et al., 2016, s. 146). På detta sätt genomfördes även mina intervjuer. Intervjuguiden följdes inte från början till slut men utformades ändå delvis enligt Johannessen et al. (2016, s. 148) mall över hur en intervjuguide kan utformas (Se Bilaga 3: Intervjuguide). Först ställdes några korta introduktionsfrågor som till exempel vad de gjorde på biblioteket och hur ofta de brukade komma, sedan följde nyckelfrågor som till exempel vad de känner när de är på biblioteket, vad som kan ses viktigt att biblioteket erbjuder dem och frågor angående bibliotekets roll i lokalsamhället. Korta faktafrågor togs här på slutet. Detta var rent intuitivt, då jag upplevde det mer tillmötesgående och vänligt att börja intervjun med att fråga vad de gör på biblioteket idag, än hur gamla de var. På detta sätt kom jag även in i temat relativt effektivt. Mer information om genomförande av intervju tas upp längre ner.

3.4 Social kontext

De biblioteksmiljöer som utforskades var Deichman Stovner och Deichman Røa. Dessa filialer är två utav Deichmans 22 biblioteksfilialer i kommunen Oslo. Deichman Stovner ligger i stadsdelen Stovner som ligger österut. Stadsdelen har 33 755 invånare (Bydelsfakta, u.å.a). Deichman Røa ligger i stadsdelen Vestre Aker som ligger västerut i Oslo och har 51 487 invånare (Bydelsfakta, u.å.a). Akerselva som rinner genom Oslo delar staden i ungefär två lika stora delar, som historiskt har kallats "østkanten" och "vestkanten". Detta kan inte bara ses som en geografisk skiljelinje, men även en social, politisk och ekonomisk (Statistisk sentralbyrå, 2021; Øidne, 1973, s. 7). När det gäller generella levnadsvillkor mellan Stovner och Vestre Aker, ses stora skillnader. Människor i Stovner stadsdel har en markant högre andel låginkomsttagare (21,7 procentandelar mot Vestre Akers 3,5 procentandelar), lågutbildade (36 procentandelar mot Vestre Akers 7,9 procentandelar) och ej sysselsatta (29 procentandelar mot Vestre Akers 13 procentandelar) (Bydelsfakta, u.å.b). Något som även ses anmärkningsvärt mellan dessa två stadsdelar är att de som bor i Vestre Aker stadsdel låg allra högst på inkomststatistiken i Oslo 2021. Stovner stadsdel är den stadsdelen som låg allra längst ner, alltså är de som tjänade minst i Oslo (Statistisk sentralbyrå, 2021).

Stovner stadsdel har även en högre andel trångbodda hushåll än Vestre Aker (14,9 procentandelar mot 4,8 procentandelar) (Bydelsfakta, u.å.b). Antal invandrare som bott i

Oslo längre tid än fem år, är fler i stadsdelen Stovner jämfört med stadsdelen Vestre Aker (33 procentandelar mot 11 procentandelar) (Bydelsfakta, u.å.c).

När det närmar sig likheter i kontext, ligger båda biblioteken i anslutning till köpcenter, men Stovner bibliotek ligger mitt i ett förhållandevis stort köpcenter. Røa bibliotek ligger bredvid ett mindre köpcenter i stadsdelskärnan. Båda biblioteken ligger i direkt anslutning till tunnelbanenätet. Både Røa och Stovner bibliotek har mer-öppet 07:00-22:00 för de över 15 år som har mer-öppet tillgång.

Stovner bibliotek blev uppmärksammat 2018 när de flyttade den nya filialen på Stovner från en parkeringskällare intill Stovner köpcenter till lokaler inne i själva köpcentret (Henriksen, 2018). Undersökningar på Stovner filial har visat att 90% använder filialen av sociala orsaker (Henriksen, 2018). När Stovner bibliotek flyttade, tog arkitekten Aat Vos specifikt hänsyn till detta och ville göra det till först och främst en social mötesplats (Henriksen, 2018). Totalt har arkitekten varit inblandad i inredningen av 12 av Deichmans bibliotek, även Røa bibliotek (H. Grytten, personlig kommunikation, 22. maj 2023). Idén på Stovner handlade om att göra en sorts inomhuspark (Henriksen, 2018).

3.5 Val av studieobjekt och genomförande

I första hand utfördes observation och intervjuer på Stovner stadsdelsbibliotek. Detta då Deichman Stovner har högre besökssiffror men lägre tal på utlån per besök, jämfört med andra stadsdelsbibliotek i Oslo. Deichmans interna statistik från 2022 visar att Stovner ligger på 5% av Oslos totala besök men 3% av totalt utlån jämfört med till exempel Røa bibliotek som har 3% av besöken och 6% av totalt utlån (R. E. Holgersen, personlig kommunikation, 10. november 2022). Här kan då tänkas att Stovner används i högre grad på andra sätt än att låna medier och eventuellt har en annan betydelse för lokalsamhället. Genom Deichman fick jag kontakt med bibliotekschef för filialen och skickade en e-post med förfrågan om jag kunde få komma och observera och intervjua på deras bibliotek.

På Deichman Stovner har observationer och intervjuer utförts på alla veckodagar utom lördagar och jag har täckt både förmiddag och eftermiddag. Detta för att försöka täcka med en veckas vardagsanvändning av biblioteket. Observationssessionerna varade oftast från två till tre timmar per besök, varav en session varade fyra timmar (se Bilaga 4: Observationstillfällen).

När observationsdata började kännas mättad, utfördes även tre observationssessioner på Røa bibliotek en måndag, tisdag och fredag. Här täcktes två förmiddagar och en eftermiddag. Här skickades även ut förfrågan på e-post i förväg till chefen för Røa. Observationerna på Røa bibliotek utfördes för att se om det fanns andra typer av användningar av biblioteket som plats och rum att utforska, då detta bibliotek skiljer sig från Stovner i kontext och högre utlån per besök. Røa utforskades således för att kunna ha något att jämföra med och för att försöka utöka perspektivet. Totalt 26 timmars observation utfördes på de båda biblioteken varav 18 timmar var på Stovner bibliotek och 8 timmar på Røa bibliotek.

3.6 Rekrytering och urval

Den ursprungliga utgångspunkten för uppsatsen var att undersöka vad främst de som inte lånar medier använder biblioteket till. Här fanns dock ingen möjlighet att veta om personen lånade alla andra dagar än just vid observationstillfället. Relevansen utifrån mina forskningsfrågor låg dock inte i att försöka hitta människor som aldrig har lånat en bok eller annan media, utan mer att få ökad insikt i betydelsen av användning av biblioteksrummet och värdet av denna användning. Därför sågs inte relevant huruvida personen också, förutom annan användning, lånade medier ibland. Att avgränsa till de som aldrig har lånat något kanske även hade uteslutit viktig information från till exempel de som lånade ibland men uppehöll sig på biblioteket desto mer. För att få med dessa användare, sågs det viktigt att fokusera på de som främst använde biblioteket som plats och rum vid observationstillfället. Utlån observerades också då och då, med tanke på huruvida det var kö vid diverse utlånsautomater på biblioteken eller om utlån sågs kombineras med andra aktiviteter.

Denna urvalsstrategi kan kallas målstyrt urval och ses aktuellt i de flesta kvalitativa undersökningar (Bryman, 2016, s. 495). Detta handlar om ändamålsenlighet framför representativitet då urvalet görs utifrån målen med forskningen. Här väljs analysenheter ut efter kriterier som kan möjliggöra att besvara frågeställning och forskningsfrågor (Bryman, 2016, s. 498; Johannessen et al., 2016, s. 114-115).

För att kunna identifiera vilka personer som skulle intervjuas verkade observation som en ändamålsenlig metod, då jag först kunde observera vad de gjorde och vid aktuellt tillfälle

ta kontakt. Under val av informanter utgick jag från att försöka få en spridning i tre olika åldersgrupper: ungdomar 17–20 år, vuxna 21–60 år och äldre vuxna över 61 år.

	Bibliotek	Kön	Ålder	Sysselsättning
1	Stovner	Kvinna	17	Elev, vidaregående
2	Stovner	Man	30	Arbetstagare
3	Stovner	Man	17	Elev, väntar på skolplats
4	Stovner	Man	74	Pensionär
5	Stovner	Man	40	Arbetstagare
6	Stovner	Kvinna	55	På sjukersättning (Uføretrygdet)
7	Stovner	Man	21	Student
8	Stovner	Man	36	Föräldraledig (Foreldrepermisjon)
9	Stovner	Kvinna	26	Student
10	Stovner	Man	61	Arbetstagare
11	Stovner	Kvinna	74	Pensionär
12	Stovner	Man	17	Elev, vidaregående
13	Stovner	Man	17	Elev, vidaregående
14	Røa	Kvinna	39	Arbetstagare
15	Røa	Man	78	Pensionär
16	Røa	Man	67	Pensionär
17	Røa	Man	62	Arbetsökande
18	Røa	Kvinna	70	Pensionär

Tabell 1: Informanter uppdelade efter bibliotek, kön, ålder och sysselsättning

Åldersgrupp	Antal
Ungdomar/unga vuxna 17-20 år	4
Vuxna 21-60 år	7
Äldre vuxna 61 och över	7

Tabell 2: Antal informanter uppdelat efter åldersgrupp

Sysselsättning	Antal
Pensionär	5
Elev	4
Arbetstagare	4
Student	2
Föräldraledig	1
På sjukersättning	1
Arbetsökande	1

Tabell 3: Informanter efter sysselsättning

Under rekrytering av informanter, försökte jag även få en spridning i typ av aktiviteter. Detta för att försöka få en bredd när det gäller olika användargrupperns perspektiv. Det intervjuades totalt 18 informanter, varav en intervju bestod av två ungdomar.

På Stovner intervjuades 13 användare varav de flesta var vuxna och på Røa intervjuades 5 användare där de flesta var pensionärer (Se tabell 1). Det intervjuades totalt fyra ungdomar, sju vuxna och sju i den äldre åldersgruppen (Se tabell 2). Utifrån de observerade användningsgrupperna på de båda biblioteken kan detta alltså ses som ett relativt representativt urval för de som sågs använda sig av biblioteksrummet och biblioteket som plats, även om representativitet inte är syftet. Utifrån frekvensen av ungdomar på Stovner som observerats använda sig av biblioteket på detta sätt, var det något få ungdomar bland informanterna.

Om man ska se på spridning när det gäller sysselsättning har fem pensionärer, fyra skolelever, fyra arbetstagare, två studenter, en föräldraledig och en på sjukersättning ("Uføretrygdet") intervjuats (Se Tabell 3). Eftersom intervjuobjekten rekryterades på plats och intervjuerna inte var planerade på förhand, förmodades användarna kanske inte alltid ha så mycket tid till förfogande. Därför anpassades längden utifrån intervjuobjekt och vid tillfällen där det verkade finnas tid, kunde intervjuerna fördjupas mer och blev längre. Detta resulterade i intervjuer som varade allt ifrån runt 5 – 20 minuter. Intervjuerna spelades in med hjälp av Nettskjemas diktafon-app.

3.7 Utmaningar på vägen

Undersökningens genomförande medförde utmaningar och reflektioner på vägen. Både observation och rekrytering av informanter visade sig vara tidskrävande, något som även antytts i litteratur (Postholm, 2010, s. 40). Det fanns även en osäkerhet kring antal informanter, då detta kan vara svårt att avgöra. Johannessen et al. (2016) påpekar att storleken på kvalitativt urval helt beror på undersökningen och att antal informanter styrs av kvaliteten på intervjuerna som genomförs. Det viktigaste, skriver Johannessen et al. (2016, s. 112) är att skaffa ett relevant urval av informanter än att skaffa många. Med tanke på relevans utifrån övergripande frågeställning och forskningsfrågor, sågs det alltså extra viktigt att försöka fokusera på just de som främst använder biblioteket som plats och rum. Här försökte jag observera en stund först och sedan ta kontakt för att uppnå detta. Vissa

menar att det bör genomföras datainsamling helt tills forskaren inte längre får någon ny information (Johannessen et al., 2016, s. 112). Även detta försökte följas, men trots en spridning i aktivitet och åldersgrupper, kan det eventuellt ses som att det saknas några ungdomar i urvalet från Stovner då det var en utmaning att rekrytera dessa. Från Røa intervjuades mest äldre, men dessa verkade ändå spegla mycket av den användning jag var ute efter.

En annan utmaning kan ses vara att inte alla tackade ja till intervju, även om de flesta gjorde det. De som tackade nej verkade upptagna, vissa sa att de inte hade tid och vissa verkade bara vilja vara ifred. Mitt intryck är att biblioteksanvändning av detta slag inte bara är socialt ihop med andra, men kan också handla om att vilja vara för sig själv. Av samma anledning hade dessa användare vart extra värdefulla att intervjua för studien, men eftersom de just verkade vilja vara ifred - lyckades jag sällan rekrytera dem till intervju.

Under observation var utmaningen att försöka sortera och registrera allt vad som föregick av användning. Det hände mycket på en gång, främst på Stovner och här fick fokuseras på det som jag trodde kunde vara viktigt och välja situation och aktivitet att registrera innan jag gick till nästa. Som Johannessen et al. (2016) också påpekar genomförs observation med alla sinnen. Alla dessa intryck påverkar upplevelsen och därmed vår observation (Johannessen et al., 2016, s. 127). Lofland och Lofland (1995) skriver att vissa jämför data med fiktion, eftersom till exempel fältnotat filtrerar snarare än speglar "[...] what actually happens" (s. 68). Samtidigt skriver hon att all mänsklig observation av världen är filtrerad: "[...] human *perception* is always human *conception*" (Lofland & Lofland, 1995, s. 68). Att ta in alla intryck på en gång och samtidigt sortera vad som kan ses viktigt för frågeställning och forskningsfrågor kunde dock speciellt i början, upplevas som en utmaning.

En annan utmaning sågs i svårigheten att ställa uppföljningsfrågor på plats, något som kan ses som en konst i sig (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 170). Detta innebär nämligen aktivt lyssnande något som i sig själv kan vara svårt (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 170). I den ofta högljudda livliga biblioteksmiljön kunde detta upplevas ännu svårare. Här försökte jag dock att lyssna aktivt och samtidigt hela tiden ha den övergripande frågeställningen och forskningsfrågorna i åtanke, något som Kvale og Brinkmann (2015, s. 170-171) beskriver som viktigt under uppföljningsfrågor.

3.8 Etiska överväganden

Intervjuerna baserades på informerat, frivilligt och otvetydigt samtycke. Detta är en lagstadgad informationsplikt som innebär att forskningsdeltagare som huvudregel ska vara informerade och ge samtycke till att delta i forskning (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021, avsn. 15). Informerat samtycke betyder att forskningsdeltagare informeras om undersökningens ändamål, huvuddrag i design såväl som möjliga risker och fördelar med att delta. Man säkrar sig att de involverade deltar frivilligt och informerar om deras rätt att när som helst kunna dra sig ur. Informerat samtycke ska värna om deltagarna där det ska informeras om sekretess, vem som får tillgång till data, hur data ska offentliggöras och deltagarens möjlighet till insyn i materialet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 104). För att säkra samtycke gav jag först och främst ut ett informationsblad om undersökningen i samband med intervju (se Bilaga 2: Informationsblad till informanter). Här stod mer detaljerad information om det som nämns ovan: undersökning, samtycke, frivillighet och hantering av personuppgifter. Här stod även kontaktuppgifter till mig och personvernombud på Oslomet.

Här informerades även om att deltagarnas anonymitet skulle upprätthållas redan från början eftersom det inte frågades om upplysningar som kan anses som personupplysningar. Dock anses ljudinspelning som en personlig upplysning i sig (Johannessen et al., 2016, s. 88; Sikt, u.å.a). Därför såg jag även till att få inspelat samtycket före intervjun så att det blev registrerat på ljudinspelningen, från alla informanter. Detta eftersom samtycke också bör vara dokumenterbart (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021, avsn. 15).

Under observation är det en utmaning att få samtycke från alla man observerar eftersom observationen föregår i offentligt rum (Johannessen et al., 2016, s. 141-142). Det är enligt Johannessen et al. (2016, s. 141-142) orimligt att få samtycke från alla men det ses då speciellt viktigt att inte enskilda personer kan identifieras under presentation av datamaterialet. Detta var något som togs hänsyn till i mitt fall. Lofland och Lofland (1995) skriver att en av anledningarna till att observation i offentliga rum sällan medför etiska problem, är antagandet att observationen inte utgör någon skada för de som observeras.

För att ändå försöka informera användarna på bästa sätt satte jag upp informationsblad om undersökningen nära biblioteksdisken (Se Bilaga 1: Information observationsundersökning) i biblioteken medan observationen pågick. Jag informerade även

alltid bibliotekspersonalen när jag var där, så att de skulle vara informerade om någon frågade om detta. Det kan också eventuellt finnas en etisk problematik när det gäller att observera de som verkar vilja vara ifred. När det gäller vissa av dessa har jag även undvikit att informera om vilket bibliotek det handlar om i resultatet, för att säkra ännu mer anonymitet. Här ses dock en stor relevans i att få med deras närvaro i biblioteksrummet, då dessa sågs använda biblioteket mycket och ofta. Dessutom fanns alltid möjligheten att få information om undersökningen vid förfrågan till de anställda, eller från informationen som var uppsatt i biblioteket.

Fyra 17-åringar intervjuades. Sikt (u.å.b) har satt en gräns på att barn och ungdomar som huvudregel själva kan ge samtycke till att delta i forskning när de fyllt 15 år. I speciella fall av personupplysningar gäller 16 år för att kunna ge uttryckligt samtycke, vilket sågs aktuellt i mitt fall. De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021) pekar på att biologisk ålder inte avgörande för ett barns mognad, där forskaren måste utvärdera barnets samtyckekompetens och försäkra sig om att villkoren för att delta i forskning faktiskt är förstått. Här försökte jag vara tydlig, dessutom förklarades att de skulle säkras anonymitet. I detta fall sågs det dock viktigt att få med ungdomarnas röst. Det är nämligen samtidigt viktigt att även yngre får sin röst hörd i forskning (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021, avsn. 17).

3.9 Bearbetning av material och analysmetod

Intervjuerna transkriberades manuellt och fördes in i datahanteringsprogrammet Nvivo tillsammans med fältnotat. Analysmetod som valdes kan ses påminna om en tematisk innehållsanalys. Bryman (2016, s. 702) hävdar samtidigt att aktiviteten söka efter teman kan ses som något som används i många om inte alla olika tillvägagångssätt vid en kvalitativ analys. Det vanligaste sättet att identifiera teman ses vara att leta efter repetitioner, men bara repetition ses som ett otillräckligt kriterium för att vara ett tema. Det viktigaste är att det är relevant för undersökningens forskningsfrågor eller forskningsfokus, skriver Bryman (2016, s. 705). Anker (2020) hävdar att i en tematisk innehållsanalys kan kontexten där ett begrepp dyker upp ses lika viktigt som hur många gånger begreppet dyker upp i materialet. Detta kan innebära att även leta efter information i det som inte sägs, det outtalade (Anker, 2020). Detta försökte även jag tänka på då jag försökte identifiera kategorier och tema i

materialet som ansågs relevanta för mina frågeställningar. Data analyserades och kodades även i Nvivo vilket visade sig vara ändamålsenligt för att få en översikt. Här fick transkriptionsdata och fältnotat sina egna koder, där många sågs påminna om varandra. Här sågs dock lämpligt att skilja på mina ord och informanternas ord. När röda trådar och kategorier skulle skapas sammanfogades dessa till viss del, då mindre kategorier slogs ihop, vilket kan ses i presentation av resultat. Fältnotat från observationer var dock hela tiden märkta med observation och på så sätt kunde dessa alltid separeras från intervjudata. När materialet analyserades en andra gång, ställdes detta upp mot Kawamoto og Koizumi (2023) konceptuella modell.

Detta betyder att jag använt mig av både induktiv (empiridriven) och deduktiv (teoridriven) analys när jag analyserat mitt material och gått fram och tillbaka mellan empiri och teori, så som Anker (2020, s. 60) beskriver det. Hon påpekar samtidigt att det sällan bara är en av positionerna som väljs (Anker, 2020, s. 60). Detta kan även kallas en abduktiv analys (Tavory & Timmermans, 2014 refererad i Anker, 2020) alltså en kombination av empiridriven och teoridriven analys. Här görs antaganden utifrån empiri och inspel från teori, för att hitta nya sätt att förstå det empiriska materialet (Anker, 2020, s. 60). Den teoretiska blicken bidrar till att man ser empirin på sätt som inte hade vart möjligt utan teori, samtidigt som den empiriska beskrivningen vidareutvecklar teoriperspektiven (Anker, 2020, s. 60).

De kategorier som jag utvecklat i min empiridrivna analys kan således diskuteras och försöka förstås genom min teoridrivna analys, dels genom Kawamoto og Koizumi (2023) konceptuella modell och dess forskning men även annan teori och forskning.

4 Resultat

Här presenteras resultat när det gäller användning av biblioteket som plats och rum och dess eventuella betydelse. Sammanfattade utdrag från fältnotat presenteras som inledning till varje delkapitel när det gäller användning av biblioteksrummet, men det är värt att påpeka att både data från observation och intervjuer präglar hela kapitlet, där det specificeras vad som är användarens ord och vad som handlar om observation. Här identifieras tre övergripande teman som även kan anknytas till övergripande frågeställning,

forskningsfrågor och intervjuguide. Dessa överordnade teman kan ses ligga till grund för resten av detta kapitel.

Användning av biblioteket – *Hur används biblioteket som plats och rum och av vilka?*

Detta handlar om användning av biblioteket som plats och rum med fokus på användning av biblioteksrummet generellt: En inblick i vilka som använder biblioteksrummet och biblioteket som plats på detta sätt, hur ofta de kommer, vad de gör och hur de använder rummet.

Bibliotekets betydelse – *Motivering av användning utifrån personliga behov, eventuella*

känslor som upplevs och bibliotekets atmosfär. För det första handlar detta om vad användarna tycker att biblioteket ska erbjuda dem, hur de upptäckte biblioteket i livet, hur deras drömbibliotek ser ut och om de eventuellt saknar något på biblioteket. För det andra handlar det om vad användarna upplever för eventuella känslor när de är på biblioteket och varför de eventuellt tror att de känner detta. Detta för att försöka få fram både praktiska och eventuella känslomässiga betydelser. Här skildras även användarnas tankar om den allmänna atmosfären och det öppna rummet som planlösning.

Biblioteket som plats och rum i lokalsamhället – *Vilken roll spelar det fysiska biblioteket för användarna och för lokalsamhället och varför kommer de?*

Detta handlar om det lokala stadsdelsbibliotekets eventuella roll och vad användarna tycker är viktigast att biblioteket erbjuder dem och lokalsamhället. Det handlar även om vad motivationen är för att komma till biblioteket, varför de väljer biblioteket framför andra platser, vart de hade gått om inte biblioteket fanns och eventuella reflektioner runt tillgänglighet i samhället. Här reflekteras även över lokalbibliotekets betydelse kontra huvudbiblioteket i Bjørvika.

4.1 Användning av biblioteket

Här presenteras användning av biblioteket som plats och rum med fokus på användning av biblioteksrummet generellt. Den generella atmosfären på biblioteken observeras som ett myller av människor i olika åldrar med olika åtaganden och aktiviteter. Detta skildras i ett utdrag från ett fältnotat från Stovner 30 november 2022:

I biblioteksrummet sitter det flera stycken i grupper och talar med varandra på ett sätt som att de verkar bekanta. Det är övervägande kvinnor i biblioteket just nu och ett tyst sorl hörs, dels utifrån centret, dels inifrån biblioteket. Människor pratar med normal samtalston inne i biblioteket, inte så högljutt just nu. Språk som hörs i bakgrunden är inte bara norska, utan även andra språk. Utifrån köpcentret hörs höga röster som en kontrast mot biblioteket med det mer dämpade tonläget och volymen. Det blir som en mysig varm känsla i biblioteket, en svag lukt av kaffe, som ett vardagsrum mitt i ett köpcenter. Den dämpade belysningen kanske också kan bidra till att det känns varmt och mysigt, men tror även inredningen som består av trädgrenar, träbjälkar i mörkt trä kan bidra till denna stämning och känsla. Stämningen utanför biblioteket känns automatiskt hårdare på grund av lysrör och höga skrik. Två män sitter och dricker kaffe och pratar vid ett bord, det finns en kaffeautomat i lokalen som säljer kaffe. Längst in i lokalen sitter vid denna tid ett gäng ungdomar som hänger och pratar. De talar med ganska hög ljudvolym, de sitter dock långt in i lokalen långt ifrån de flesta som ser ut att arbeta eller studera och det är ingen som ger uttryck för att de störs. Här kan det verka som att ungdomarnas hörna är strategisk placerad så långt ifrån de som arbetar/studerar som möjligt och med dämpning i form av smala bokhyllor/väggar [...]. Alla platser vid fönstret ut mot centret och utomhus är upptagna denna förmiddag, förutom de platserna med fasta datorer. Alla åldersgrupper befinner sig nu i biblioteket, de enda som är frånvarande är kanske de yngre barnen.

(Utdrag ur fältnotat Stovner bibliotek, onsdag den 30 november)

Intrycket från observationer är att användare som använder biblioteksrummet och biblioteket som plats finns i alla åldersgrupper och detta ses variera utöver dagen både när det gäller åldersgrupper och dess aktiviteter. Några tendenser kan dock ses i fältnotat när det gäller de människor som ses använda biblioteket som plats och rum på båda biblioteken.

För det första har det observerats vissa skillnader när det gäller vilka åldersgrupper som har setts frånvarande under observationstillfällena, där det på Stovner har sett ut som de allra minsta vart mest frånvarande. På Røa bibliotek har ungdomar varit den åldersgrupp som inte observerats lika frekvent som de andra. Det kan därmed se ut som att en stor andel användare som ses använda biblioteket som plats och rum på Stovner ses vara

ungdomar och vuxna. På Røa kan det se ut som att en stor del användare som använder biblioteket på detta sätt består av de lite äldre (pensionärer) och de allra yngsta (med vårdnadshavare, som till exempel föräldrar eller förskolepersonal) men även vuxna som ser ut att studera eller arbeta med något. Eftersom inte lördagar har observerats, kan eventuellt denna bild se annorlunda ut då eftersom det är helg. Under observationsdagarna på Røa var det dessutom sportlov (vinterferie), vilket även detta kanske kan påverka resultatet. Dessutom har Stovner flest observationstimmar, vilket också kan ha betydelse här.

En övervägande majoritet av de informanter jag intervjuat rapporterar att de besöker biblioteket varje vecka (14 av 18). Resterande fyra rapporterar att de besöker biblioteket någon/några gånger i månaden eller att det varierar från flera gånger i veckan till inte på en hel månad, till exempel. Två av mina informanter rapporterar att de försöker komma till biblioteket varje dag. Detta betyder att mina informanter använder och kommer till biblioteket relativt ofta, vilket också kanske kan tyda på att den användning som undersökts har en mer frekvent karaktär. Sju av tretton informanter på Stovner uppger att de är födda i ett annat land, två av dessa uppger att de trots detta har vuxit upp i Norge. På Røa uppger alla intervjuade att de är födda i Norge.

Informanterna rapporterar under intervjuer att de ägnar sig åt en rad olika typer av aktiviteter när de använder biblioteket som plats och rum. Tillsammans med observationsdata kan användningen delas in i följande typer av aktiviteter, som presenteras kort här och mer utfyllande längre ned:

Sociala: Prata, skratta, samtal med andra som enda aktivitet, ibland samtidigt som mat och/eller dricka intas; Prata i mobiltelefon.

Läserelaterade: Läsa bok, tidning eller magasin, både högläsning för till exempel barn eller tyst för sig själv.

Inlärnings- och kreativitetsrelaterade: Som till exempel språkcafé och bio för äldre ("seniorkino"). Även spela dataspel, spela brädspel, leka, olika maker-space aktiviteter. Detta kan i allra högsta grad även ses som sociala aktiviteter, men där målet eller ändamålet för aktiviteten samtidigt också är något annat.

Arbets- och studierelaterade: Arbeta, studera eller göra läxor på biblioteket ensam eller tillsammans med andra.

Uppehållsplatsrelaterade: En plats där man sitter, står eller går omkring utan att använda sig av några tjänster (Sentio Research, 2017). Här inkluderas även att titta ner i sin mobil om det är enda aktiviteten, trots att användning av WI-FI kan räknas som en tjänst. Detta eftersom det under observation inte kunnat observeras vad människor gör på mobilen. Här inkluderas även aktiviteter som att vänta, se ut att leta efter någon/något och att sova/vila.

Ensam bland andra: En aktivitet som både kan ses relatera till kategorin uppehållsplats och kanske även den sociala kategorin (genom att befinna sig i ett offentligt rum) nämligen den att verka vilja vara ifred medan man existerar bland andra, utan att bedriva någon synlig aktivitet förutom att till exempel titta i mobilen. I denna kategori kommer data enbart från observationer.

Många av de aktiviteter ovan kan ses som sociala aktiviteter, men då i kombination med andra aktiviteter. I den sociala kategorin avses alltså prat, skratt och samtal som huvudaktivitet, eventuellt i samband med att dricka eller äta.

Tre av de intervjuade uppger att de kommer till biblioteket för att lämna och låna böcker men sedan stannar en stund och använder biblioteket på något av de ovanstående sätten. Detta observerades mest Røa bibliotek. Först används utlånsautomaterna och sen används biblioteksrummet eller tvärtom. En skillnad när det gäller utlånsautomaterna är att det flera gånger observeras vara kö till dessa på Røa, men inte under något observationstillfälle på Stovner ses det vara kö till utlånsautomaterna.

Vissa ser även ut att ägna sig åt flera saker samtidigt. Ett exempel är två män som sitter med en laptop uppslagen medan de pratar ivrigt. Ett annat exempel är två ungdomar som kommer in i Stovners lokaler och går målmedvetet och sätter sig längst in vid de djupa trappstegen som är utformade som en slags bänkar, alltså där de flesta ungdomarna uppehåller sig. Här tar båda två upp en bok som de slår upp framför sig, men under senare observation sitter båda två och ser ner i sina mobiltelefoner, som de har placerat ovanför böckerna. En annan man sitter också och ser ner i mobilen med en tidning uppslagen framför sig. Han berättar om flera aktiviteter när jag frågar vad han gör på biblioteket: *”Jeg leser avisen. Jeg skal ikke låne noen bøker, jeg er på nettet, jeg går på nettet her og. Jeg har jo det hjemme og, men, ja blant annet. Socialt!” (Man, 62 år, Arbetssökande).*

4.1.1 Sociala aktiviteter

En vuxen man går runt och pratar i mobiltelefon ganska högt. Han pratar och skrattar i telefonen och väljer att uppehålla sig på biblioteket och inte ute i köpcentret för detta ändamål. Två kvinnor som verkar känna varandra kommer in och sätter sig och pratar varmt och engagerat med varandra. En äldre dam tar upp mobilen och tar ett telefonsamtal. Är ingen i biblioteket som verkar reagera på att människor pratar i mobiltelefon inne i biblioteket [...]. Flera kommer in och har med sig mat som de har köpt. Efter att en grammatikkurs var inställd, står runt fem-tio av deltagarna i grupper vid några bord och konverserar. Två ungdomar sitter vid ett bord och äter godis och pratar.

(Utdrag ur fältnotat Stovner bibliotek, onsdag den 30 november)

Sociala aktiviteter som att använda biblioteket som en mötesplats för både planerade och oplanerade möten både observeras och uppges av informanterna förekomma på båda biblioteken. Stovner bibliotek upplevs som ett socialt bibliotek där främst ungdomar och vuxna ses vara sociala på detta sätt. Här ses ofta människor sitta två och två eller i större grupper samlade. Man pratar, skrattar och det är god stämning. Bland ungdomar ses detta föregå till exempel gåendes och sittandes två och två eller i större grupper. Ofta vid trapporna med de stora djupa trappstegen som är utformade som bänkar längst in i lokalen, där många ungdomar håller till. Här ses även kärlekspar sitta och kramas. Även ljudbilden på Stovner kan ses präglas av det sociala, då det ofta hörs röster, skratt eller någon som pratar i mobiltelefon. En 17-årig tjej som sitter och studerar när jag intervjuar henne, berättar om hur hon har lärt känna nya människor på biblioteket:

[...] det er et veldig fint møtested da, for ungdommer, fordi, jeg har blitt kjent med ganske mange av å sitte her [skratt]. Og så har jeg jobbet her også, og blitt kjent med folk derfra [...] og så er det en masse ulike sjakkturneringer og play-stasjon spill, og alle blir kjent med hverandre. Ja, [jag har lärt känna] veldig mange! (Tjej, 17 år, Elev)

Sociala aktiviteter som de beskrivs här förekommer även på Røa, som till exempel när en grupp pensionärer/äldre observeras. De sitter i ett avsides rum, men där skjutdörren står

öppen. De dricker kaffe, skrattar och pratar. Detta visar sig vara en social sammankomst efter veckans "seniorkino", där biblioteket bjuder på kaffe.

På frågan om användarna brukar tala med andra när de är på biblioteket svarar främst de yngsta och de äldsta att de brukar tala med andra. Detta handlar främst om människor som är bekanta som de råkar stöta på, men ibland även främlingar. De två småbarnsföräldrarna säger att de brukar småprata lite med andra föräldrar.

En 61-årig arbetssökande som besöker biblioteket varje dag, svarar på frågan om han talar med andra på biblioteket: *"Ja, ja! Nei ikke akkurat nå da, nå snakker jeg jo med deg da. Ellers så treffer jeg mange som går fast her. Det er sosialt"* (Man, 62 år, Arbetssökande).

Denna man uppger även att han brukar hänga på biblioteket på kvällar och träffa andra, när det är mer-öppet. Han berättar varför:

[...] det gikk jo det før og, men det er jo veldig, jeg fant ut for en tre år siden at det er bedre og gå på biblioteket fordi du får jo alt [...]. Alle bruker det, alle aldre [...] Og særlig for dem som er alene og sånn, de kommer jo hit, blant andre. Som treffes her og sånn [...] jeg har jo familie her og sånn, men det er jo mange som blir veldig gode av å være her. Det er jo en fin ting. (Man, 62 år, Arbetssökande)

En 55-årig kvinna nämner också den sociala delen av sitt biblioteksanvändande:

Ja da, jeg er en veldig sosial person [...] noen ganger vi er her og ser på de som går her. Vi har mange venner her som bor på Stovner, vi ses ofte og vi møtes her, vi sitter, vi prater, vi snakker. (Kvinna, 55 år, På sjukersättning)

Men alla verkar inte dela bilden av att biblioteket ska vara socialt på det sättet. En 70-årig kvinna på Røa uppger på frågan om hon brukar tala med någon:

[...] ikke de jeg ikke egentlig kjenner så godt. Jeg er ikke sånn snakket. Men av og til tar jeg kanskje en venninne med, men da blir det mye sånn prat. Jeg prøver og ta litt hensyn også, til andre som sitter og leser. Så det er ikke noen sånn jenteklubb her inne [...] nei jeg synes ikke det. (Kvinna, 70 år, Pensionär)

De sociala mötena verkar även handla en hel del om tillfälliga möten. En pensionär som kommer till biblioteket för att läsa tidningen berättar på frågan om han brukar tala med andra på biblioteket:

Av og til [...] det er i stort sett folk jeg har blitt kjent med opp igjennom årene, for jeg har jo bodd her siden 1977 [...]. Så det er jo sosialt sånn også [...]. Også her borte i kroken med avisen, det hender at det er en som jeg kjenner. Så når jeg kommer hjem så må jeg alltid referere for min kone hvem jeg har truffet [...] noen ganger kan det være fem stykker, andre ganger er det ingen. Når man har bodd en plass såpass lenge så kjenner man jo og kjenner til ganske mange. (Man, 74 år, Pensionär)

En 74-årig kvinne som sitter i en fåtölj och läser, uppger att hon ofta talar med andra och mest okända. Hon berättar att hon besöker biblioteket ofta och har därför fått en god kontakt med de anställda:

Når de hadde det gamle biblioteket og, så var jeg mye der og. Fordi att jeg når jeg kom hit på det nye, så står hun dama her som var på det gamle og sier: Nei, kommer du hit og?! Haha ... da følte jeg, åh, ja det var så gøy. Ja, sa jeg, jeg kommer etter dere! (Kvinna, 74 år, Pensionär)

Av mina informanter som rapporterar att de pratar med andra när de är på biblioteket, handlar detta alltså ofta om människor de känner som de råkar stöta på, eller främlingar. Bara ett fåtal av de jag intervjuat säger att de kommer med vänner och familj, även om detta observeras frekvent, främst bland ungdomar och vuxna på Stovner bibliotek.

En social grupp som ses på biblioteket frekvent förutom ungdomsgrupperna är en grupp med vuxna som sitter runt ett bord, de är runt fem- åtta personer men där storleken på gruppen varierar och där inte alla kommer eller går samtidigt. Dessa observeras under två av observationstillfällena, men personalen uppger att de brukar komma ofta. De pratar med varandra på ett annat språk, skrattar och dricker kaffe.

Två informanter tar även upp hur viktigt det är att det fysiska biblioteket finns, på grund av funktionen som mötesplats för de som inte annars träffas och för de ensamma i samhället. De två småbarnsföräldrarna som är där med sina barn, talar båda två om

viktigheten av en mötesplats för alla i samhället. Kvinnan talar även specifikt om biblioteket som ett lågröskelerbjudande:

Det er jo et samlingspunkt også, både for familier med barn, men jeg ser jo også at det er veldig mange eldre som bruker biblioteket mye, sitter her og både leser bøker og leser aviser, ikke sant. Så jeg tenker att det er en veldig viktig del av miljøet i forhold til folk som er alene og foreldre som er i permisjon. At det blir et sånt sted som, ja om man ikke avtaler å møte noen spesifikt, så har man et sted å gå til da, som er veldig åpent og lavterskel, et lavterskeltilbud for alle. Så ja, det er veldig viktig at det finnes.

(Kvinna, 39, Arbetstagare)

Den föräldralediga pappan som är på biblioteket med sin son, menar att det öppna rummet som för till att alla grupper ser varandra, är positivt:

Jeg har ikke erfart så mye annet i hver fald [än att det fungerar bra]. Jeg har jo vært her når det har vært litt unger og litt herjing og sånne ting ikke sant, men sånn er det jo på en måte. Man kunde jo selvfølgelig hatt forskjellige soner og sånn da, eller inndelt mer i rom og sånn, men, samtidig så er det på en måte at man ser de som man normalt kanskje aldri ville sett da, hvis det kommer pensjonister så ser de ungdommer og barn som de kanskje ellers ikke ser fordi de er på skolen eller, sant, så det er en fin plass å møte folk da, eller som man ikke ellers ville møtt.

(Man, 36 år, Föräldraledig)

Han uttrycker själv att han mest börjar samtala med andra genom sonen:

” Det hender, men ikke så ofte kanskje. Dette her [pekar på sonen] er litt en sånn icebreaker egentlig, i hver fald i Norge” (Man, 36 år, föräldraledig).

Något som förekommer flertalet gånger per dag på Stovner bibliotek, är människor som äter och/eller dricker något tillsammans samtidigt som de har en konversation, som om de vore på en restaurang eller ett café. Ett exempel på detta ses på Stovner, där två yngre kvinnor vars enda aktivitet är att sitta vid ett bord och prata och äta något de har köpt på en närliggande hamburgerkedja. Det ses flera exempel på detta, både på Stovner och Røa. På Stovner ses två kvinnor komma in där den ena har en barnvagn. De ställer undan

barnvagnen lite längre bort och sätter sig vid ett bord mittemot varandra, dricker kaffe, pratar engagerat och utbyter blickar, som att de känner varandra väl eller inte setts på länge. Kanske ett efterlängtat återseende. Liknande exempel ses på Røa, två kvinnor som kommer in tillsammans varav den ena har barnvagn. Här sätter de sig i en soffa med ett bord framför, i området där några äldre sitter och läser. De har med sig mat från ett café ser det ut som och sitter och pratar och avnjuter maten på biblioteket.

Även aktiviteten att ta ett telefonsamtal på mobilen inne i biblioteket, observeras på Stovner bibliotek. Det har både observerats att människor går in i biblioteket från centret utanför för att ta samtalet och tvärtom. Det har inte en enda gång observerats reaktioner på att andra störs av detta. Detta förekommer även bland ungdomar, där ibland flera tillsammans pratar i telefon. Ett exempel på detta observeras på Stovner mitt på dagen, där det sitter två ungdomstjejer med sina telefoner i händerna, i två fotöljer nära ungdomsavdelningen. De talar högt med någon på högtalartelefon. De skriker till ibland och skrattar. De håller sig dock ganska långt in i biblioteket, med få i närheten, förutom två män som sitter framför en dator och pratar lågmält. Trots att de unga kvinnorna har relativt hög ljudvolym visar de två männen ingen reaktion på detta, de ser inte bort på dem, utan ser koncentrerade ut och inne i sitt eget. Ungdomarna avslutar ett samtal och efter det ringer de upp någon annan på samma vis. Deras aktivitet ses vara att sitta och ringa människor efter varandra högt på högtalare. Detta fortsätter trots att en skylt står uppsatt på trappan till ungdomsavdelningen om att inte ha på ljud på telefon och ta telefonsamtalet utanför. Dessa två sitter dock lite längre bort från ungdomstrappan. De undrar vem de ska ringa härnäst. De två männen som satt framför en dator lämnar biblioteket efter en stund. Svårt att veta om detta var anledningen.

4.1.2 En plats att läsa

Biblioteket är på ett plan, med biblioteksdysken placerad nästan mitt i rummet. Barnhörnan ligger till höger när man kommer in och det står låga bokhyllor i lokalen. Inredningen är i ljust trä. Här lyser även solen in eftersom de flesta fönster vetter ut mot gatan och utomhus och inte in mot ett köpcenter. [...] Två- tre föräldrar med barn leker och läser i lekhörnan. Några äldre, troligtvis pensionärer sitter och läser tidningen i en speciell grupp av fåtöljer och soffor som är belägen bredvid barnhörnan. Det är en

lugn stämning i lokalen men barnens skrik hörs tydligt. Tre barn i olika åldrar kommer in med en äldre dam. [...] Vid 12:30 är det [...] mer liv och rörelse och röster i biblioteket. Fler pensionärer som sitter och läser och fler människor generellt.

(Utdrag ur fältnotat Røa bibliotek, måndag den 20 februari)

Under observation ses många använda biblioteket för läsning av fysiska böcker och tidningar på plats i biblioteket. Detta ses frekvent på båda biblioteken under hela dagen, av alla åldersgrupper. Flertalet äldre ses ägna sig åt denna aktivitet och alla i den äldre åldersgruppen jag intervjuat ägnar sig åt läsning av detta slag. Här sitter till exempel människor bredvid varandra i fotöljer eller soffor eller mittemot varandra med ett bord emellan. Det är sällan man ser konversationer, men de kan ändå sitta relativt nära varandra.

Ett exempel på detta ses vara när det sätter sig en man i fåtöljen mitt emot där jag sitter, vilket betyder att vi delar samma bord. Mannen tar upp en dagstidning han verkar ha fått tag i på plats och börjar läsa. Under samtal uppger han att han brukar komma till biblioteket två-tre gånger i veckan för att läsa under dagtid, han är pensionär. Han nämner även att han mest läser överskrifterna i tidningarna och skummar i dem. Han berättar:

Det er bra å komme ut fra hjemmet, på den måten jeg kommer på senteret og, jeg leser litt bruker en eller en halvtime noen gang to timer, men ikke mer, så handler jeg her og så går på bena hjem [...] Jeg bor i [en bit bort] på den måten kommer jeg ut [...] og det passer meg veldig fint.

(Man, 74 år, Pensionär)

En annan användare uttrycker att han kommer ofta, både för att se på böcker och för att sitta ner och läsa där han kan känna sig trygg. Han berättar:

I come to Deichman all the time, so I'm just stopping in to where I am at, to a local visit. I was in another [...] filial, earlier today. So, I've been to two Deichman. [...] I just come a place where I can check out new books, or sit, and... it is my favourite safe meeting place. I borrow books from all libraries, but [...] during the course of my day, if there is a library, I go there. I'm very interested, and I could read every shelf here. I could never be a volunteer here because I would like to stop and read.

(Man, 61 år, Arbetstagare)

En mamma som är på Røa bibliotek med sitt barn, säger att hon brukar komma med barnen för bland annat läsning:

I dag er jeg her fordi at jeg har med meg sønnen, vi har vært hos tannlegen, og han er veldig glad i å være her å både leke å lese bøker, så vi syns rett og slett det er en koselig plass å bare være. Har vært her mye med storebror til han, så dem er veldig vant til å være her.

(Kvinna, 39 år, Arbetstagare)

På Stovner observeras det vid ett flertal tillfällen hur människor letar i hyllorna efter böcker och sedan sätter sig och läser på plats. Detta utan att de under hela besöket går till utlånsautomaterna. Det observeras också människor som ser i hyllorna, tar ut en bok, läser lite och sätter tillbaka. På Stovner finns det även tidningar och litteratur tillgängliga på andra språk, en hel hylla för detta och flertalet flerspråkiga tidningar i tidningshyllan. Människor ses regelbundet vid dessa hyllor och flera gånger har det tagits ut en bok här som har lästs på plats.

4.1.3 Inläring och kreativitet

Är språkcafé från 13:00–14:00 som har lockat så pass många, att det föregår i två olika rum, dels i "Stille-rummet" (som har genomskinliga glasväggar) dels på ett långbord utanför. Detta är ett gratis erbjudande som man inte behöver anmäla sig till, som är väldigt populärt enligt de anställda. Det finns tjugo platser och är nästan alltid fullt [...]. Ute i centret är det väldigt mycket ljud och språkcaféet pågår för fullt, men detta hörs inte längre in i lokalen.

(Utdrag ur fältnotat Stovner bibliotek, fredag den 10 februari)

På Røa kan en liknande aktivitet som språkcafé ses vara "seniorkino" på måndagar, där det serveras kaffe efteråt. De anställda meddelar att "seniorkino" också är en väldigt populär aktivitet. Språkcafé och andra kurser och arrangement kan även ses som sociala aktiviteter, men där det sociala inte är enda ändamålet. När en grammatikkurs är inställd på Stovner ses många av deltagarna samlas runt omkring i lokalen och prata engagerat, trots att det inte

blev någon kurs. Detta kan ses som ett exempel på hur mycket det sociala betyder även i sådana typer av aktiviteter. Ett annat exempel på hur olika kurser och arrangement också är sociala, uttrycks av en informant som uppger att han började vara social på biblioteket genom att medverka i språkcaféer. Han berättar vidare hur han blev inspirerad av en annan invandrare:

I never know anybody when I pop into libraries. But when I did "språkcafé" here, I knew the leader of it, she was American too, so it was kind of a weird thing. So, I kind of felt that [...] oh my gosh what a great opportunity for you [...] I was very proud of this library because I've seen it before [...] and she was a very good teacher at the "språkcafé", and I could see that she was an "invandrare", and an American, and she wasn't perfect. And it's like, it was kind of eye-opening to me to see that: she can do it!
(Man, 61 år, Arbetstagare)

Två ungdomar pratar även om sociala arrangement för just ungdomar som de har medverkat i som har uppskattats:

1: [...] vi har vart med på en del arrangement.

2: Som teater ...

1: Som när vi lagde pepparkakehus, sånne ting. Noe gøy.

2: Det [beste] var når vi spilte Playstation her med mange andre folk. De hadde en skjerm her og så spilte alle PlayStation. (Killar (1 och 2), 17 år, Elever)

På Røa finns det en stor globformad bokhylla i trä, som barnen ses leka på. Här används inredningen och rummet till kreativa ändamål som till exempel lek. Det är mycket aktivitet i barnavdelningen på Røa och speciellt runt denna möbel.

4.1.4 Arbete och studier

Innan biblioteket öppnar portarna för alla kl. 10:00 (biblioteket har mer-öppet för de över 15 år med tillgång) står det tre–fyra personer utanför och väntar på att få komma in. Det verkar vara övervägande studenter eller människor som ska arbeta med något,

de har i alla fall varsin laptop i handen. När det öppnar, sätter sig de flesta längs med långborden med fönster och utsikt ut mot centret men även ut mot bostadsområdet utanför.

(Utdrag ur fältnotat Stovner bibliotek, onsdag den 30 november 2022)

Studenter och människor som använder biblioteket som arbetsplats observeras på båda biblioteken. Platserna längs med väggarna med utsikt ut ses vara de allra mest populära för detta ändamål på Stovner och generellt är de ofta upptagna. En man som kommer till biblioteket för att arbeta med något, beskriver dock motsatsen: *”Det er, vanligvis sitter jeg i vinduet, fin utsikt [...] god internett, og så er det, ledige plasser å mye plass” (Man, 40 år, Arbetstagare).*

På Røa bibliotek ses dessa platser längs med väggarna utåt med utsikt ofta lediga. På Røa väljer de med egen bärbar dator ofta i stället att sitta vid samma bord. Eftersom det sällan observeras samtal vid dessa bord och att de flesta verkar komma och gå ensamma kan det se ut som att människor här ofta är främlingar för varandra. Ändå sitter de bredvid varandra och mittemot varandra likt runt ett stort matbord. Här ses alltså detta väljas mer som sittplats före att sitta ensamma med utsikt ut mot tunnelbanan och utsidan av byggnaden.

4.1.5 Biblioteket som uppehållsplats

Det är lugnt i lokalen, lugnare än ute i köpcentret men man hör även en hel del röster inifrån biblioteket. Ungdomar kommer och går ut och in i biblioteket, som att de har ärenden ut och in. Fåtöjlerna som står längs med de små bokhyllorna som har utställningar (Booktok, böcker populära från TikTok, Pride-relaterad litteratur, bland annat) vid ingången är alla upptagna. I en av de sitter en yngre person och ser ner i sin mobiltelefon med ljudet på [...]. Det kommer in en äldre man, det första han gör är att se på bokhyllorna och se sig runt. Planlöst strosande, verkar väldigt vanligt här, men svårt att veta om det är planlöst. En yngre kvinna kommer in med målinriktade steg och går in till höger i lokalen, men ser henne gå ut snabbt igen, som om hon har letat efter någon eller något (har inte sett bland bokhyllorna). En man med krycka går och ser sig omkring. En yngre tjej har satt sig i en av fåtöjlerna vid ingången, dricker en is-

kaffe och sitter och ser ned i sin mobil [...]. Det sitter en man og hostar jättehøgt rakt ut, på en bänk mitt i lokalen. En man ligger ner i en fåtölj og scollar i mobilen. Han satt først på bänken med den hostande mannen men gick og satte sig i fåtøljen. Han somnar og börjar snarka høgt.

(Utdrag ur fältnotat Stovner bibliotek, fredag den 10 februar 2023)

Flera som intervjuats uppger att de använder sig av biblioteket som en slags uppehållsplats, alltså en plats man sitter, står og går utan att använda sig av några tjänster. Många av de som kan ses använda biblioteket som en slags uppehållsplats verkar dock ändå ägna sig åt aktiviteten se i sin mobiltelefon, då de troligtvis använder sig av bibliotekets gratis WI-FI. En användare som observeras sitta og se i sin mobil, rapporterar att han brukar komma till biblioteket mest för att hänga og se på film på mobilen. Han berättar på frågan vad han brukar göra på biblioteket: *"Ingenting spesielt [...] jeg henger, jeg går ikke på skole da, fordi jeg har flyttet fra et annet fylke hit, så jeg har ikke plass på skole enda, så jeg bare kommer her for å være, ikke noe spesielt"* (Kille, 17 år, Elev).

Bara två av mina informanter rapporterar att de kommer till biblioteket för att använda internet på mobilen, men under observationer kan detta ses vid ett flertal tillfällen på båda biblioteken. Att använda sig av bibliotekets internet, eller gratis WI-FI kan visserligen ses som en tjänst, men eftersom det är svært att veta vad de användare som observeras gör på mobilen, räknas det in här. Ett exempel förutom de i fältnotatet ovan observeras på Stovner, där en medelålders man står lutad mot ett bord med jackan på sig. Han står og ser ner i sin mobil. Han står på detta sätt under hela vistelsen på biblioteket, som varar runt en timme. Här går även en yngre man runt med en kaffekopp og ser ut som om han letar efter någon. Han ser inte på böcker, men på människor, ser det ut som. Detta är enda aktiviteten. Detta ses även vid andra tillfällen, människor som går runt og ser ut som om de letar efter någon eller något, spanar. Ibland går de runt så en stund, ibland kanskje de hittar vad de letar efter, ibland går de ut ganske fort igen. Ibland går människor bara planløst (som det ser ut) runt og ser sig omkring. En 30-årig man berättar att han brukar använda sig av biblioteket som en slags uppehållsplats, närmare bestämt en plats att sitta og varva ner innan han börjar jobba:

Jeg skal starte jobb etterpå så jeg bare venter, egentlig pleier jeg bare å henge her før

jeg starter på jobb. [...] jeg jobber i en butikk her [...] og jeg bor et stykke unna, så jeg liker ofte å bare forberede meg litt, å bare henge litt her på sentret før jeg starter jobb så jeg får kommet meg litt og forberede dagen litegrann så er det bare behagelig å lande litt her, før jeg starter.

(Man, 30 år, Arbetstagare)

En 55-årig kvinne berättar också att hon brukar använda biblioteket som ett slags väntrum, mellan andra platser hon ska. Under väntandet, använder hon dock biblioteket till diverse saker, som på ett sätt kan ses som att använda sig av bibliotekets tjänster. Hon berättar:

Noen ganger jeg har en avtale ett annet sted [...] her er mange ledige stoler å rolig å sånn, så kan jeg sitte her, fordi jeg kan ikke gå hjem å så gå tilbake to ganger. I dag kommer jeg, telefonen min har ikke lader, så jeg låner lader, jeg går på do, jeg kommer her og sitter, jeg går litt på Internett eller finner en bok [...] og så jeg har kurs der. To ganger i uken går jeg på trening [...] noen ganger har jeg avtaler i NAV for eksempel jeg har to steder og i mellomtiden, kommer jeg på biblioteket og hør lydbok, treffer noen venner, er på internett eller ringer og snakker med noen venner for eksempel. Er veldig koselig.

(Kvinna, 55 år, På sjukersättning)

4.1.6 Ensam bland andra

Det sitter en man och ser ut genom fönstret i barnavdelningen, utan barn med sig. Stolen är vänd mot fönstret. Han sitter här, och ser ut att vilja vara ifred. På grund av denna vända stol och tydliga behov av integritet, så är det svårt att ta kontakt med mannen [...]. Just nu sitter det tre män i stolar och fotöljer, en sover, en annan sitter i ett hörn och ser ner i mobilen och en tredje sitter i ett annat hörn och bara ser rakt ut.

(Utdrag ur fältnotat Røa bibliotek, tisdag den 21 februari)

Bland de som ser ut att använda biblioteket som en uppehållsplats finns det ytterligare en användarkategori, de som sitter ensamma utan att verka vilja ha kontakt med andra. Detta observeras på båda biblioteken. Vissa av dessa ser ner i sin mobiltelefon, vissa ser inte ut att göra något speciellt, vissa sover. Detta kanske kan ses anknyta till något en informant poängterar när det gäller ensamhet generellt, där hon uttrycker att hon ser vissa komma

ofta: "[...] og for mange som er enslige [...] jeg kan jo se, noen av de ser jeg her veldig ofte, så det kan også motvirke ensomhet, og det er jo veldig fint [...]" (Kvinna, 70 år, Pensionär).

Ett eksempel på detta är en man som sitter i en fåtölj i ett hörn flera dagar på ett av biblioteken, dricker kaffe och tittar ner i mobilen. Han sitter så i flera timmar. En annan informant uppger att detta är en "stamgäst" på biblioteket och frågar om jag pratat med honom. Gemensamt med denna typ av användning är att människor ofta sitter ensamma, inte ser ut att ha bråttom och ofta heller inte håller på med en synlig aktivitet förutom eventuellt mobilen. Ofta visar de att de vill vara ifred på olika sätt och de uttrycker även detta när de till exempel tackar nej till intervju. Trots att de tackar nej, ses det ändå viktigt att skildra dessa människor som också ses vara en del av användarna, både på Stovner bibliotek och Røa bibliotek. Detta är människor som kommer till biblioteket ensamma, de visar på kroppsspråk och under förfrågan att de vill vara ifred, men de kommer ändå till biblioteket och sitter här bland många andra människor som rör sig runt omkring dem. De är ensamma mitt i folkmängden, så på så sätt kanske heller inte helt ensamma.

4.2 Bibliotekets betydelse

Värdet av fysiskt utseende och inredning i biblioteket ses viktigt av flera av informanterna. Detta kommer nämligen på tal flera gånger på Stovner bibliotek utan frågor specifikt om detta. Här nämns hur uppgradering, renovering och flytten till köpcentret har betytt något för deras användning av biblioteket och hur det är bättre nu. Detta tyder alltså på en värdefull händelse och något som har betydelse för användarna. En pensionär på 74 år säger att hon uppskattar Stovner bibliotek just på grund av hur det ser ut:

Det er dette her som er mitt drømme bibliotek syns jeg. Det er så spesielt. Så spesielt laget. Når jeg går på fysioterapeut og treffer mennesker som leser så sier jeg at dere må gå på Stovner bibliotek fordi det er så flott! Det er så fint. Og innredningen her, er jo veldig fascinerende. Jeg har jo vært på veldig mange andre bibliotek, det er jo veldig mange bra andre bibliotek, men det er så spesielt her, når det er bygget og innredet på den måten.

(Kvinna, 74 år, Pensionär)

Ungdomarna på 17 år talar också om hur detta har betydelse: " [...] de har faktisk oppgradert stedet. Fordi biblioteket var der, men de gjorde det bedre her da" (Killar, 17 år, Elever).

Vid samtal om det öppna rummet som planlösning, uttrycker en man sig å ena sidan väldigt positivt om detta och hur det gör det tillgängligt för alla:

Jeg liker jo veldig godt at det er så mange soner, som man kan gjøre forskjellige ting i så det er veldig godt tilpasset mange forskjellige folk da. Og det synes jeg er supert, med det her biblioteket her. Og det nye Deichmanske nede i sentrum og lissom. Det er så, lissom tilrettelagt for alle mulige folk da, ja, så jeg er veldig fan av begge disse to bibliotekene da. At det er lissom er den nye stilen de bygger bibliotekene i nå.

(Man, 36 år, Föräldraledig)

De 17-åriga ungdomarna uttrycker å andra sidan hur biblioteket kunde vara uppdelat mer i rum, eftersom de saknar lugn och ro: " [...] siden det er ikke noen flere rom, og det er mange barn her" (Killar, 17 år, Elever). Samtidigt menar en annan informant att det oftast fungerar bra, men att det är ungdomarna som talar högt:

Noen ganger så syns jeg at det kanskje blir litt høyløyt, at noen ungdommer kanskje snakker litt høyt, men jeg synes generelt det fungerer veldig bra, og at ja, att det er mange forskjellige brukere her, det er bare bra synes jeg.

(Man, 40 år, Arbetstagare)

Trots ljudproblem uttalar sig flera positivt om det öppna rummet och att detta har en social betydelse som nämns ovan. På tal om det öppna rummet talar den 61-åriga mannen om det viktiga i att vara modern när det gäller allt möjligt, för ett bibliotek:

I'm very happy with the [...] just more modernization and just keeping up with trends and keep going forward, and I mean just, kind of in touch, and modern, and keeping up. Keep going, continuous, and try new things, and if they don't work, try another one. Be more, forward thinking and learning, and just progress and change.

(Man, 61 år, Arbetstagare)

4.2.1 Känslor och atmosfär i biblioteket

Under resonemang kring vad människor känner för känsla eller hur de känner sig när de är på biblioteket är några svar som återkommer att de känner sig lugna, att de känner en ro och en känsla av välmående på biblioteket. Kvinnan som är med sitt barn i lekhörnan på Røa, beskriver hur hon känner och varför hon känner så:

Ro. Rolig. Fordi det er en trygg plass for barna. De kan liksom sitte hvor de vill å gå rundt litt og, det er mange plasser og sitte å slappe av med barna med en bok, rett og slett. Så ja, ro. (Kvinna, 39 år, Arbetstagare)

En pensionär, beskriver också detta lugn och att det passar bra till läsning bland annat:

Jeg føler det er veldig hyggelig, det er veldig rolig atmosfære, og du kan sitte og slappe av. Jeg synes det er veldig trivelig, stille og rolig, og du kan lese blad og finne bok. Det er vel det jeg gjør her. Sitter og ser litt rundt. (Kvinna, 74 år, Pensionär)

En 17-årig kvinna beskriver miljön, på frågan hur hon känner på biblioteket:

Jeg føler at det er et ganske inkluderende miljø her, og det er et koselig miljø, du får lyst til å være her lenger, du får ikke lyst til å bare lese å gå hjem liksom, kanskje se på noen bøker å snakke med noen eller [...]. (Tjej, 17 år, Elev)

På frågor varför de tror att de känner så är ett återkommande svar att det är för att biblioteket är tyst, lugnt och har en behaglig atmosfär. Här blir det en slags kontrast till resultat av observationer, eftersom under observationer upplevs varken Stovner eller Røa som särskilt tysta och/eller lugna bibliotek. Denna motsats blir också direkt uppenbar under en intervju, där precis efter informanten säger: *"It's cozy because it's not too loud"* (Kvinna, 26 år, Student) hörs ett högt borrhande utifrån köpcentret och informanten skrattar. Stovner upplevs under observationer som uppgett innan dessutom som ett väldigt socialt bibliotek, där det verkar finnas lika stor acceptans för att ta en kaffe, äta något och tala med en god vän på plats som att ta upp en mobiltelefon och ta ett samtal inne i biblioteket. Många

ungdomar som ofta är flera stycken i en grupp, använder dessutom biblioteket för socialt umgänge, samtal och skratt. Ljudvolymen upplevs alltså under observationer som relativt hög på Stovner. Samtidigt verkar det bra isolerat i lokalen och jämfört med köpcentret utanför upplevs volymen inne i biblioteket lägre och mer dämpad vilket skapar en kontrast. Denna kontrast i sig kanske kan bidra till att biblioteket upplevs som lugnt och tyst. Røa bibliotek upplevs också ha en hög ljudnivå, iallafall när det är barn i barnavdelningen. Barnen hörs mycket och tydligt även helt i andra änden av lokalen. Här upplevs ljudet nästan ännu högre än på Stovner. Trots detta uppger informanter på båda biblioteken alltså att de upplever biblioteken som lugna, tysta och med en behaglig atmosfär. Det finns dock undantag. Detta uttrycks till exempel av en kvinna som sitter och läser tidningen:

Jeg synes det er hyggelig. Noen ganger så er det litt mye bråk med små barn, men de må jo få lov å, det skulle kanskje vært ett eget rom, det er jo noen eldre her som jeg ser ikke sant, sitter veldig rolig og leser. Jeg synes ikke det er så gærent, men jeg tenker på dem, ja litt ro, for det er studenter som sitter her rundt hjørnet og.

(Kvinna, 70 år, Pensionär)

Samtidig som hon alltså beskriver att det är högljutt ibland, beskriver hon det ändå som trevligt. Det finns också människor som uppger att de inte känner något, att de inte ens tänker på det sättet om biblioteket. Två tonårspojkar som sitter och, som de uppger själva, både studerar och tar en paus ibland för att spela datorspel säger: "Det er ikke noe vi føler, vi fokuserer bare på oppgavene ikke noe annet. [...] Jeg tror vi bare er vant til å komme hit, siden vi startet å komme hit. Det er et sted vi bare øver på prøver" (Killar, 17 år, Elever). En annan menar hon blir avslappnad i kroppen av biblioteket:

Egentlig når jeg kommer her, det er veldig fint sted, å veldig stille og, når jeg kommer hit kroppen blir helt avslappet og [...] og de som jobber her, de er veldig snille også, de gjør jobben sin veldig godt, så derfor jeg liker, de som jobber [i biblioteket] er veldig viktig, så de får mennesker inn i bibliotek, de hjelper veldig godt, et blidt ansikt og sånn.

(Kvinna, 55 år, På sjukersättning)

En annan man pratar om hur känslan av välmående hänger ihop med många olika saker, bland annat trygghet och vänlighet:

I like it here, very good [...]. Because I think that most people are interested in learning, or helping, or just open minded and friendly and I know that a lot of people come here just to hang out, but it's a resource for all ages, and it's just a very worthwhile place. It's culture, and information and it's safe.

(Man, 61 år, Arbetstagare)

4.2.2 Personlig betydelse

Alla informanter svarade att det är viktigt att biblioteket finns, men på frågan varför varierade svaren. Här nämns även utlån av böcker och läsning av ett flertal informanter trots att dessa människor vid tillfälle för intervju använde biblioteket för andra syften. Ett exempel på detta är en anekdot som berättas för att visa att låna böcker är även bra av ekonomiska skäl:

Jo, jeg synes det er veldig viktig at det finnes, fordi at selv om du ikke har mye penger så kan du låne en bok, alt er jo gratis! Så det synes jeg er en veldig grei måte og lese på, jeg tror flere leser fordi de kan gå på biblioteket [...] og romaner, du trenger ikke å eie en roman, meningsløst egentlig. Alle mine bøker brant opp en gang, jeg hadde brann i hele leiligheten. Så jeg kjøpte meg bil for alle bøkene. For jeg fikk jo igjen for alle bøkene på forsikringen. Men jeg kjøpte jo ikke de romanene på nytt, de var jo lest!

(Man, 67 år, Pensionär)

Här nämns mer-öppet som en viktig sak biblioteken erbjuder, där den 62-åriga mannen talar om behovet av biblioteket som en plats att gå kvällstid:

Ja veldig. Det er et stort behov det. Så det er fint, vi har jo, så jeg kommer inn etter stengetid. Jeg har sånt kort og. Det er mange som bruker det på kvelden altså. Jeg har vært her på kvelden hvis jeg har glømt noe på nettet [...] Klokken halv ni er det masse folk! Som har sittet og skoleungdom som sitter og leser eller på nettet. [...] Etter ni er det masse folk her og.

(Man, 62 år, Arbetssökande)

Även arrangement eller kurser pekas på som något viktigt biblioteket erbjuder: *In my local kommun I like events, but [...] I don't usually have the luxury of coming, but I support my local library with the events. But [...] if I lived here, I would think the events would be the most important (Man, 61 år, Arbetstagare).*

På frågan vad som är viktigast förutom utlån av medier gavs tre alternativ: Fysiska rummet, arrangement/kurser eller vägledning. Här svarade 9 av de 18 informanterna någonting relaterat till det fysiska rummet. Flera nämnde flera saker av de tre alternativen och kunde inte välja bara en, där fyra nämnde både vägledning och det fysiska rummet. Sex stycken nämnde vägledning och/eller information. Ett exempel på det är en man som betonar betydelsen av det fysiska: *"Både veiledning og et fysisk rom du kan gå til, sette deg, du kan gå og se på bøker, du har lyst å låne, det synes jeg er lettere enn å sitte med en PC og begynne å leie liksom [...]" (Man, 67 år, Pensionär).*

Här gavs även tillbakablick på användarnas biblioteksanvändning genom livet och hur informanterna hade upptäckt biblioteket. Detta kunde handla om genom skolan i barndomen, att uppsöka det för att söka efter information eller bara för att de bott i närheten och har gått förbi, till exempel. En informant säger dock att hon använt biblioteket i skolan, men att hon först upptäckte att biblioteket hade tjänster för alla när hon började arbeta på biblioteket:

Jeg fant ut at biblioteket fantes fordi, fra barneskolen, vi pleide gå innom biblioteket for å låne bøker å lære å lese. Da jeg satt meg inn i det, det var først da jeg fikk jobb her, det var da jeg faktisk fant ut hva biblioteket var, liksom at ikke biblioteket bare er for folk som leser, men for alle andre også. (Tjej, 17 år, Elev)

De två killarna på 17 år, berättar att eftersom deras skolbibliotek ofta är stängt, kommer de hit i stället. En lite äldre man berättar om hur han använde biblioteket mycket när han var yngre:

[...] jeg har i grunnen, opp gjennom årene sånn jevnlig besøkt bibliotekene. [...] da jeg var sånn sen tenåring og tidlig 20 årene [...] var jeg mye på gamle hoved Deichman, for jeg syntes det var så interessant å lese om andre land. [...] Da hadde de jo alt, da var

det jo ikke noe internett, eller noe sånt noe, så da gikk jeg og leste, og hvis jeg fant en bok som så litt interessant ut så kikket jeg litt på den og eventuelt tok med den hjem. Da var det mer att jeg tok med det hjem. (Man, 78 år, Pensionär)

Närheten till biblioteket verkar även ha betydelse hur biblioteket har börjat användas. Kvinnan på 39 år berättar om att när de flyttade till området för sju år sedan, var biblioteket en av de första platserna familjen började använda aktivt. De två ungdomarna som sitter och spelar dataspel och läser läxor nämner också närhet när det frågas om hur de upptäckte biblioteket: *"Siden vi bor her, vi går forbi biblioteket hver dag"* (Killar, 17 år, Elever). 40-åringen som är på biblioteket för att arbeta, berättar: *"Jeg vokste opp på Stovner og da var biblioteket på underetasjen på brakka foran, og jeg har alltid likt dette biblioteket og Deichmanske generelt så, jeg har brukt de i mange mange mange år"* (Man, 40 år, Arbetstagare). En annan man talar om hur han använde biblioteket med sina barn, som nu använder det med sina barn:

"[...] når jeg var yngre, så brukte jeg biblioteket. Og jeg brukte biblioteket med barna mine, altså de bruker jo nå biblioteket med sine barn igjen, så de er liksom noe jeg har hatt med meg helt fra barndommen. Vi hadde jo skolebibliotek. Og vi var jo også på Deichman nede i Oslo, på gamle hoved-Deichman. (Man, 67 år, Pensionär)

Den 74-åriga kvinnliga pensionären berättar att för henne är det viktigaste med biblioteket att det är för alla. Det är "något visst" med biblioteket, som hon uttrycker det:

Det er nok det att alle mennesker kan komme hit. Alle mennesker kan komme og lese her, alle er velkommen, du kan bare komme inn her [...] jeg føler liksom når jeg kommer hit, at det er et eller andet, det er så trivelig. Men det er også sikkert det att jeg leser mye bøker og jeg prater mye med de som jobber her og jeg synes det er spesielt med bibliotek. Jeg håper jo att det biblioteket her får vare. Det er veldig viktig. (Kvinna, 74 år, Pensionär)

61-åringen är inne på samma spår när han berättar om hur mycket biblioteken har betytt för honom hela hans liv och varför. För honom finns det ingen viktigare plats:

My whole life has been libraries. Wherever I've lived in the world that's always the center for information and yeah [...] It's a community place that is non-commercial, and you can blend a lot of ages, and cultures, and I think it's the best place to be. I don't know any other place, in USA or here that is so important.

(Man, 61 år, Arbetstagare)

4.2.3 Drömbiblioteket

Under samtal om drömbiblioteket nämns av flera att de är nöjda som det är och att de inte saknar något. Det är biblioteket de sitter i som är deras drömbibliotek. Andra talar under samtal om drömbiblioteket hur en viktig del av receptet för att lyckas är att hålla sig tidsaktuell och prova nya saker: *"I think, as long as they keep innovating and progressing, and trying new things, and that they change, I'm very happy with Deichmans focus, they really are trying new things [...]"* (Man, 61 år, Arbetstagare). En annan talade också om att följa med i tiden och hur biblioteket kan vara annat än böcker:

Jeg tenker jo ofte på det at det har skjedd mye med biblioteket siden jeg vokste opp da, det var ikke så spennende plass da kanskje, selv om jeg likte jo å være på biblioteket da og. Men det er et helt annet system enn det er nå. Jeg synes det er veldig fint [...] at de prøver på en måte og følge med i tiden da, fordi det er dessverre ikke så mange som leser bøker lenger, og de følger med på den måten at de er oppdatert på hva som skjer og har andre utgangsmuligheter liksom.

(Man, 36 år, Föräldraledig)

Två av informanterna talar om Bjørvika som drömbiblioteket. Här menar en av dem att det är för att Bjørvika erbjuder mer:

[...] der er det litt mere moderne å veldig inspirerende arkitektur og kjempemasse eksotiske filmer, magasiner og aviser, og det er liksom, det er en helt annen verden. Og nede så har du [...] mulighet til å se film og kino, du har liksom, en helt annen verden. Og så når jeg var på Røa nå, som er, det er veldig sånn bydelsbibliotek, man merker forskjell på når det er storby sånn ordentlig sofistisert eller sånt bydelsbibliotek.

(Man, 30 år, Arbetstagare)

På frågor om vad de eventuellt saknar på biblioteket nämns olika typer av bekvämligheter. Först och främst nämns att det önskas fler sittplatser: fåtöljer, soffor och bord. Den 21-åriga mannen som är student talar om att han saknar fler bekväma sittplatser. En annan nämner en avsaknad av sittplatser med el-uttag:

Jeg savner kanskje litt mere plasser som her [...] jeg vet at det er veldig mange stasjonære pc-er som er satt opp for brukere, men det er også mange som [...] har sin egen laptop [...] så jeg skulle ønske det var flere steder som man kan få strøm, stikk-kontakt [...] jeg pleier å sitte bortest der, der er det kanskje fem plasser.

(Man, 40 år, Arbetstagare)

Mannen på 67 år som precis blivit pensionär, talar om en helt annan bekvämlighet om han fick tänka fritt:

[...] jeg synes dette er ganske fint. Du har jo kaffeservering, men ett glass vin, det kunne man hatt. Det kunne vært greit. En øl eller et eller annet. En liten bar, det kunne det vært. Jeg savner det ikke [skratt]. Det hadde jo gått an å kombinere. Da kunne de ikke være åpent om natten og sånn da, men [skratt]. (Man, 67 år, Pensionär)

4.3 Biblioteket i lokalsamhället

Här presenteras motivation för att komma till biblioteket, att välja biblioteket framför andra platser och bibliotekets roll och betydelse sett mer utifrån lokalsamhällets behov. Det verkar vara en kollektiv överrensstämmelse om att biblioteket behövs, men det uppges väldigt många olika anledningar till att det behövs för lokalsamhället. En användargrupp som nämns i detta sammanhang är ungdomar och hur biblioteket är viktigt främst för denna åldersgrupp. Till exempel ses det viktigt att biblioteket kan vara en plats för de unga att läsa och fördjupa sig i läxor:

Det er viktig at særlig ungdom da, blir vant til å lese. Fordi inntrykket er at når du er på internett, så er det [...]du bare liksom toucher overflaten, men det er jo behov for å gå litt ned i dybden og sånn også, så det er veldig viktig. Og så er det jo sikkert greit for mange å kunne sitte her å lese lekser, det er ikke alle som har så god plass hjemme. Så det er viktig.

(Man, 78 år, Pensionär)

En annen eldre man nämner også unga människor men även pensionärer som just målgrupper biblioteket kan ses viktig för. Här pekas också på hur tystnaden ses viktig: *"Jeg tror det er veldig viktig, for pensjonister og ungdom, de kan komme hit å få sitte i det stille rom, så de kan jobbe med skolearbeid eller lekser, så det passer til barna og [...]"* (Man, 74 år, Pensionär). Detta uttrycker även ungdomarna själva som något de önskar av biblioteket, som de uttrycker det, en plats för: *"[...] mer fred och ro"* (Killar, 17 år, Elever).

En annan 17-åring menar själv att det är bra att biblioteket finns speciellt för ungdomar, i stället för att de är på "fel" ställen:

Jeg synes det er ganske viktig, for isteden for å henge ute på feil steder, så kan man komme til biblioteket, [...] så det er liksom som et slags møtested da [...]. De tilbyr jo for eksempel, ulike aktiviteter, der man kan komme og spise å komme å spille å det synes jeg er veldig bra tiltak fordi istedenfor å gå rundt å gjøre noe tullball så kan man heller komme til biblioteket, der man blir kjent med folk og har de gøy på andre måter da.

(Tjej, 17 år, Elev)

Liknande uttrycks även av en 40-årig man:

Jeg synes det er kjempebra at når jeg kommer hit, så er det veldig mange ungdommer som kommer hit, å kanskje gjør skolearbeid, men også gjør andre litt morsommere ting, fordi jeg tror at det er viktig å få, å skape interesse, blant ungdommer, å kanskje få dem til å bruke biblioteket, fordi det er mye bedre enn f.eks. andre aktiviteter som kanskje er utenfor som kanskje er ikke så veldig ... det er rett å slett bedre å være her.

(Man, 40 år, Arbetstagarare)

En informant talar om hur viktigt det är att biblioteket har olika erbjudanden speciellt på platser som Stovner:

[...] det [biblioteket] er jo fremdeles en lavterskel utdanningsinstitusjon, og det er jo utrolig fint og ja her i bydelen og så er det jo mye utlandske [...] som har forskjellige utfordringer, som dette er et utrolig bra tilbud for. Så, jeg synes det er veldig, veldig viktig og spesielt i sånne bydeler som dette egentlig.

(Man, 36 år, Föräldraledig)

En annan kommenterar hur det verkar som biblioteket har olik demografi men att de just försöker locka de yngre:

Nå har jeg ikke vært her så mye da, men det virker som det er ganske ulik demografi, eldre og yngre, det virker som de prøver å peile seg opp mot yngre, sånn som når de har bøker som er populære på Tiktok der ved inngangen, det virker som de prøver å [...] gjøre det litt lett tilgjengelig.

(Man, 30 år, Arbetstagarer)

4.3.1 Placering av biblioteket

En 40-årig man talar om placeringen av biblioteket som något viktigt och faktumet att Stovner bibliotek har flyttat har gjort det bättre och mer tillgängligt för flera olika typer av användare:

Jeg synes det faktum biblioteket er inne i senteret, er veldig godt designet. Da er det muligheter for veldig mange forskjellige brukere, fordi, jeg har småbarn, og når vi er her, så finner vi plasser hvor det er mye mere interessant for barn å være. Jeg synes det er kjempebra at Bydel Stovner har dette biblioteket. Istedentfor i underetasjen [...] der, fordi det var gammelt lokale, her er finere enn mange andre steder inkludert caféer.

(Man, 40 år, Arbetstagarer)

Faktumet att biblioteket ligger i ett köpcenter och är en icke-kommersiell plats pekas även på av den 30-årig mannen när han talar om vad som är viktigt på biblioteket. Här pekas även på själva placeringen i köpcentret som passande. Han berättar:

[...] sånn som et sted som det ellers er ganske kommersielt hvor det er veldig mye sånn handel, og et sted som ikke er det, det er ganske positivt at ting er gratis, det er ikke noen barriere for å komme inn [...] og det litt fint at det ligger i andre etasje, her er ikke så mye trafikk, nede er det mye mere, her er det litt mere rolig, ikke så veldig mye som går forbi og, så det er litt forskjellig, og så er det, glass å sånn, på mange andre kaféer sitter du veldig sånn ute, her får du litt mere ro og varme, toaletter også, du slipper å betale for å gå på toalettet. (Man, 30 år, Arbetstagare)

Mannen på 61 år, menar att de olika lokalbiblioteken speglas av områdena de ligger i, och att besöka dem är ett sätt att lära känna staden man bor i:

I can't think with the modern Deichmans that I miss anything, but other ones I visited, I visited all of them I think, språkcafe, and just, curious, so I go, oh I wanna learn this neighbourhood, and there is a library there, and there is a språkcafé once in a while, [...] That's my plan, if everything else works out, I go there. That gives me, like I learn the whole, city, by saying, I've not been there, but I know it's a library, I have a card, I have the more open hours, I think that's very important, [...] I think that is a good thing. (Man, 61 år, Arbetstagare)

Fem av de intervjuade nämner att de har vart på huvudbiblioteket Deichman Bjørvika, men inte lika ofta som sitt lokala bibliotek. De flesta säger att de är mest på sitt lokala bibliotek, eller på annat lokalt bibliotek i närheten. Närhet verkar viktigt i detta sammanhang, de besöker mest det biblioteket som ligger närmast. De allra flesta av de intervjuade bor även i samma stadsdel som sitt bibliotek (12 av 18) eller i grannstadsdelen (4). Närheten verkar ha betydelse även när de talar om andra Deichman bibliotek de brukade besöka. En äldre man talar lite runt nya Deichman och andra bibliotek och beskriver just denna närhet och en plats som man känner till, som är "kjent", som något som har betydelse:

Jeg har vært på hoved Deichman det nye, en tre- fire ganger, men det er mest liksom for å se det, jeg føler meg bedre kjent her, det er så stort der nede. Men sånn som i

barndommen og ungdommen, så, jeg bodde på Torshov. Og der var det jo Deichman så der var jeg jo av og til. Og også det som var nede på Grunerløkka for da hadde jeg klassekamerater som bodde i det strøket. (Man, 78 år, Pensionär)

Två av ungdomarna på 17 år berättar också att de bara använder det som är närmast. De informanter som säger att de brukar åka till Bjørvika ibland, säger dels att det kan handla om en sådan sak att det är för att de resurserna de var ute efter var där. Den 30-åriga mannen som arbetar i Stovner center, menar också att närheten har betydelse, då både hans lokala bibliotek Røa och Bjørvika är närmare för honom. Men nu är han alltså på Stovner på grund av arbetet. Både kvinnan med små barn och den föräldralediga mannen talar om närhet som betydelse, men samtidigt bra erbjudanden för just små barn på Bjørvika:

Det er koselig her, rolig, god plass, vi leser mye bøker rett og slett, med barna, det er veldig naturlig å være her, også fordi det her biblioteket er nærmest også, vi pleier også dra ned til Deichmanske på Bjørvika, i jevne mellomrom, der er det også veldig fint for barn. (Kvinna, 39 år, Arbetstagare)

Den föräldralediga pappan säger att han kommer använda sig mer av biblioteket på Bjørvika nu när han är föräldraledig för då har han mer tid: *"Der er jo enda bedre tilrettelagt for små barn, så det er jo kjekkere for han da egentlig da, men så skulle vi litt ærend her i dag da, så derfor ble det her da"* (Man, 36 år, Föräldraledig). Här nämns ännu en gång tillgänglighet och betydelsen av att biblioteket ligger där det gör, där ett besök på biblioteket kan kombineras med att handla och andra ärenden.

4.3.2 Varför välja biblioteket?

En aspekt som verkar spela in för huruvida de besöker biblioteket verkar vara tid. I samband med frågor om vad de gjorde på biblioteket var det flera som nämnde att de gärna ville komma mer till biblioteket, men att det handlade om att få mer tid till det eller att de nu hade mer tid till detta. Att en anledning att besöka biblioteket alltså blev i mån av tid. En annan uttrycker att han skulle gärna ha vart mer social på biblioteket: *"I'd like to, if I had time, but usually I don't have time."* (Man, 55 år, Arbetstagare). En 67-årig man talar till

exempel om hur han nu har mer tid att gå på biblioteket eftersom han precis har blivit pensionär:

Altså jeg har akkurat blitt pensjonist, så jeg har fått så mye bedre tid, derfor har jeg begynt og gå på biblioteket igjen. Fordi, det har jo vært mange år jeg ikke har brukt biblioteket, men jeg har brukt det digitalt på telefon. (Man, 67 år, Pensionär)

En 61-årig arbetstagare uttrycker tidsaspekten tydligt:

[...] it's all about how much time I have. And I go to the library that's open when I have time [...] I've visited so many libraries, but I wish I had more time. When I first came here, I got a national library card, and I got the university of Oslo card, and I was hoping I had more time to go visit them, but I'm registered in all those places yea, but it's not enough time.

(Man, 61 år, Arbetstagare)

En annan motivation att välja biblioteket förutom nämnda orsaker ovan, ses vara av ekonomiska anledningar. Det kostar pengar på café, eller som en man uttrycker: "*[...] jeg kjøper ikke kaffe til 70 kroner, når jeg kan få det hjemme*" (Man, 67 år, Pensionär). Kvinnan på 55 år som är sjukskriven är glad för att det mesta på biblioteket är gratis, men samtidigt talar hon om att i dessa tider, räcker inte det:

[...] hvis du skal printe [...] koster det penger, ellers hvis de hadde f.eks. gratis kaffe eller te, enda bedre, man kommer kanskje her er helt fullt, fordi du vet ute er det veldig kaldt, og når man kommer in i bibliotek, alt er dyrt, ingen penger på lommen [...] så hvis biblioteket har [...] en kopp te eller kaffe [...] gratis her, kan man sitte og lese og samtidig drikke en kopp kaffe eller te. Men det koster penger [...]. Hvis den blir borte den pengene, den lille pengene, det er ingenting for kommunen [...].

(Kvinna, 55 år, På sjukersättning)

Hon talar även om hur parkering till köpcentret borde vara gratis, eftersom biblioteket ligger där och speciellt nu när det är höga räntor och lågkonjunktur. Hon berättar hur hon knappt har pengar att betala sina räkningar och att om hon bara var mer avslappnad med egen

ekonomi, hade hon nog besökt biblioteket mer och kunnat slappna av mer med en god bok. Hon uttrycker vidare:

Først må vi ha hjelp med økonomi, etterpå er jeg stille å ikke stresser [...] koser meg med en bok. Hvis jeg stresser, hvordan bruker jeg tiden min? Nå bruker jeg tiden min på en løsning, fordi jeg må betale før giroen min går til inkasso.

(Kvinna, 55 år, På sjukersättning)

På frågan varför inte andra platser valdes i stället när det gäller att sitta och studera eller arbeta, uppgavs olika orsaker som till exempel ekonomiska, tillgång till skrivare och resurser, men också att biblioteket ofta var lugnare än andra platser. Den 36-åriga föräldralediga mannen talar om en annan aspekt, nämligen att om han inte gått till biblioteket hade han säkert valt ett café, men på biblioteket upplevs det mer accepterat att komma ensam. Han berättar:

[...] hvis jeg hadde vært der sammen med noen på en måte [...] det kanskje er mer lavterskel da å dra hit enn å dra på kafé liksom, jeg har aldri vært så glad i å dra på kafé alene, nå er jeg jo sammen med han [sitt barn] men likevel så [...] kanskje mer vanlig å gå sammen med noen [...] når man går på kafe da, så derfor synes jeg det er enklere, og rimeligere å dra hit.

(Man, 36 år, Föräldraledig)

En annan man talar om internettillgången som en anledning att välja biblioteket, men också en kanske lite oväntad anledning att välja biblioteket: "Jeg er ikke så glad i kaffe [skratt]. Ikke så stor fan av kaffe, jeg vet ikke om man kan være i en cafe uten å kjøpe noe heller [...] her er det er rolig og det er internettilgang" (Man, 21 år, Student).

En motivation att välja biblioteket ses alltså vara gratis internet, som också uttrycks av en man på 17 år:

Jeg vet at, det er WI-FI [...] i biblioteket, så jeg søkte på nettet om det finnes noen biblioteker i området, fordi jeg er ny her, jeg er ny i Oslo, så jeg fant at ja her er biblioteket i Stovner senter da.

(Kille, 17 år, Elev)

På frågan vart de hade gått om inte biblioteket fanns säger de flesta informanterna att de gått på café eller stannat hemma, där majoriteten säger att de hade stannat hemma. Detta kan kanske tyda på att det lokala stadsdelsbiblioteket är en unik plats i lokalsamhället, där det inte finns andra liknande platser att gå. Kvinnan på 39 år som är arbetstagare talar om att när det är dåligt väder är biblioteket perfekt för små barn. När biblioteket jämförs med en annan plats där människor går med små barn, nämligen "lekland", svarar hon:

Åh nei! Der har jeg vært en gang å aldri mer. Vi drar ofte ut i skogen eller ut og går eller, sånne typer ting. Dette er på en måte en sånn bonus for oss att vi kan dra hit en del da. Og hvis det er dårlig vær så er det jo helt genialt.

(Kvinna, 39 år, Arbetstagare)

Flera svarar alltså att de stannat hemma, eller att de uttrycker en osäkerhet: "Nei, da vet jeg ikke. Det vet jeg rett og slett ikke. Jeg hadde nok vært hjemme" (Kvinna 74 år, Pensionär). En annan pensionär uttrycker sig på detta sätt: "Altså jeg måtte jo ha gått hit til Røa for å handle mat, men ellers ville jeg da vært mere hjemme [...]" (Man, 78 år, Pensionär). Killarna på 17 år säger att de hade nog vart hemma eller i skolan om inte biblioteket fanns, men väljer helst biblioteket: "Derfor det er åpent, og vi vil bare komme ut hjemmefra" (Killar, 17 år, Elever).

En annan informant menar att han försökt hitta någon annan plats där man kan lära sig saker om sitt "community". Han berättar:

I would go, if I had free time, I would go look for something new, like if they were doing something else, like that, like a Frivillighetssentral, Språkcafé, a community thing. Just something. 'Cause I am an "invandrer", so I like to learn, and I am very curious. [...] I would go someplace that I can learn something that I can't learn by going in a store and shopping, I mean I like to do that too, cause there's a lot to learn but I just like to go check out some cultural information, type things, I don't know. Learn, learn.

(Man, 61 år, Arbetstagare)

En informant säger att han köpte sitt kaffe på café men gick till biblioteket för att dricka det, eftersom han föredrar biblioteket. Om inte biblioteket fanns hade han kanske stannat där. Han berättar:

Jeg var på en café, men så tok jeg med meg kaffen hit, fordi det er bedre internett her og så er det flere muligheter her [...] Det er veldig tett med folk der nede, så internett er ikke så raskt, så er det det, så hvis jeg skulle trenge å sjekke noe, så kan jeg sjekke det lett tilgjengelig. [...] Selv om det jeg kommer til å bruke er på nett. [...] [Hvis ikke biblioteket fantes] hadde [jeg] nok gått på cafeen og drukket kaffen min og kanskje skrevet det jeg skulle skrive, men det er det at her er det hyggeligere, bedre plass, bedre fasiliteter, hvis jeg f.eks. trenger å skrive noe ut, så kan jeg gjøre det, det er rett og slett satt opp slik at man finner mye av det man trenger.

(Man, 40 år, Arbetstagare)

Och studenten som inte gillar kaffe? Han menar att han nog kanske ändå hade gått till ett café om inte biblioteket fanns, och: "[...] prøve og lære å drikke kaffe" (Man, 21 år, student) som han uttrycker det. Men nu när biblioteket finns, slipper han det.

5 Teoretisk analys och diskussion

Som analysverktyg och teoretisk utgångspunkt har jag ställt upp mitt resultat mot Kawamoto och Koizumis (2023) konceptuella modell om de roller som biblioteket som fysisk plats kan ha. Kawamoto och Koizumis (2023) elva kategorier och trettio underkategorier som presenterats mer detaljerat ovan, fungerar alltså som bakgrund då jag anknyter detta till eget resultat. Modellen har hjälpt mig analysera resultatet på olika sätt. Dels för att få en överblick över användningen av biblioteket som fysisk plats och för att se huruvida och i så fall på vilka sätt eget resultat kan ses stöttas de av olika kategorierna. Här vävs forskning och teori från ramverket ihop med annan forskning och teori för att kunna förstå och diskutera eget resultat. Dessutom ses viktigt att se om det användarna uttrycker som värdefullt med biblioteksrummet och dess användning kan ses överensstämma med de roller som uttrycks i ramverket och på vilka sätt. Likt ramverket delas denna analys in i Kawamoto och Koizumis

(2023) tre övergripande symboliska infrastrukturer som biblioteket som en fysisk plats ses symbolisera: *Samhällsgemenskap (Vänlighet, Socialisation, Privatliv, Offentlighet och Egenmakt)*, *Arv (Kultur och historia, neutralitet och jämlikhet)* och *Visdom (Intelligens, Neutralitet och Nyskapande)*. Kawamoto och Koizumi (2023) använder sig av begreppet plats, men det finns även rumsliga egenskaper i ramverket utifrån de definitioner som avses i denna uppsats, som till exempel atmosfär och inredning. I sista delen av kapitlet sammanfattar jag diskussionen och tillför andra aspekter som inte kommer fram lika framträdande i ramverket.

5.1 Samhällsgemenskap

I den symboliska infrastrukturen samhällsgemenskap enligt Kawamoto och Koizumi (2023) ligger kategorierna ***Vänlighet, Socialisering, Privatliv, Offentlighet och Egenmakt***.

Vänlighet handlar om att bidra till en vänlig atmosfär som till exempel genom vänliga bibliotekarier och välkomnande inredning. Det handlar också om platser som ska vara lätta att vila på, är bekväma och avslappnande.

Detta ses anknyta till resultatet ovan. Flera verkar använda biblioteket som plats och rum eftersom de just upplever biblioteket som en vänlig atmosfär. Detta uttrycks dock på olika sätt. Två av informanterna nämnde bibliotekarierna och hur de påverkar deras intryck av biblioteket. Att se bibliotekariernas vänliga ansikte till exempel som en informant uttrycker "[...] et blidt ansikt [...]" (*Kvinna, 55 år, På sjukersättning*) påverkar hur informanterna känner sig. Grønlund och Ringnes (2017) tar upp hur universitetsbiblioteket kan ses som en positiv arena för samarbete och relationer mellan biblioteksanställda och studenter. Detta kan i sin tur bana väg för delade emotioner där de skapar ett bra emotionellt klimat (Grønlund & Ringnes, 2017, s. 209). Här kan de biblioteksanställda upplevas som trygga personer och studenternas olika emotioner komma till uttryck och bearbetas i mötet med de biblioteksanställda (Grønlund & Ringnes, 2017, s. 209). Denna relation visar sig alltså även ha betydelse för folkbiblioteket när det gäller användningen av biblioteket som plats och rum, där de verkar bidra till en vänlig atmosfär och kanske även en atmosfär som kan främja positiva emotioner och dämpa negativa emotioner.

Användningen av biblioteket som uppehållsplats visar hur inredningen används flitigt och informanterna uttrycker sig också väldigt positivt om den. Både Stovner bibliotek och

Røa bibliotek har flera olika typer av bekväma sittplatser som soffor och fåtöljer för att kunna vila och för att kunna slappna av på olika sätt. Även ungdomstrappan och olika typer av "kryp-in" på Stovner bibliotek kan ses användas för att vila och ta det lugnt. Här önskar vissa av informanterna även ännu fler bekväma sittplatser, alltså ännu mer av en bekväm viloplatz. De bekvämaste sittplatserna som fåtöljer och soffor är dessutom ofta upptagna på båda biblioteken. Det kan tyda på att detta är viktigt när det gäller denna typ av användning. Dessutom ses ett antal användare sova på biblioteket. Att sova, kan kanske ses som den största av alla typer avslappning, även om det är svårt att veta vad anledningen till att de sover på biblioteket är. Att sova observeras ett flertal gånger på båda biblioteken. En vänlig atmosfär kanske även kan relateras till hur informanterna känner sig på biblioteket. På frågor om detta uttrycker de flesta känslor av lugn, ro och välmående. Även om inte biblioteket under observationer alltid upplevs som lugnt eller tyst, är det alltså denna känsla som användarna har. Dels kanske Stovner bibliotek kan upplevas som tyst och lugnt jämfört med det ännu mer högljudda köpcentret utanför. Men detta förklarar inte varför Røa upplevs i huvudsak på samma sätt. Kanske är det något annat här, som gör att de känner så? Kanske är det något med *samexistensen* med andra människor i rummet?

Fagerlid (2016) pekar på hur bara erfarenheten av att befinna sig i en folkmängd kan ge känslan av samhörighet och att ha något gemensamt med kollektivet (Fagerlid, 2016, s. 108). Fagerlid (2020) menar även att biblioteks – *samexistens* består lika mycket av känslor, affekt och förkroppsligade reaktioner och icke-verbal kommunikation som förnuft, rationella reflektioner och överväganden (Fagerlid, 2020, s. 302). Kan det vara känslan av andra människors *samexistens* på detta sätt som bidrar till denna lugna behagliga känsla av välmående hos mina informanter, trots att ljudvolymen ofta är relativt hög? Kanske är detta då svårt att uttrycka rationellt, eftersom det handlar om känslor? Eller handlar det om något helt annat?

Socialisation handlar enligt Kawamoto og Koizumi (2023) om det sociala: en plats för sociala aktiviteter, en offentlig sfär (Habermas, 1991) en plats att generera socialt kapital (Putnam, 2000) och en mötesplats, alltså en plats som bidrar till samhällsgemenskap, sociala rum och den tredje platsen.

Denna kategori ses också framträdande bland resultaten när det gäller att använda sig av biblioteket som plats och rum. Många av informanterna poängterar värdet av det sociala biblioteket och både Stovner och Røa ses som sociala bibliotek utifrån observationer, men

kanske på lite olika sätt. Den sociala användningen av på Stovner bibliotek pågår i stort sett hela tiden under observationer. De åldersgrupper på Stovner som verkar använda biblioteket mest på detta sätt ses vara ungdomar och vuxna, och på Røa små barn, vuxna, och den lite äldre vuxna delen av befolkningen. En informant uttrycker till exempel om det sociala livet på Røa bibliotek: "[...] *det er jo mange som blir veldig gode av å være her[...]* och hur det är [...] *en fin ting [...]*" (Man, 61 år, Arbetssökande). Det sociala livet på biblioteket ses värdefullt på båda biblioteken. En vanlig social aktivitet ses vara samtal och skratt mellan människor två och två eller i större grupper, ofta i förbindelse med intag av mat eller dryck. Dessa sociala aktiviteter kan relateras till att använda biblioteket som en *tredje plats*, enligt definitionen av Oldenburg (1989). Biblioteket kan här ses stämma överens med en offentlig neutral plats där människor kan samlas för konversation och samtal, en plats för skratt och gott humör, en plats med en hemtrevlig känsla där alla kan känna sig likvärdiga. Platser för hela spektrumet av lokalbefolkningen (Oldenburg, 1989, s. 14).

Aabø et al. (2010) enkätstudie som undersökte folkbibliotekets funktion som mötesplats och bland annat *tredje plats*, visar att biblioteket har vissa egenskaper som liknar de som kännetecknar *tredje platser*, men inte enbart. Biblioteket som mötesplats kunde också ses som en *första plats* när det pågick hem- och familjerelaterade aktiviteter och som en *andra plats* när det pågick arbets- och studierelaterade aktiviteter (Aabø et al., 2010). Detta kan även ses stämma in på mina resultat, där både Stovner och Røa bibliotek fungerar som *första platser* när föräldrar sitter och läser böcker för sina barn eller pappan som ger barnet medhavd mat och *andra platser* när människor kommer för att studera eller arbeta.

Mina resultat kan dock bara delvis ses stämma överens med den uppföljande observations-studien av Aabø og Audunson (2012) som undersökte användning av biblioteksrummet och biblioteket som mötesplats. Först och främst påpekas hur deras studie har begränsningar när det gäller att undersöka biblioteket som en *tredje plats*. Detta eftersom de organiserade aktiviteterna inte undersöktes som författarkvällar, kurser eller aktiviteter för barn, då de uttryckte: "By initiating such a wide range of arrangements, the library seems to have many of the characteristics of a third place" (Aabø & Audunson, 2012, s. 147). Detta har heller inte undersökts närmare i mina resultat. Baserat på användarinitierade aktiviteter, menar dock Aabø og Audunson (2012, s. 147-148) att biblioteket i deras studie inte riktigt kan beskrivas som en *tredje plats*. Den har många av en

tredje plats egenskaper, men enligt Aabø og Audunson (2012, s. 147) är inte samtal och prat den främsta aktiviteten, som de uttrycker det: "Although talking can take place, and certainly does, it is not the main activity" (Aabø & Audunson, 2012, s. 148).

Detta kan kanske ses skilja sig en aning från resultaten från Stovner bibliotek. Här ses människor ofta komma in och socialisera sig med andra, där samtal med mat och dryck är enda aktiviteten. Detta kan verka likt aktiviteter som förekommer på ett café eller en pub, som Oldenburg (1989) också tar upp som exempel på *tredje platser*. En informant hävdar till och med att han skulle gärna vilja ha en bar i biblioteket, något som kanske kan exemplifiera en önskan om en *tredje plats* ännu mer. Aabø og Audunson (2012) påpekar även i deras studie hur stamkunder tenderar att: "[...] weave a private net around themselves" (Aabø & Audunson, 2012, s. 148), både de som kommer för att studera eller arbeta eller till exempel arbetslösa. Dessa är inte centrala i lokala nätverk av kommunikation: "[...] as regulars characteristically are in third places" (Aabø & Audunson, 2012, s. 148). Dessa användare finns även i resultat från Stovner och Røa. Men det finns även andra typer av stamgäster i resultat ovan, främst på Stovner bibliotek, men också på Røa. Till exempel en grupp med fem-åtta män som sitter och dricker kaffe runt ett bord som ses under två tillfällen under observationer men där personalen meddelar att de brukar sitta där. Dessa kanske då kan ses som stamgäster som pratar, skrattar och dricker kaffe som enda aktivitet. Eller som när grammatikkursen är inställd och människor som skulle ha deltagit stannar kvar ändå och samlas och socialiserar sig i grupper runtom i biblioteket. Eller mannen på Røa, som uppger att han träffar "[...] mange som går fast her. Det er sosialt" (Man, 61 år, Arbetssökande). Eller när de äldre stannar kvar efter "seniorkino" och dricker kaffe. Dessa exempel, tillsammans med fler i resultatet ovan som t.ex. ungdomarna på Stovner, kanske kan antyda att biblioteket går mer mot en *tredje plats* i mina resultat, än vad Aabø og Audunson (2012) pekar på. När det gäller den inställda grammatikkursen, kan det även precis som Aabø og Audunson (2012) antyder, vara så att diverse kurser och arrangement verkar ha många av de egenskaper som *tredje platser* har.

Wood (2021) skriver om hur folkbiblioteket som bland annat social fysisk plats kan ses placera sig i tvärsnittet av en *tredje plats* och en offentlig sfär, där de är unika. Det finns ingen annan sådan plats där ute, skriver Wood (2021, s. 162). Att biblioteket är en unik plats uttrycker även mina informanter indirekt när de flesta svarar att om inte biblioteket fanns

att gå till, skulle de troligtvis stannat hemma. Stovner och Røa bibliotek verkar onekligen fungera som unika *tredje platser*, men de fungerar även som *första* och *andra* platser.

Stovner och Røa bibliotek upplevs även användas både som *högintensiva* och *lågintensiva* mötesplatser, enligt Audunsons (2005) ramverk. Homogeniteten bland de som ses sociala kan kanske upplevas aningen högre på Røa, något som kanske kan ses speglas av lokalsamhällets homogenitet. På Stovner sågs variationen av användare större. Hur viktigt det är att se människor man kanske inte annars träffar uttryckts även av en informant: "[...] man ser de som man normalt kanske aldri ville sett [...] så det er en fin plass å møte folk da [...] som man ikke ellers ville møtt" (Man, 36 år, Föräldraledig).

Främst Stovner bibliotek uppgavs av informanterna stämma in mycket på en *lågintensiv* mötesplats, men detta utesluter inte dess funktioner som *högintensiv* mötesplats också. I studien av Aabø og Audunson (2012) sågs även bibliotek i mer homogena samhällen användas som *lågintensiva* mötesplatser där olika typer av användare exponerades för varandra (Aabø & Audunson, 2012, s. 146). Även om det var i mindre utsträckning kan detta stämma in även på Røa bibliotek, som ligger i ett mer homogent område än Stovner bibliotek (Bydelsfakta, u.å.c).

Privatliv handlar om hur biblioteket kan vara en miljö att få vara ifred och även mentala skydd för att fly svåra situationer och att vara en "Place to feel others" (Kawamoto & Koizumi, 2023, s. 383) där man känner andras närvaro utan direkt interaktion. Detta kan lindra social isolering och öka känslan av tillhörighet (Kawamoto & Koizumi, 2023). I resultatet ovan kan detta anknytas till att uppmärksamma något som observeras mycket även på Stovner och Røa bibliotek, de som är "ensamma bland andra" på biblioteket. Dessa människor sitter, står eller ligger mitt i ett virrvarr av människor, men visar tydligt att de vill vara ifred, både med kroppsspråk och vända stolar. De visar också detta genom att till exempel tacka nej till intervju vid förfrågan. En fråga som ses aktuell här kan vara, varför söker sig dessa själar till biblioteket i stället för att bara sitta hemma? Vissa hemlösa uppsöker säkert biblioteket dagtid, men detta är troligtvis inte hela bilden. Utifrån observationer består denna grupp troligtvis inte bara av hemlösa. Kanske de bara önskar samexistens – att få vara ensamma men tillsammans med andra? Fagerlid (2016) tar upp hur samexistens utmanar uppdelning mellan främmande och bekant, skapar olika grader av möten och olika grad av identifikation. Genom vardaglig samexistens kan "people watching" leda till en upplevelse och förståelse av något gemensamt mänskligt och kanske ersätta

föreställningar om olikhet och egendomlighet. Abstrakta främlingar kan på detta vis humaniseras, skriver Fagerlid (2016, s. 108) när hon tar hjälp av Anderson (2004, s. 28)s teorier. Kanske kan detta ses aktuellt även bland dessa människor? Aabø og Audunson (2012, s. 147) nämner även hur marginaliserade människor kan dölja sina situationer på biblioteket och komma dit för att bara få vara på en plats där de känner sig likvärdiga alla andra. Detta kan också ses som en möjlig förklaring. Eller så kan vara att det kanske handlar om en missuppfattning. De kanske inte vill vara ensamma? Kanske de placerar sig på biblioteket för att det här iallafall finns en *möjlighet* till social kontakt, utan att de är medvetna om detta själva? Epley og Schroeder (2014) visar ur ett psykologiskt perspektiv hur människor kan felbedöma sina egna behov och söka och välja ensamhet. Detta eftersom man förväntar sig en mer positiv upplevelse av detta, trots att man i själva verket mår bättre av att ha kontakt med andra - även totala främlingar. Om denna felaktigt sökta ensamhet gäller även för människor på biblioteket är svårt att veta. Alla dessa anledningar kan dock ses möjliga här och biblioteket kan ses användas som en plats för "ensamhet bland andra".

Det verkar även som att biblioteket här fungerar både som Loflands (1998) "*Familiarized locales*", platser där människor rör sig i huvudsak dagligen och som de etablerar en igenkännande anknytning till och fäster sig vid och "*Hangouts and home territories*", alltså områden i offentliga rum där man känner sig som hemma (Lofland, 1998, s. 65-70). Denna typ av användning ses viktig att få fram, trots att de inte verkar vilja uttala sig om den. Bara det att de uppsöker biblioteket visar att det finns ett behov av dessa platser. Platser att få vara ifred tillsammans med andra, något som även kan anknytas till nästa kategori.

Offentligheten handlar i Kawamotos och Koziomis (2023) ramverk om att erbjuda en plats utan förväntningar som till exempel ekonomiska och hur biblioteket fungerar som en delad offentlig plats. En trygg plats som man kan ha förtroende för som bland annat erbjuder pålitligt material.

Kanske kan denna kategori och speciellt hur biblioteket kan vara en trygg plats, även anknyta till när informanterna på Stovner bibliotek talar om hur viktigt biblioteket kan vara för barn och ungdomar i lokalsamhället. Ungdomar ses som en stor användargrupp när det gäller att använda biblioteket som plats och rum på Stovner bibliotek. Här uppges hur det dels är viktigt att ungdomarna har en plats att komma och fördjupa sig i läsning.

Informanterna på Stovner påpekar även att det är viktigt att ungdomarna har någonstans

att vara och att biblioteket är ett bra sådant alternativ, framför andra mindre bra platser och aktiviteter. Detta kan till exempel härledas till kriminella aktiviteter. Samhällen med högt förtroende och platser med högt socialt kapital har visat sig bland annat ha mindre kriminalitet (Goulding, 2004, s. 4). De informanter som uttrycker hur biblioteket är viktigt i detta sammanhang, bland annat en ungdomstjej som själv uttrycker att i stället för att gå runt och "[...] gjøre noe tullball [...]" eller "[...] henge på feil steder [...]" (Tjej, 17 år, Elev) är biblioteket ett bättre alternativ där man också kan ha kul, men på andra sätt, som hon uttrycker det. Informanterna uppger iallafall att biblioteket kan bidra genom att vara en alternativ plats för ungdomarna att vara på. Att Stovner bibliotek lockar till sig ungdomar kan alltså kanske ses positivt på olika sätt. Att dra slutsatser om biblioteket kan bidra till socialt kapital eller inte, är dock väldigt svårt utifrån detta resultat, men det kan vara värt att ta upp att flera av informanterna nämnde denna betydelse av biblioteket för ungdomar. Detta verkar alltså vara något som ses som en viktig biblioteksfunktion i deras lokalsamhälle. Här kan biblioteket genom att vara en alternativ arena där ungdomarna, uttrycker själva, att de kan: "[...] bare være her" (Killar, 17 år, Elever).

Forskning om socialt kapital och bibliotek efterlyser dock mer konkreta sammanhang hur biblioteket kan bidra till att bygga socialt kapital. Samtidigt visar flera studier tendenser på hur biblioteken bidrar med att skapa förtroende inom bibliotekets kontext, då förtroende är en viktig faktor för socialt kapital. Frågan kvarstår här om biblioteken lyckas skapa generaliserat förtroende, alltså förtroende för främlingar i samhället generellt, utanför biblioteket (Vårheim, 2014a, 2014b). I Audunson et al. (2011)s studie verkar biblioteket ha kapacitet att bygga förtroende och överbryggande socialt kapital där de tillfrågade invandrarkvinnorna uttrycker ett högt förtroende för biblioteket som offentlig institution och bibliotekarien som offentligt anställd (Audunson et al., 2011). Johnson (2012) påpekar även hur bara det att biblioteket erbjuder en plats för lokalsamhället att "mingla" betyder att bidra till socialt kapital: "Providing a place where members of the community can mix and mingle, get to know one another, and reinforce previous relationships is one of the fundamental ways in which libraries contribute to community social capital." (Johnson, 2012, s. 58).

Offentlighet anknyter i modellen även till en plats utan ekonomiska förväntningar. Informanterna uttrycker hur viktigt det är att det inte finns ekonomiska barriärer för att komma in på biblioteket, använda sig av rummet eller till exempel få uppfyllt grundläggande

behov som tillgång till toaletter jämfört med alla andra offentliga platser. När man jämför Stovner och Vestre Aker stadsdelar, är Stovner den stadsdel där människor har lägst inkomst i Oslo och Vestre Aker den stadsdelen med högst inkomst. Att bibliotekets tjänster är gratis och att detta värdesätts, uttrycks även mer av Stovners användare. En informant tar till exempel upp hur hennes ekonomiska problem påverkar hennes livssituation och att här kan inte biblioteket hjälpa. Om hon inte var så stressad för sin personliga ekonomi hade hon nog kunnat njuta mer av bibliotekets tjänster, menar hon. Här menar hon dock att en gratis kaffe eller gratis parkering hade hjälpt, då hon använder biblioteket mycket och uppskattar biblioteket. Och även om inte biblioteket kan lösa hennes ekonomiska problem, verkar det ändå hjälpa lite på det emotionella, genom att hon säger att "*[...] kroppen blir helt avslappat [...]*" (Kvinna, 55 år, På sjukersättning) när hon är på biblioteket. Så trots andra problem i livet, uppsöker hon biblioteket och har glädje av det. Det verkar då ändå finnas ett visst värde i detta.

Egenmakt är den sista kategorin, som handlar om vägledning på olika sätt, till exempel läxhjälp och tillgänglighet till information, material och informationssökning och förbättra livsfärdigheter som att söka jobb och bostad. Aktiviteter för att främja detta framkom inte i lika hög grad bland resultaten, men det kan anknytas till biblioteket som studieplats för både äldre och yngre, något som förekom mycket tillsammans med andra. Dessutom uttryckte en informant hur biblioteket var ett: "*[...] center for information [...]*" och ett perfekt sätt att lära känna sin stad eller sitt lokalområde på: "*I learn the whole city by saying, I've not been there, but I know it's a library [there]*" (Man, 61 år, Arbetstagare).

5.2 Kultur, Neutralitet och Jämlikhet

Den symboliska infrastrukturen *Arv* omfattar kategorierna *Kultur och historia*, *Neutralitet* och *Jämlikhet*. *Kultur och historia* handlar om att vara bokhyllor och informationscentraler, en plats för kulturella aktiviteter och en plats för bevaring av dåtid, nutid och framtid.

Användarna som använder biblioteket som plats och rum nämner inte betydelsen av biblioteket som tillhandahållande av kulturella aktiviteter, böcker och informationscentral lika ofta som andra betydelser. När de får tre alternativ på vad de anser vara viktigast; vägledning, arrangement/kurser eller det öppna rummet nämner sex informanter vägledning och/eller information. Några informanter uppger hur biblioteket har fungerat

som källor till information i deras liv. Detta nämns ofta i samband med att informanterna berättar om hur de upptäckte biblioteket och dess betydelse i deras liv, alltså mer hur de brukade använda biblioteket: ” [...] *da jeg var sånn sen tenåring og tidlig 20 årene [...] var jeg mye på gamle hoved Deichman, for jeg syntes det var så interessant å lese om andre land*”. (Man, 78 år, Pensionär). I Audunson, Aabø, Blomgren, Hobohm, et al. (2019) enkätstudie som undersökte vilka skäl som människor ansåg legitimera upprätthållandet av en bibliotekstjänst i sex europeiska länder, rankas de mer traditionella biblioteksrollerna högst, som till exempel: främja kulturarv, vara en arena för lärande, ge likvärdig tillgång till litteratur och kultur och främja samtida kvalitetslitteratur. Här består informanterna av ett representativt urval av den vuxna befolkningen i länderna, alltså potentiellt även människor som inte använder biblioteket. Den legitimering som ligger högst upp kan relateras till bibliotekens traditionella roll: tillhandahålla tillgång till information som människor behöver för att vara aktiva medborgare (Audunson, Aabø, Blomgren, Hobohm, et al., 2019). Detta tyder alltså på att många fortfarande har en traditionell bild av bibliotekens roll i samhället.

Denna uppsats resultat tyder mer på att just de som använder biblioteket som plats och rum fokuserar mer på annan typ av användning, men detta är svårt att dra slutsatser om. Fokuset i denna undersökning låg heller inte på till exempel olika arrangement som författarkvällar eller andra kulturella eller historiska aktiviteter. Om sådana hade observerats och dess deltagare hade intervjuats, hade troligtvis bilden av biblioteket som en plats för kultur och historia sett annorlunda ut.

Kategorin **Neutralitet** handlar enligt Kawamoto och Koizumi (2023) om biblioteket som en neutral plats för olika åsikter och yttrandefrihet, både gentemot olika människor och olika material, en plats för pluralismen i samhället och att stödja mångfald. Begreppet neutralitet och vad detta innebär diskuteras dock inom bibliotekskretsar. Här hävdar till exempel David Lankes i ett föredrag om temat att det är en omöjlighet att vara fullständigt neutral om man vill vara passionerade förespråkare för samhället (Carlton, 2018). Om man inte tar itu med orättvisor är man inte neutral, då är man skadlig och bidrar till förtryck, påpekar Lankes (Carlton, 2018). Joseph Good hävdar något liknande, översatt i *Bibliotek och samhälle*: ”[...] det verkar faktiskt som att det i neutraliteten ligger ett förnekande av moraliskt ansvar” (Good, 2008). Stovner bibliotek verkar snarare kanske ta ställning för mänskliga rättigheter när det gäller att ha en bokhylla med Pride-relaterad litteratur och Prideflaggor nära ingången. Detta kan även ses omfamna att vara en plats för pluralismen i

samhället, där också Stovners bokhylla med böcker och tidningar på andra språk observeras vara väldigt populära. Det är frekvent aktivitet runt dessa hyllor och tidningar på Stovner bibliotek. Med tanke på den mångfald av människor som använder sig av biblioteket som plats och rum på främst Stovner men också Røa, ses detta som en tendens i sig:

folkbiblioteksanvändning av detta slag verkar stödja mångfald genom att representera pluralismen i samhället. Den generella atmosfären kan ses skildras i fältnotat från både Stovner bibliotek och Røa bibliotek, med fokus på olika användargrupper som gör olika saker. Bara en sådan sak som att flera olika språk hörs talas på Stovner kan påvisa hur biblioteket är en plats som främjar mångfald.

Även språkcafé och grammatikkurser verkar vara konkreta åtgärder biblioteket ordnar i anknytning till mångfald som visar sig fungera: människor medverkar och informanterna själva kommenterar även detta ett flertal gånger, när de nämner alla typer av användargrupper som de samexisterar med på biblioteket. Denna mångfald av människor som observeras både på Røa och Stovner bibliotek kan anknyta till en typ av *lågintensiva* mötesplatser som Audunson (2005) definierar begreppet. Biblioteken kan ses som plattformar där man kan exponeras för andra värden, intressen och preferenser än sina egna, för att försona sig med dess existens och acceptera de som legitima, något som skapar tolerans och i förlängningen en välmående demokrati, skriver Audunson (2005). Detta kan då även kanske bidra till att bygga socialt kapital, då detta kanske kan fungera som ultimata platser för *överbryggande socialt kapital* (Putnam, 2000).

Detta anknyter i sin tur även till Kawamoto och Koziomis (2023) kategori **Jämlikhet** som handlar om biblioteket som en "plats för alla" oavsett förmåga, kön, ursprung, religion, social status, ekonomiska eller sociala förutsättningar.

Hur biblioteket i själva verket är en plats för alla, observeras och uttrycks av informanterna tydligt på både Stovner och Røa bibliotek. En plats för alla kan anknyta till att det är tillgängligt för alla och detta kan i sin tur ses relatera till placeringen av biblioteket.

Flera av informanterna verkar tycka att placeringen av biblioteket verkar ha betydelse när det gäller bibliotekets roll för de själva och för lokalsamhället. Stovner bibliotek är placerat mitt i ett stort köpcenter och Røa är placerat bredvid ett mindre köpcenter i Røa centrum. Placeringen av Stovner bibliotek i köpcentret nämns av informanterna under samtal ett flertal gånger utan att det specifikt frågats om detta. För det första kan denna placering vara praktisk, då flera nämner att de kombinerar besök på biblioteket med andra

ärenden. Detta nämns även av Scott (2011b) när hon skriver om bibliotek i köpcenter, som något som kan gynna människor och användarna med tanke på flexibilitet och tidsbesparande: "Libraries in malls benefits [The public] by [...] Saving time. People appreciate being able to go to the library while conducting other business [...]" (Scott, 2011b, s. 326-327). För det andra nämns flytten från det gamla garaget på Stovner in i något nytt som något positivt. En informant nämner placeringen i biblioteket som något positivt för att locka flera olika användare: "*Jeg synes det faktisk at biblioteket er inne i senteret, er veldig godt designet. Da er det muligheter for veldig mange forskjellige brukere[...] (Man, 40 år, Arbetstagare)*". Att en motivation att placera biblioteket i ett köpcenter ses vara att locka nya användargrupper tas även upp av Scott (2011b). Men här uttrycks även att placera biblioteket i köpcenter inte alltid är nödvändigt: "Library–mall partnerships may not benefit libraries that are already effectively serving the community that the mall serves" (Scott, 2011b, s. 328). Här ses alltså målet för detta vara just det att locka nya användare.

Mångfalden av användargrupper på Stovner ses stor och även användningen av biblioteket som en plats och ett rum. Det kan dock vara svårt att veta hur mycket placeringen i köpcentret påverkar detta. Ungdomar ses som en stor användargrupp på Stovner. Ungdomarna uppger dock att de kommer av andra anledningar, som till exempel Stovners kreativa ungdomsaktiviteter och närheten till hem och skola. Oavsett nämns placeringen som något som verkar ha en betydelse för användningen av biblioteket som plats och rum, framför allt på Stovner bibliotek. Detta påvisar även Golten (2022) i sin avhandling, där ett av biblioteken hon undersökte också var placerat i ett köpcenter.

Något som också kan anknytas till en plats för alla och även skrivs lite om i kategorin **Offentlighet** ovan verkar vara hur biblioteket är icke-kommersiellt, speciellt i kontrasten mot det kommersiella köpcentret. Kanske kan detta även påvisa hur just **Offentlighet**, - det offentliga öppna rummet utan ekonomiska förväntningar eller barriärer kan bidra till just **Jämlikhet**. Detta nämns i alla fall av informanterna som något med betydelse: "*[...] sånn som et sted som det ellers er ganske kommersielt [...] og et sted som ikke er det, det er ganske positivt [...]*" (Man, 30 år, Arbetstagare). Alstad og Curry (2003, s. 2) diskuterade i sin artikel hur privata intressen kan ses som hot mot biblioteket och offentliga platser i städer. Här påpekas hur privata rum i städer som till exempel köpcenter inte är öppna för alla på samma sätt som offentliga rum. I privata rum har ägare rätt att exkludera människor om de inte arbetar, köper eller äter där och användningen blir hellre ett privilegium än en rättighet

(Alstad & Curry, 2003, s. 2). Att det positiva med biblioteket är att det är barriärfritt och en lågtröskelplats, nämns även av två informanter. Här kanske denna kontrast mellan det öppna och det stängda blir extra stor, när en offentlig plats öppen för alla placeras mitt i ett privat kommersiellt område. Denna kontrast i sig kanske även den kan påverka användningens natur, vilka användare som kommer och hur placeringen får en betydelse.

Ray Oldenburg (1989) tar också upp köpcenter som ett hot mot biblioteken där han beskriver köpcenter som *icke-platser*: platser utan personlighet vars syfte bara är att tjäna pengar (Oldenburg, 1989, s. 205-210). Även om Oldenburg (1989) aldrig pekar på att bibliotek kan vara *tredje platser*, verkar det som att placera en potentiell tredje plats inuti en *icke-plats*, kanske trots allt kan vara en lösning som ligger i tiden. Köpcenter finns redan och genom att placera biblioteken i dem, kan det ses gynna både biblioteket och köpcentret. Detta tar även Scott (2011b) upp som konkreta förslag på hur biblioteken kan bidra till att bygga lokalsamhällen. Wood (2021) påpekar även att kommersiella platser som till exempel köpcenter nu är på nedgång på grund av e-handel (Danziger, 2014), medan biblioteket har motbevisat alla förutsägelser om att de ska upphöra (Wood, 2021, s. 155-156). Detta betyder att man även kanske kan vända på det, där köpcentret kanske behöver biblioteket mer än tvärtom. Allt detta verkar tyda på att bibliotekets placering verkar spela en roll när det gäller att få människor till biblioteket. Att placera en biblioteksfilial mitt i ett köpcenter verkar onekligen uttryckas som något positivt av Stovners användare och utifrån observationer verkar det även påverka denna typ av användning på flera sätt.

5.3 Intelligens, Kreativitet och Nyskapande

Den symboliska infrastrukturen **Visdom** rymmer kategorierna **Intelligens, Kreativitet** och **Nyskapande**.

Kategorin **Nyskapande** när det gäller biblioteket som fysisk plats, verkar dels handla om ny teknologi, men också om att vara en unik fysisk upplevelse när det gäller den fysiska byggnaden eller de sociala faktorerna inom den (Kawamoto & Koizumi, 2023).

Här kan den fysiska inredningen på Stovner och Røa ses som nyskapande med den arkitektoniska utformningen av ett vardagsrum eller en inomhuspark (Henriksen, 2018). Det finns många sittplatser i grupper med fåtöljer, soffor och stora bord på både Stovner och Røa. På Stovner bibliotek ses under observationer en mysig hemtrevlig atmosfär med mörka

möbler, träbjälkar och trädgrenar i taket som en kontrast till det ljusrörsekande mer sterila köpcentret utanför. Denna kontrast i sig, men också den vardagsrums-likastilen bidrar troligtvis till att atmosfären inuti biblioteket blir mer inbjudande. Flera informanter nämner hur denna inredning har betydelse för dem och hur de uppskattar hur Stovner biblioteket är utformat. Som informanten som menar att detta är hennes drömbibliotek, på grund av att: *"Det er så spesielt [...] laget [...] innredningen her, er jo veldig fascinerende"* (Kvinna, 74 år, Pensionär).

Hur biblioteket är nyskapande generellt nämns även av andra informanter ha betydelse för deras motivation att uppsöka biblioteket, något som kan ses passa under denna kategori. Som informanten som säger att: *"[...] veldig fint at de prøver [...] å følge med i tiden, fordi det er dessverre ikke så mange som leser bøker lenger [...]"* (Man, 36 år, Föräldraledig). Så länge biblioteket är så nyskapande som det är nu och inte är rädd för att prova och fel, som en informant uttrycker det, så kommer det fortsätta användas: *"[...] as long as they keep innovating and progressing, and trying new things, and that they change, I'm very happy with Deichmans focus [...] and if they don't work, try another one"* (Man, 61 år, Arbetstgare). Sammanfattningsvis kan Stovner bibliotek ses nyskapande på olika sätt och placering och utformning verkar påverka hur de upplever och använder biblioteket som plats och rum.

När det gäller användning av biblioteket som plats och rum kan detta även anknytas till kategorin **Kreativitet** på olika sätt. Först och främst genom de olika work-shops ungdomarna uppger är deras favoritaktiviteter på biblioteket. Här nämns bygga pepparkakshus, teater och även när det anordnas gaming-aktiviteter. Dessa aktiviteter har inte undersökts närmare i här, men några ungdomar talar alltså om dem. När informanterna fick val om vad de tyckte var viktigast att biblioteket erbjuder; det öppna rummet, vägledning eller arrangement nämndes dock i större utsträckning det öppna rummet och vägledning. Betydelsen av arrangement och till exempel work-shops har dock inte undersökts närmare, men kreativa aktiviteter verkar värdesättas av flera av de ungdomar som intervjuades på Stovner.

Kreativitet enligt Kawamoto och Koizumi (2023) handlar också om att lägga till rätta för att kunna arbeta genom till exempel att erbjuda internet. Detta kan anknytas till hur flera informanterna nämner internet-åtkomsten som en anledning att välja att sitta och studera och arbeta på biblioteket, i stället för andra platser. Här nämns att

internetuppkoppling är bättre på biblioteket än på andra platser, men även att den är gratis. Gratis WI-FI uppgavs som en motivation att välja biblioteket, något som inte var förväntat. Detta eftersom internettillgången i Norge är så pass god, 99% av alla norska hushåll har tillgång till internet och bredband hemma (Statistisk Sentralbyrå, 2022). Detta tyder alltså på att även om människor har detta hemma, är hemmet inte alltid föredraget, som vissa av informanterna också uttryckte, till exempel att de gick till biblioteket för att *"[...] bare komme ut hjemmefra"* (Killar, 17 år, Stovner bibliotek). Här kan även eventuella faktorer som relativt hög trångboddhet i Stovner stadsdel kanske spela in, men även en informant på Røa bibliotek nämnde detta.

I kategorin **kreativitet** ligger också bibliotekets roll för att bidra till att förbättra användarnas kreativitet, bland annat genom att vara en plats för serendipitet, oavsiktliga upptäckter eller positiva överraskningar. Något som kan härledas hit är det stora antalet människor som kommer för att se sig runt på biblioteket, strosa runt, kanske se på utställningar eller se lite i hyllorna eller sätta sig ner och läsa. Detta sågs upprepade gånger på Stovner bibliotek, under alla observationstillfällena, där detta ofta förekom utan att gå till utlånsautomaterna. Kanske kan biblioteket på grund av sin inredning, tidningar och böcker på alla möjliga språk, boktips från Tik tok, alla möjliga typer av användare, sin myllrande atmosfär och sociala karaktär ses som en perfekt plats för serendipitet. Biblioteken kan kanske på detta sätt ses som en kreativ miljö: en miljö för oväntade upptäckter. Kawamoto og Koizumi (2023) tar upp en studie av Radford et al. (2015) som undersöker biblioteket som plats för lek, kreativitet och äventyr. Bibliotek kan bidra till att stimulera fantasin och ha potential att vara en plats för kontinuerlig förändring, spänning, överraskning och upptäckt. Här är biblioteket mer än bara ett livlöst förråd av böcker, där man inte vet vilken överraskning som väntar närmast: *"[...] of encountering situations and characters one does not and cannot encounter in so-called "real life"* (Kawamoto & Koizumi, 2023, s. 383; Radford et al., 2015, s. 746). Detta att stöta på situationer eller människor man inte brukar stöta på i vardagen, beskrivs även av informanterna, där det talas om möten med bekanta som inte är avtalade på förhand: *"[...] i kroken med avisen, [...] hender [det] at det er en som jeg kjenner [...]. Så når jeg kommer hjem så må jeg alltid referere for min kone hvem jeg har truffet"* (Man, 74 år, Pensionär). Att mannen vill berätta för sin fru vilka han har träffat, kan kanske tyda på att detta är händelser som betyder något och kan ses som oavsiktliga upptäckter av serendipitet som kanske kan bidra till kreativitet i kombination med socialt utbyte.

Intelligens- kategorin handlar bland annat om biblioteket som en plats för läsning, intellektuella aktiviteter, utbildningsmöjligheter och en intellektuell atmosfär för koncentration (Kawamoto & Koizumi, 2023).

Denna kategori kan anknytas till både Stovner och Røa bibliotek på olika sätt. Den ses aktuell när informanterna talar specifikt om varför biblioteket väljs för att studera och arbeta framför andra platser, som till exempel caféer eller hemmet. Läsning observeras som en av många väldigt frekvent förekommande aktiviteter när det gäller användningen av biblioteksrummet på båda biblioteken. Detta handlar om läsning av tidningar och böcker, läsläsning eller studier/arbete till exempel. Biblioteket uppges dessutom vara en bättre plats för detta än till exempel caféer av olika anledningar, dels att man slipper köpa något, dels att biblioteket har en lugnare, tystare och mer behaglig atmosfär – och kanske detta kan ses vara just det som Kawamoto och Koizumi (2023) benämner som en intellektuell atmosfär.

Biblioteket är dock inte alltid tyst och lugnt under observationer. Här verkar det delvis handla om kontraster, då flera uppger att det är lugnt och tyst jämfört med caféer och andra delar av ett köpcenter, till exempel. Dessutom uttryckts i Aabø og Audunson (2012) studie om användning av biblioteksrummet och biblioteket som plats, att när folkbiblioteket väljs framför universitetsbibliotek för privata projekt som studier, kan en anledning vara just den givande upplevelsen de får av att observera pluralismen omkring sig på folkbiblioteket (Aabø & Audunson, 2012, s. 146). Kanske kan detta även ses spela in här? Detta uttrycks inte specifikt av mina informanter som en anledning. Däremot observeras att de som studerar eller arbetar med något med egen laptop på Røa ses välja att sitta vid ett stort bord likt ett matbord, alltså bredvid och mittemot varandra, framför att sitta ensamma vid fönstren som vetter ut mot gatan. Detta kan ses tyda på att det kanske ligger mer bakom än bara att vilja vara ute efter en lugn och tyst plats. Några ungdomar uppger samtidigt att de väljer folkbiblioteket för att deras skolbibliotek ofta är stängt. Det är också några av de enda som är missnöjda med ljudvolymen. Tillgång till internet, skrivare, bekväma stolar och en tyst atmosfär uttrycks även som anledningar för att välja biblioteket som en studie- och arbetsplats. Aabø og Audunson (2012) syftar till hur folkbiblioteket används som en plats för studier, ibland hellre än skol- eller universitetsbibliotek. Bland eget resultat ses även en stor del av användning av biblioteksrummet sammankopplat med biblioteket som en plats för utbildning, lärande och en intellektuell atmosfär, på Stovner och Røa bibliotek.

Under observationer på Stovner ses ungdomsavdelningen och barnavdelningen placerade, trots inom samma öppna yta, på andra sidan av området där människor sitter och arbetar eller studerar. Även detta kan kanske bidra till en välmående känsla och intellektuell atmosfär för de som önskar lugn och ro medan de arbetar.

De flesta informanterna uttrycker att trots utformningen av det öppna rummet, fungerar det som en intellektuell atmosfär, med vissa undantag. Undantagen handlar just om för hög ljudnivå, där de få som uttrycker detta tycker biblioteket borde vart uppdelat i rum eller bara tystare. Med tanke på ljudnivån i det öppna rummet, så kan kanske det sociala livet och den intellektuella atmosfären både ses som något som verkar fungera, och som motsatser. Här finns det både röster för och emot, vilket kanske just påvisar en svårighet att möta allas behov samtidigt i det öppna rummet.

5.4 En välmående atmosfär i närmiljön

För att sammanfatta ovanstående diskussioner kan biblioteken i resultatet både ses som *första, andra och tredje platser* definierat av Oldenburg (1989). Loflands (1998) tre olika stadsrum, och Sennetts (2017) *privata och offentliga rum* kan också ses aktuella här, då biblioteket verkar användas som *privat rum*, när människor vill sitta för sig själva utan kontakt eller när ungdomarna som verkar känna varandra väl hänger i ungdomsavdelningarna. Tendenser av ett *lokalt rum* framträder när de äldre på Røa träffar bekanta och dricker kaffe efter att ha sett på bio eller när pensionären träffar på bekanta i grannskapet. Biblioteket kan även ses som ett *offentligt rum*, så som både Lofland (1998) och Sennett (2017) definierar det, med främlingar som möts på olika sätt i det öppna rummet. Att biblioteket kan fungera som alla Loflands (1998) stadsrum men på olika sätt, drog även Aabø och Audunson (2012). I det offentliga rummet ses främst relationen mellan plats och människa passa in med "*Hang-outs*" eller "*Familiarized locales*". Här ses människor anpassa sig till andra och se andra som är annorlunda än de själva, som Lofland (1998) också beskriver. Här verkar många även skapa en igenkännande anknytning då de kommer ofta och verkar känna sig som hemma, visar det sig. Men biblioteket kan även ses vara en minnesvärd plats, Loflands (1998) "*Memorialized locale*", visar resultat ovan. Detta eftersom flera av de som använder biblioteket på detta sätt, visar sig började använda biblioteket när de var yngre. På så sätt kan människor även ha alla tre av Loflands (1998) människa -till-

plats relationer till biblioteket. Dessutom verkar denna typ av användning ha en frekvent karaktär, något som också stämmer överens med uppfattningar om användning av biblioteket i Audunson, Aabø, Blomgren, Hobohm, et al. (2019) studie om skäl att legitimera en bibliotekstjänst i sex Europiska länder. Här uppger de nämligen att: "[...] actual use of libraries as public sphere institutions is related to local community activity and frequency of library use" (Audunson, Aabø, Blomgren, Hobohm, et al., 2019, s. 1412).

Något som också ses värt att ta upp som visar sig i framträdande i resultatet men inte lika framträdande i modellen är bibliotekets betydelse som plats och rum för att motverka ensamhet. Detta var något som uttrycktes av både informanter som såg behovet av detta i lokalsamhället och de som själva använde biblioteket som en plats med potential för sociala möten. Som användaren som uttryckte hur biblioteket var en viktig del för främst de ensamma i närmiljön: "[...] folk som er alene, og foreldre som er i permisjon. At det blir et sånt sted som, ja om man ikke avtaler å møte noen spesifikt, så har man et sted å gå til da, som er veldig åpent og lavterskel, et lavterskeltilbud for alle" (Kvinna, 39 år, Arbetstagare).

Om biblioteket kan bidra till att skapa socialt kapital är svårt att konkludera om, även om den sociala ungdomsmiljön på biblioteket kanske kan bidra till detta, eller den sociala miljön i lokalsamhället generellt genom att bara vara en plats att: "[...]mix and mingle" (Johnson, 2012, s. 58). En informant nämner trygghet, som kan antyda att han känner förtroende för biblioteket, något som kan tyda på potential till socialt kapital. Precis som titeln i denna uppsats säger han nämligen att biblioteket är hans: "[...] favourite safe meeting place" (Man, 55 år, Arbetstagare). Att känna sig trygg kanske kan vara en anledning att vissa använder biblioteket, där även en mamma hävdar att det är en trygg plats för barnen. Dock är det ingen annan av mina informanter som nämner detta. Samtidigt är det ingen tvekan om att potential till överbryggande socialt kapital existerar på båda biblioteken, något som också nämns av flera informanter. Här finns möjligheter att se och tala med andra i samhället, som man kanske inte, som en informant uttryckte har möjlighet att träffa annars. Detta anknyter även starkt till Audunsons (2005) teori om biblioteket som en *lågintensiv* mötesplats.

När det gäller Kawamoto og Koizumi (2023) tre symboliska infrastrukturer ses kategorierna i *Samhällsgemenskap* anknyta mest till mitt resultat, men även underkategorier i *Visdom* och *Arv*. Kategorin *Nyskapande* när det gäller inredning och *Intelligens* när det gäller en plats för läsning och fördjupning i arbete eller studier sågs också

relevanta för eget resultat. Även kategorier i *Arv* ses ha stor betydelse för användning av detta slag, som bibliotekets placering och närhet till biblioteket för att kunna vara en plats för alla. Sammanfattningsvis kan sägas, att denna typ av biblioteksanvändning ses komplex och mångfacetterad, som även tidigare studier antytt (Aabø & Audunson, 2012; May & Black, 2010).

Olika arrangement och kurser som biblioteken anordnar undersöktes inte i detalj. Om detta gjorts kanske resultaten hade sett annorlunda ut. Dessutom ses värt att påpeka, att det är biblioteksanvändare som har intervjuats, där vissa använder biblioteket mycket. Eftersom de redan använder biblioteket är positiva betydelser något som ses förväntat. För att få fram eventuella nyanserade sätt att se på biblioteket så hade det varit ändamålsenligt att även undersöka de som inte använder biblioteket och resten av samhällets syn på biblioteksrollen.

En viktig förändring som är nödvändig för utvecklingen av biblioteksförespråkande är en rörelse mot att demonstrera värde snarare än att påstå värde, skriver Jaeger et al. (2013, s. 375) där han menar att mekaniska värden som besökstal och låncirkulation inte lyckas visa vikten av vad biblioteken tillhandahåller samhället (Jaeger et al., 2013, s. 376). Dessa informanternas kommentarer och upplevelser av sitt bibliotek, kan kanske då ses som ett litet bidrag här.

Många av dessa aktiviteter är dessutom avsedda att ha en social snarare än en ekonomisk fördel, skriver Jaeger et al. (2013, s. 376). Detta kan ses intressant, då det sociala bidraget ses gynna samhället på många olika sätt, även ekonomiska, om man ska tro forskning om socialt kapital (Goulding, 2004, s. 3).

6 Slutsats

Denna uppsats syfte och övergripande frågeställning handlar om vilken betydelse folkbiblioteket som plats och rum har för sina användare. Forskningsfrågorna handlar både om hur biblioteksanvändning av detta slag kan se ut och vem som använder biblioteket på detta sätt, men också om användarnas upplevelser och uppfattningar om egen användning och dess betydelse, samt uppfattningar om vilken roll biblioteket kan ha i lokalsamhället.

Biblioteket verkar användas på detta sätt av alla åldersgrupper, där en övervägande del på Stovner bibliotek ses vara ungdomar och vuxna. På Røa bibliotek ses en övervägande

del av dessa användare bestå av yngre barn, vuxna och äldre vuxna. De som intervjuats verkar använda biblioteket frekvent. Utifrån informanterna och observationer kan detta tyda på något som ses typiskt för denna typ av användning.

Först och främst verkar bibliotekets betydelse när det gäller användning av biblioteket som plats och rum handla om en upplevelse av en vänlig och intellektuell atmosfär, för att uttrycka det enligt Kawamoto og Koizumi (2023) modell. Biblioteksrummet används alltså mycket som en plats för läsning, arbete och studier. Här ses även betydelser som uppehållsplats, en plats att vara ensam bland andra, en plats för avslappning, en plats för *samexistens* (Fagerlid, 2016) framträdande.

Biblioteket kan kanske även bidra till att främja positiva emotioner, där de flesta användarna uttrycker att de känner lugn och ro och välmående på biblioteket, trots tidvis hög ljudvolym. Kanske kan även *samexistensen* (Fagerlid, 2016); att känna en gemenskap med lokalsamhället i ett myller av människor bidra till detta lugn, välmående och positiva emotioner? Detta är svårt att konkludera om, men bibliotekariernas vänlighet uppges också spela in här. Här verkar även inredningen ha stor betydelse för dessa ändamål, då många önskar ännu fler bekväma sittplatser och de som finns ses användas flitigt.

För det andra verkar bibliotekets betydelse och roll för lokalsamhället enligt informanterna handla mycket om en unik, icke-kommersiell öppen plats utan ekonomiska eller andra barriärer, där även tillgänglighet, närhet till hemmet och placering i köpcenter ses viktigt. Här talas även specifikt om biblioteket som en viktig plats för ungdomar, både som rum för läsläsning och koncentration men även där biblioteket ses som ett bra alternativ att befinna sig framför andra mindre bra alternativ. I Kawamoto och Koizumis (2023) ramverk anknyter bibliotekets roll i lokalsamhället mest till kategorierna *Jämlikhet* och *Offentlighet*, där just denna öppenhet i det offentliga rummet kanske kan ses bidra till just jämlikhet på olika sätt.

För det tredje framhävs den sociala aspekten som viktig och observeras mycket, där biblioteket både verkar fungera och upplevas som en mötesplats och ett socialt rum, men på olika sätt. Detta ses i samband med Kawamoto och Koizumis (2023) symboliska infrastruktur *Samhällsgemenskap*. Antingen om det handlar om att socialisera sig med de man känner, att möta bekanta som bor i området av misstag eller att bara *samexistera* (Fagerlid, 2016) med främlingar. Här kan alla Loflands (1998) och Sennetts (2017) rum ses aktuella, *privata, lokala och offentliga*.

Biblioteket ses även fungera som en plats för både *högintensiva* och *lågintensiva* (Audunson, 2005) möten, där dels biblioteket används mycket som en plats att träffa vänner och bekanta, men flera nämner även vad som kan ses som en *lågintensiv mötesplats*: betydelsen av en plats för alla i lokalsamhället där man ser människor man kanske inte vanligtvis ser. Här spelar planlösningen av det öppna rummet in, där de flesta tycker detta är positivt. Här antyds dock en viss problematik med ljudbilden, där å ena sidan den vänliga och intellektuella atmosfären och å andra sidan det sociala livet ska försöka mötas.

Flera av informanterna nämner även betydelsen av biblioteket för att motverka ensamhet och observationer visar en hel del människor som verkar komma till biblioteket för att vilja vara ifred och sitta ensamma bland andra. Varför de kommer, kvarstår att försöka undersöka. Möjliga förklaringar kan dock kanske även här ligga i *samexistensens* (Fagerlid, 2016) och gemenskapens betydelse, eller kanske handlar det om att det finns en möjlighet till kontakt med andra genom att bara befinna sig på biblioteket?

Även om biblioteket också kan ses som *första* och *andra platser* (Oldenburg, 1989) ses bibliotekets sociala betydelse i resultatet till stor del överensstämma med en typ av *tredje plats* (Oldenburg, 1989), där samtal är huvudaktivitet. Kanske påvisas här tendenser om att dagens biblioteksanvändning går mer och mer i denna riktning, jämfört med vad tidigare studier visat, iallafall på de bibliotek som undersökts här.

Om digitaliseringen för till ökade behov av offentliga platser och mötesplatser är svårt att säga, men det kan onekligen verka utifrån eget resultat som att behovet för den fysiska platsen och rummet i samhället finns där. Här väljer människor att komma och mötas i stället för att stanna hemma – trots att många av de praktiska funktioner de är ute efter även verkar finnas i hemmet, som till exempel internet. Skillnaden mellan hemmet och biblioteket verkar då onekligen handla om den sociala betydelse som biblioteket som öppen offentlig plats och rum kan er hålla- där ibland det sociala även också verkar betyda att bara *samexistera* (Fagerlid, 2016) eller att vara ensam bland andra. Här ses då biblioteket som en unik plats i lokalsamhället. De fysiska mötesplatserna behövs fortfarande och används, och kanske, som Audunson et al. (2020) också antyder, behövs de mer och mer.

Till sist vill jag återvända till något en informant säger, som kan ses sammanfatta en essens av resultatet. Han säger att: "[...] *det er jo mange som blir veldig gode av å være her*" (Man, 62 år, Arbetssökande). Även om detta bara är en röst, från en person, är den viktig i sammanhanget. Ett välmående fungerande samhälle där vi människor, trots våra olikheter,

är goda mot varandra, behandlar varandra jämlikt och litar på varandra kan kanske ses som något att sträva efter i en demokrati. Denna uppsats visar iallafall tendenser på att så länge biblioteket fortsätter finnas som de öppna rum och platser i samhället som de verkar vara, så har biblioteket betydelse för sina användare på många olika sätt. Kanske kan de då fortfarande ses som potentiella platser för att skapa *socialt kapital* (Putnam, 2000) och kanske påvisas även i detta tendenser till bibliotekets demokratiska bidrag.

Litteratur- och källförteckning

- Aabø, S. & Audunson, R. (2012). Use of library space and the library as place. *Library & information science research*, 34(2), 138-149.
<https://doi.org/10.1016/j.lisr.2011.06.002>
- Aabø, S., Audunson, R. & Vårheim, A. (2010). How do public libraries function as meeting places? *Library & information science research*, 32(1), 16-26.
<https://doi.org/10.1016/j.lisr.2009.07.008>
- Alstad, C. & Curry, A. (2003). Public space, public discourse, and public libraries. *LIBRES (Kent, Ohio)*, 13(1). <https://doi.org/10.32655/LIBRES.2003.1.3>
- Anderson, E. (2004). The Cosmopolitan Canopy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 595(1), 14-31.
<https://doi.org/10.1177/0002716204266833>
- Anker, T. (2020). *Analyse i praksis : en håndbok for masterstudenter* (1. utgave, 1. opplag. utg.). Cappelen Damm akademisk.
- Audunson, R. (2005). The public library as a meeting-place in a multicultural and digital context: The necessity of low-intensive meeting-places. *Journal of Documentation*, 61(3), 429-441. <https://doi.org/10.1108/00220410510598562>
- Audunson, R., Aabø, S., Blomgren, R., Evjen, S., Jochumsen, H., Larsen, H., Rasmussen, C. H., Vårheim, A., Johnston, J. & Koizumi, M. (2019). Public libraries as an infrastructure for a sustainable public sphere: A comprehensive review of research. *Journal of Documentation*, 75(4), 773-790. <https://doi.org/10.1108/JD-10-2018-0157>
- Audunson, R., Aabø, S., Blomgren, R., Hobohm, H.-C., Jochumsen, H., Khosrowjerdi, M., Mumenthaler, R., Schuldt, K., Rasmussen, C. H., Rydbeck, K., Tóth, M. & Vårheim, A. (2019). Public libraries as public sphere institutions. *Journal of Documentation*, 75(6), 1396-1415. <https://doi.org/10.1108/JD-02-2019-0015>
- Audunson, R., Andresen, H., Fagerlid, C., Henningsen, E., Hobohm, H.-C., Jochumsen, H., Larsen, H. & Vold, T. (2020). *Libraries, archives and museums as democratic spaces in a digital age*. De Gruyter.
- Audunson, R., Essmat, S. & Aabø, S. (2011). Public libraries: A meeting place for immigrant women? *Library & information science research*, 33(3), 220-227.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.lisr.2011.01.003>
- Blomgren, R., Hvenegaard Rasmussen, C., Jochumsen, H. & Kann-Rasmussen, N. (2020). Folkebiblioteket som demokratisk offentlighet: Nye toner i nordisk bibliotekslovgivning. I *Rød mix – Ragnar Audunson som forsker og nettverksbygger* (s. 257).
- Brody, J. E. (2017, 12. juni). Social Interaction Is Critical for Mental and Physical Health. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2017/06/12/well/live/having-friends-is-good-for-you.html>
- Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder* (B. Nilsson, Overs.; 3. utg.). Liber.
- Buschman, J. (2020). The public sphere without democracy: some recent work in LIS. *Journal of Documentation*, 76(3), 769-783. <https://doi.org/10.1108/JD-06-2019-0115>
- Buschman, J. E. & Leckie, G. J. (2007). *The Library as place : history, community, and culture*. Libraries Unlimited.
- Bydelsfakta. (u.å.a). *Befolkningsutvikling*.
Hämtad 27. maj 2023 från

- <https://bydelsfakta.oslo.kommune.no/bydel/stovner/befolkningsutvikling>
Bydelsfakta. (u.å.b). *Levekårsindikatorer*.
Hämtad 26. april 2023 från
<https://bydelsfakta.oslo.kommune.no/bydel/07-11/levekaar>
- Bydelsfakta. (u.å.c). *Personer med innvandrerbakgrunn*.
Hämtad 11. juni 2023 från
<https://bydelsfakta.oslo.kommune.no/bydel/07-11/innvandrerbefolkningen>
- Carlton, A. (2018, 12. februar). Are Libraries Neutral: President's Program tackles heavy subject from multiple angles. *American Libraries*.
<https://americanlibrariesmagazine.org/blogs/the-scoop/are-libraries-neutral/>
- Cox, D. A. & Streeter, R. (2019). *The importance of Place: Neighborhood Amenities as a Source of Social Connection and Trust* American Enterprise Institute.
<https://www.aei.org/research-products/report/the-importance-of-place-neighborhood-amenities-as-a-source-of-social-connection-and-trust/>
- Cresswell, T. (2004). *Place: a short introduction*. Hoboken: Wiley.
- Cristin. (2014). *PLACE: Public Libraries – Arenas for Citizenship: An Investigation of the Public Library as a Meeting Place in a Digital and Multicultural Context*. Hentet 11. juni fra
<https://app.cristin.no/projects/show.jsf?id=288092>
- Danziger, P. N. (2014). The fall of the mall and the way to make them rise again. *Forbes*.
<https://www.forbes.com/sites/pamdanziger/2018/10/14/the-fall-of-the-mall-and-three-ways-to-make-them-rise-again/#74b793a42a26>
- Davidson, A. (2021, 8. juni). *Biblioteket: en møteplass for alle*. Oslo kommune.
<https://magasin.oslo.kommune.no/byplan/biblioteket-en-m%C3%B8teplass-for-alle#gref>
- Deichman. (2021). *Planen vår: Deichman 2021-2025*.
https://issuu.com/deichman/docs/startegi_brosjyre_210x210cm_small
- De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021, 16. december). *Hensyn til personer*.
<https://www.forskningsetikk.no/om-oss/komiteer-og-utvalg/nesh/humsam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (2000). *Handbook of qualitative research* (2nd. utg.). Sage.
- Epley, N. & Schroeder, J. (2014). Mistakenly Seeking Solitude. *J Exp Psychol Gen*, 143(5), 1980-1999. <https://doi.org/10.1037/a0037323>
- Evjen, S. (2020). Folkebibliotekforskeren Ragnar Audunson. I S. Evjen, H. K. Olsen & Å. K. Tveit (Red.), *Rød mix : Ragnar Audunson som forsker og nettverksbygger*. ABM Media.
- Fagerlid, C. (2016). Skjermet sammen - sameksistens på folkebiblioteket. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 27(2), 108-120. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2898-2016-02-03>
- Fagerlid, C. (2020). Democratic Coexistence, Tiny Publics and Participatory Emancipation at the Public Library. I (s. 285-304). Berlin, Boston: De Gruyter.
<https://doi.org/10.1515/9783110636628-014>
- Folkebibliotekloven. (1985). *Lov om folkebibliotek* (LOV-1985-12-20-108). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/1985-12-20-108>
- Frisvold, Ø. (2020). Det strukturerte Ragnarok: Ragnar Andreas Audunson – forsker og folkeopplyser. I S. Evjen, H. K. Olsen & Å. K. Tveit (Red.), *Rød mix : Ragnar Audunson som forsker og nettverksbygger*. ABM Media.

- Given, L. M. & Leckie, G. J. (2003). "Sweeping" the library: Mapping the social activity space of the public library. *Library & information science research*, 25(4), 365-385. [https://doi.org/10.1016/S0740-8188\(03\)00049-5](https://doi.org/10.1016/S0740-8188(03)00049-5)
- Golten, E. (2022). *Folkebiblioteket som uavhengig møtestad og arena for offentlig samtale og debatt i ei digital tid* [OsloMet - Storbyuniversitetet].
- Good, J. (2008). Den hetaste platsen i helvetet: neutralitetskrisen för nutidens bibliotekarier (B. Backlund, Overs.) [The hottest place in hell: The Crisis of Neutrality in Contemporary Librarianship]. *Bibliotek i samhälle*, 1, 15-17.
- Goulding, A. (2004). Libraries and social capital. *Journal of librarianship and information science*, 36(1), 3-6. <https://doi.org/10.1177/0961000604042965>
- Green, G. P. & Haines, A. (2016). *Asset building & community development* (Fourth edition. utg.). SAGE.
- Gross, J. J. (1998). The Emerging Field of Emotion Regulation: An Integrative Review. *Review of general psychology*, 2(3), 271-299. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.3.271> (New Directions in Research on Emotion)
- Grønlund, I. L. & Ringnes, H. K. (2017). Biblioteket er fett» – om fagbiblioteket som sosial og emosjonell arena.
- Habermas, J. (1991). *Borgerlig offentlighet* (E. Schwabe-Hansen, H. Høibraaten & J. Øien, Red.). Gyldendal. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2007090304051
- Henriksen, A. (2018, 13. januari). *Innbyr til litterær skogstur på Stovner*. Aftenposten. <https://www.aftenposten.no/oslo/i/vmO6VL/innbyr-til-litteraer-skogstur-paa-stovner>
- Jaeger, P. T., Gorham, U., Bertot, J. C. & Sarin, L. C. (2013). Democracy, Neutrality, and Value Demonstration in the Age of Austerity. *The Library quarterly (Chicago)*, 83(4), 368-382. <https://doi.org/10.1086/671910>
- Jochumsen, H. (2017). Biblioteket gjennom 100 år - indhold, rammer og relationer. I C. Laskie (Red.), *Biblioteksdidaktik*. Hans Reitzel.
- Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C. & Skot-Hansen, D. (2012). The four spaces - a new model for the public library. *New library world*, 113(11/12), 586-597. <https://doi.org/10.1108/03074801211282948>
- Jochumsen, H., Skot-Hansen, D. & Hvenegaard Rasmussen, C. (2017). Towards Culture 3.0 – performative space in the public library. *International Journal of Cultural Policy*, 23(4), 512-524. <https://doi.org/10.1080/10286632.2015.1043291>
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. utg.). Abstrakt.
- Johnson, C. A. (2010). Do public libraries contribute to social capital?. A preliminary investigation into the relationship. *Library & information science research*, 32(2), 147-155. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2009.12.006>
- Johnson, C. A. (2012). How do public libraries create social capital? An analysis of interactions between library staff and patrons. *Library & information science research*, 34(1), 52-62. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2011.07.009>
- Kawamoto, M. & Koizumi, M. (2023). Library as place: conceptual model for public libraries and their transition. *Journal of Documentation*, 79(2), 376-397. <https://doi.org/10.1108/JD-02-2022-0046>
- Koole, S. L. (2009). The psychology of emotion regulation: An integrative review. *Cognition and emotion*, 23(1), 4-41. <https://doi.org/10.1080/02699930802619031>

- Kulturdepartementet. (2015). *Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018*.
https://www.regjeringen.no/contentassets/e1dd0466444d4d5d9d02e8d6897d38fb/nasjonal_bibliotekstrategi_2015-2018.pdf
- Kulturdepartementet. (2019). *Rom for demokrati og dannelse: Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023*. Kulturdepartementet, Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/18da5840678046c1ba74fe565f72be3d/nasjonal-biblioteksstrategi-endelig-uu.pdf>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal
- Larsen, H. (2021). The public sphere and Habermas: reflections on the current state of theory in public library research. *Journal of Documentation*, 77(1), 251-258.
<https://doi.org/10.1108/JD-05-2020-0075>
- Leckie, G. J. & Hopkins, J. (2002). The Public Place of Central Libraries: Findings from Toronto and Vancouver. *The Library quarterly (Chicago)*, 72(3), 326-372.
<https://doi.org/10.1086/lq.72.3.40039762>
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. Blackwell.
- Letnes, O. (2020). Vi må aldri glemme samfunnsoppdraget. *Bok og bibliotek*, 87(1).
<https://bokogbibliotek.no/bibliotek/vi-ma-aldri-glemme-samfunnsoppdraget-1877/>
- Lofland, J. & Lofland, L. H. (1995). *Analyzing social settings : a guide to qualitative observation and analysis* (3rd. utg.). Wadsworth.
- Lofland, L. H. (1998). *The public realm : exploring the city's quintessential social territory*. Aldine de Gruyter.
- May, F. (2011). Methods for Studying the Use of Public Spaces in Libraries. *Canadian journal of information and library science*, 35(4), 354-366.
<https://doi.org/10.1353/ils.2011.0027>
- May, F. & Black, F. (2010). The Life of the Space: Evidence from Nova Scotia Public Libraries. *Evidence based library and information practice*, 5(2), 5-34.
<https://doi.org/10.18438/B8MS6J>
- Meld. St. 8 (2018-2019). *Kulturens kraft: Kulturpolitikk for framtida*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-8-20182019/id2620206/>
- Oldenburg, R. (1989). *The great good place : Cafés, coffee shops, community centers, beauty parlors, general stores, bars, hangouts and how they get you through the day*. Paragon house.
- Oslo kommune. (2019). *Bibliotekplan 2019-2022*.
<https://einnsyn.no/sok?f=b9f6c3ea-c14e-4fde-b228-67cebf2da6b5>
- Oslo kommune. (2023). *Bibliotekplan 2023- 2026*.
<https://www.oslo.kommune.no/politikk/saker-og-moter-i-byradet/>
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode : en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utg. utg.). Universitetsforl.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone : the collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- Putnam, R. D., Feldstein, L. M. & Cohen, D. (2003). *Better together : restoring the American community*. Simon & Schuster.
- Radford, G. P., Radford, M. L. & Lingel, J. (2015). The library as heterotopia: Michel Foucault and the experience of library space. *Journal of Documentation*, 71(4), 733-751.
<https://doi.org/10.1108/JD-01-2014-0006>
- Rönnlund, M. & Tollefsen, A. (2016). *Rum: Samhällsvetenskapliga perspektiv*. Liber.

- Scott, R. (2011a). The Role of Public Libraries in Community Building. *Public library quarterly (New York, N.Y.)*, 30(3), 191-227. <https://doi.org/10.1080/01616846.2011.599283>
- Scott, R. (2011b). Strategies That Public Libraries Use to Build Communities. *Public library quarterly (New York, N.Y.)*, 30(4), 307-346. <https://doi.org/10.1080/01616846.2011.625604>
- Sennett, R. (2002). *The fall of public man*. Penguin.
- Sennett, R. (2017). *The Public Realm*. SAGE Publications Ltd, <https://doi.org/10.4135/9781526402059>
- Sentio Research, N. (2017). *Hvem er de og hva gjør de? : brukeratferd i norske storbybibliotek 2015*. Bergen offentlige bibliotek.
- Sikt. (u.å.a). *Hva er en personopplysning?*
Hämtad 29 maj 2023 från <https://sikt.no/personvernhandbok-forskning/hva-er-personopplysninger>
- Sikt. (u.å.b). *Lovlige grunnlag for å behandle personopplysninger*.
Hämtad 29 maj 2023 från <https://sikt.no/personvernhandbok-forskning/lovlige-grunnlag-behandle-personopplysninger>
- Skot-Hansen, D. (2001). Folkebiblioteket i civilsamfundet - civilsamfundet i folkebiblioteket. I R. Audunson & N. W. Lund (Red.), *Det siviliserte informasjonssamfunn : folkebibliotekenes rolle ved inngangen til en digital tid* (s. 45-62). Fagbokforlaget.
- Soderholm, J. & Nolin, J. (2015). Collections Redux: The Public Library as a Place of Community Borrowing. *The Library quarterly (Chicago)*, 85(3), 244-260. <https://doi.org/10.1086/681608>
- Statistisk sentralbyrå. (2021). *05854: Hovedposter fra skatteoppgjøret for bosatte personer 17 år og eldre, etter alder. Gjennomsnitt og median (kr) (K) (B) 1999 – 2021* [Statistik].
Hämtad 26. april 2023 från <https://www.ssb.no/statbank/table/05854/tableViewLayout2/>
- Statistisk Sentralbyrå. (2022). *Bruk av IKT i husholdningene*.
Hämtad 16. maj 2023 från <https://www.ssb.no/statbank/table/11000/>
- St. meld. Nr. 23 (2008-2009). *Bibliotek — Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*. Kultur- og likestillingsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-23-2008-2009-/id555516/>
- Thayer, R. E., Newman, J. R. & McClain, T. M. (1994). Self-Regulation of Mood: Strategies for Changing a Bad Mood, Raising Energy, and Reducing Tension. *J Pers Soc Psychol*, 67(5), 910-925. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.5.910>
- Tuan, Y.-F. (1976). Humanistic geography. *Annals of the Association of American Geographers*, 66(2), 266-276. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1976.tb01089.x>
- Tuan, Y.-f. (1977). *Space and Place - The Perspective of Experience*. University of Minnesota Press.
- Vårheim, A. (2007). Social capital and the multiethnic challenge: The role of the public library. I R. Sharma (Red.), *Social capital: An introduction* (s. 100-110). Icfai University Press. <https://munin.uit.no/handle/10037/6450>
- Vårheim, A. (2009). Public libraries: places creating social capital?
<https://doi.org/https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1108/07378830910988504>

- Vårheim, A. (2014a). Trust and the role of the public library in the integration of refugees: The case of a Northern Norwegian city. *Journal of librarianship and information science*, 46(1), 62-69. <https://doi.org/10.1177/0961000614523636>
- Vårheim, A. (2014b). Trust in Libraries and Trust in Most People: Social Capital Creation in the Public Library. *The Library quarterly (Chicago)*, 84(3), 258-277. <https://doi.org/10.1086/676487>
- Vårheim, A., Audunson, R. & Aabø, S. (2008). Folkebibliotekets bidrag til sosial integrasjon: Foreløpige funn fra Place-prosjektet. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*.
- Vårheim, A., Steinmo, S. & Ide, E. (2008). Do libraries matter? Public libraries and the creation of social capital. *Journal of Documentation*, 64(6), 877-892. <https://doi.org/10.1108/00220410810912433>
- Widdersheim, M. M. (2017). Late, lost, or renewed? A search for the public sphere in public libraries. *Information research*, 22(1), 1.
- Wolcott, H. F. (1990). Making a study "more ethnographic". *Journal of contemporary ethnography*, 19(1), 44-72. <https://doi.org/10.1177/089124190019001003>
- Wood, E. (2021). Libraries Full Circle: The Cross Section of Community, the Public Sphere, and Third Place. *Public library quarterly (New York, N.Y.)*, 40(2), 144-166. <https://doi.org/10.1080/01616846.2020.1737491>
- Øidne, G. (1973). *Østkant og vestkant i Oslos politiske historie*. Gyldendal. https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2007071804024

Bilaga 1

Information observationsundersökning

Observationsundersökning om biblioteksanvändning utöver utlån av medier och betydelsen och värdet av denna typ av användning

Hej!

Jag är mastersstudent på Bibliotek- och Informationsvetenskap på Oslomet, och i förbindelse med min masteroppgave genomför jag en undersökning om annan biblioteksanvändning än utlån av medier och vilket värde detta kan ha för användare av biblioteket.

Det betyder att jag är på plats i biblioteket idag och observerar främst generell användning av biblioteket, vilka användaraktiviteter som föregår här och av vilka åldersgrupper bland annat. Jag kommer även att vilja intervjua lämpliga användare i biblioteket. Om du använder biblioteket främst på andra sätt än att låna böcker och andra medier, är du intressant för mig att intervjua. Då får du gärna ta kontakt med mig. Om du önskar mer information om undersökningen är du välkommen att ta kontakt med mig på e-post.

Celi Håkanlind, student

s336643@oslomet.no

Observational study on other library uses than borrowing books and media, and the significance and value of this kind of use

Hi!

I am a master's degree student in Library and Information Science at Oslomet university and in my master thesis I want to investigate other use of the public library than borrowing books and media and the value this might have to the users. This means that I am present at the library today observing general use of the library, what kind of user activities is taking place and by which age groups, etcetera. I am also going to want to interview library users. If you mainly use the library in other ways than borrowing books and other media, you are interesting for me to interview. Then please feel free to contact me. If you would like more information about the survey, please contact me by e-mail.

Celi Håkanlind, student

s336643@oslomet.no

Bilaga 2

Informationsblad till informanter

Studie om biblioteksanvändning utöver utlån av medier och betydelsen och värdet av denna typ av användning

Biblioteket används på många olika sätt. I förbindelse med min masteruppsats i Biblioteks- og Informasjonsvitenskap på Oslomet genomför jag en undersökning om annan biblioteksanvändning än utlån av medier och vilket värde och vilken betydelse denna typ av användning kan ha för användare av biblioteket. Resultatet kommer att användas i min masteruppsats. Detta undersöks bland annat genom observation i biblioteket och genom att intervjua biblioteksanvändare på plats och därför är speciellt du intressant att intervjua för mig.

Intervju

Jag genomför en kort intervju med dig om vad du gör på biblioteket idag, hur du brukar använda biblioteket och bibliotekets eventuella värde för dig och lokalsamhället, bland annat. Denna intervju tar cirka 10–15 min. För att få med allt viktigt du säger, registreras detta med hjälp av ljudinspelningsappen Nettskjema-Diktafon. Nettskjema är Norges säkraste och mest använda lösning för datainsamling till forskning.

Frivillighet och hur vi hanterar dina personuppgifter

Det är frivilligt att delta och du kan när som helst dra dig ur utan att uppge anledning för detta. Då raderas dina uppgifter. Det kommer inte ha negativa konsekvenser för dig om du inte vill delta eller senare väljer att dra dig ur. Upplysningarna behandlas konfidentiellt och enligt personregelverket. Datamaterialet lagras och hanteras enligt gällande riktlinjer. De enda som kommer ha tillgång till datamaterialet är student Celi Håkanlind och veileder Sunniva Evjen vid Oslomet. När projektet avslutas den 13.06.23 kommer alla uppgifter anonymiseras. Alla uppgifter kommer även anonymiseras i publikationen. Så länge du kan identifieras i datamaterialet, har du rätt att få insyn i detta när du vill och få en kopia av uppgifterna. Du har också rätt att få rätta personuppgifter om dig. Upplysningarna behandlas baserat på ditt samtycke.

Om du har frågor om studien eller önskar använda dig av dina rättigheter, ta kontakt med:

- Student Celi Håkanlind, e-post: s336643@oslomet.no
- Personvernombud Oslomet Ingrid S. Jacobsen, e-post: personvernombud@oslomet.no

Study on other library use than borrowing books and media, and the significance and value of this kind of use

The public library can be used in many ways. During my master's degree in library and information Science at Oslomet, I am carrying out a survey on library use other than borrowing books and other media and the significance and value can this type of use have for users of the public library. The results will be used in my master's thesis. I will both conduct observation in the library and interview library users on site, which means that especially users like you are interesting for me to interview.

Interview

I will conduct a short interview with you about what you do at the library today, how you usually use the library and what you think about the potential value of the library for you and the local community among other things. This interview takes approximately 10–15 minutes. To include everything important you say, this is recorded using audio recording with the application Nettskjema-Diktafon. Nettskjema is Norway's most secure and most used solution for data collection for research.

How we handle your personal data

Participation is voluntary and you can withdraw at any time without giving a reason. Your information will then be deleted. There will be no negative consequences for you if you do not want to participate or later choose to withdraw. The information is treated confidentially and according to the personal data regulations. The data material is stored and handled according to current guidelines. Those who will have access to the data material are student Celi Håkanlind and supervisor Sunniva Evjen at Oslomet. When the project is finished 13.06.23, all information will be anonymized. If you can be identified in the data material, you have the right to access this whenever you want and get a copy of the information. You also have the right to correct personal information about you. The information is collected based on your consent.

If you have questions about the study or wish to use your rights, please contact:

- Student Celi Håkanlind, e-mail: s336643@oslomet.no
- Personvernombud Oslomet Ingrid S. Jacobsen, e-mail: personvernombud@oslomet.no

Bilaga 3

Intervjuguide

- **Samtycke**

Inledande frågor

- Vad gör du på biblioteket idag?
 - Är det detta du brukar göra, om inte vad brukar du göra på biblioteket?
 - Vad tycker du mest om att göra här (på biblioteket)?

- Hur ofta besöker du detta bibliotek cirka?
 - Varje vecka
 - Någon/några gånger per månad
 - Någon/några gånger i året
 - Mer sällan

- Vad var det som gjorde att du bestämde dig för att besöka biblioteket idag?

- Vad var som gjorde att du började besöka biblioteket från första början/Hur upptäckte du biblioteket?

- Brukar du besöka andra Deichman filialer?
 - Använder du dem på andra sätt än denna?

Bibliotekets funktion och värde

- Vad känner du när du är på detta bibliotek?
 - Vad är det som gör att du känner så, tror du?

- Tycker du det är viktigt att biblioteket finns och iså fall varför?

- Förutom det att vara en plats att låna böcker och medier, vad i bibliotekets verksamhet tycker **du** är viktigast?
 - Vad är viktigast för dig: arrangement, fysiska rummet eller vägledning?

Biblioteket i lokalsamhället

- Om du ser mer utefter samhällets behov, vad, förutom det att vara en plats att låna böcker och medier, tycker du är det viktigaste biblioteket erbjuder lokalsamhället?
 - Något mer de borde erbjuda?

- Om inte biblioteket fanns, hade du gått någon annanstans idag tror du, och i så fall vart?
- Vad är det som gör att du väljer biblioteket före andra platser?
- Brukar du prata och socialisera dig med andra när du är här på biblioteket?
 - Människor du känner eller människor du inte känner?

Det fysiska rummet

- Hur tycker du att det fungerar när många olika målgrupper med många olika behov samsas om samma yta på detta sätt?
 - Förslag till eventuell förbättring?
- Vad tycker du eventuellt fungerar bra/mindre bra med hur detta bibliotek är utformat?

Framtiden

- Är det något du saknar på biblioteket och i så fall vad?
 - Några andra önskemål från ditt bibliotek?
- Hur ser ditt drömbibliotek ut?

Bakgrundsinformation

- Hur gammal är du?
- Vad har du för sysselsättning? (Arbetstagare, Student etc.)
- Bor du i denna stadsdel eller i en annan stadsdel/plats?
- Är du född i Norge eller i ett annat land?

Är det något annat du vill tillägga om vad biblioteket betyder för dig?

Tusen tack för ditt deltagande! Ta kontakt på mejl om du har några frågor!

Bilaga 4

Observationstillfällen

Stovner bibliotek

Onsdag den 30 november 10:00- 12:00

Tisdag den 17 januari 11:00- 14:00

Tisdag den 24 januari 11:00- 13:00

Torsdag 26 januari 12:00- 16:00

Måndag 30 januari 15:00- 17:00

Tisdag 7 februari 11:00- 14:00

Fredag 10 februari 13:00- 15:00

Røa bibliotek

Måndag 20 februari 11:00-14:00

Tisdag 21 februari 13:00- 16:00

Fredag 24 februari 11:00- 13:00